

1794

Samu Karvala

Sisäradalta lukien sosialisti, porvarisherra ja ruotsikko...

Poliittiset kiistat sanomalehtien urheilukirjoittelussa 1906–1917

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Syyskuu 1999

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Samu Karvala	
Työn nimi Sisäradalta lukien sosialisti, porvarisherra ja ruotsikko... - Poliittiset kiistat sanomalehtien urheilukirjoittelussa. 1906-1917	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu-tutkielma
Aika Syyskuu 1999	Sivumäärä 79 + liitesivut 9
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>Suomen yhteiskunta politisoitui voimakkaasti vuoden 1905 suurlakon jälkeen. Autonomisessa Suomessa puoluekiistojen tärkeimpiä syitä olivat suhtautuminen Venäjän "sapelivaltaan", luokkataistelu työväen ja porvariston välillä ja kieliriita suomen- ja ruotsinkielisen väestönosan välillä. Samaan aikaan urheiluliike valtasi suomalaisten sieluja ja sanomalehdetkin alkoivat kelpuuttaa urheiluaineistoa sivuilleen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut selviyttää, miten aikakauden poliittiset kiistakysymykset heijastuivat urheilukirjoittelussa. Lähteinä on käytetty Helsingin Sanomien, Hufvudstadsbladetin, Työmiehen ja Uuden Suomettaren urheilujuttuja vuosilta 1906-1917. Aineisto sisälsi noin 13000 juttua, joista kolmasosa on luokiteltu juttupituuden, lajityypin, tapahtumapaikan ja toimijoiden kansallisuuden mukaan. Poliittisia kommentteja ja kannanottoja löytyi n. 200, jotka on otettu tarkempaan lähilukuun. Lähtöoletuksena oli, että poliittiset kiistat näkyvät myös urheilukirjoittelussa. Riidat ovatkin luettavissa jutuista, vain hieman urheiluhengen laimentamina. "Vitallisessa" urheiluhistoriassahan aikakausi henkilöityy pitkälti Hannes Kolehmainen ja sinivalkoisen Suomen juoksuun maailmankartalle. Kansanryhmien välit olivat kuitenkin kehnot, mikä näkyi urheiluliikkeessäkin eriytymiskehityksenä - ruotsinkieliset ja työväki perustivat omia seurojaan. Lehdistä Työmies korosti luokkakysymystä, Hufvudstadsbladet ja Uusi Suometar ottivat yhteen kieliareenalla. Helsingin Sanomat piti parhaiten yllä kansallisen yhteiselon ääntä. Kansainvälinen urheilu ja olympiamenestys yhdistivät kansaa, mutta eripura lisääntyi jälleen, kun maailmanmestaruutta katkaisi urheiluyhteyksiä.</p>	
Asiasanat Urheilujournalismi, lehdistöhistoria, autonomian aika	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto/Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1. Urheilua – politiikkaa?	1
1.1. Tutkimusongelmasta ja -menetelmistä	1
1.2. Käsitteistä ja aiemmasta tutkimuksesta	4
2. Urheilujournalismin lähtökuopat	8
2.1. Poliittiset rintamalinjat kuohuvassa maassa	8
2.2. Urheiluliike kasvaa ja järjestäytyy	11
2.3. Sanomalehdet kiinnostuvat urheilusta	16
3. Urheilujournalismin kehityspiirteitä vuosina 1906–1917	20
4. Luokkakysymys urheilujournalismissa	29
4.1. Suurlakosta luokkatietoisuuden nousuun	29
4.2. Ammattilaisuus eli rahan valta	33
4.3. Olympiatuli pilkkaa työläistä	38
4.4. Työväenurheilu eriytyy	40
5. Kielikysymys urheilujournalismissa	43
5.1. Vanhasuomalaisten kaksinkertainen ongelma	44
5.2. SVUL:n kielipolitiikkaa	48
5.3. Omat, harhautuneet ruotsikot	49
5.4. Sota-aika kiihdyttää kädenvääntöä	52
5.5. Uimarit eri altaisiin	55
6. Venäjän-kysymys urheilujournalismissa	60
6.1. Ajatuksia kansallisesta rintamasta	60
6.2. Routakausi alkaa uudelleen	63
6.3. Tukholman protestiaallot	65
6.4. Katkera KOK:n häpeäpäätös	69
7. Suurta urheilukansaa jaetaan kolmeen osaan	72
Lähteet	78
Liitteet 1–4	i–ix

1. Urheilua – politiikkaa?

1.1. Tutkimusongelmasta ja menetelmistä

Journalistiikan pro gradu-työssäni tutkin suomalaisen sanomalehdistön urheiluaineiston poliittisuutta vuosina 1906–1917. Viitekehyksenä toimii yhteiskunnan poliittinen tilanne autonomian ajan loppuvaiheessa. Urheilukirjoittelun poliittisuutta tarkastelen tässä yhteydessä vuosien 1906–1917 tärkeimpien poliittisten kiistakysymysten suhteen. Ne olivat kielitaistelu suomen- ja ruotsinkielisen väestönosan välillä, työväen luokkataistelu porvaristoa vastaan sekä kansallinen autonomian puolustustaistelu suhteessa Venäjään. Keskeisenä teemana on näin ollen urheilukirjoittelun käyttö ja merkitys oman joukon me-hengen luojana ja muiden joukkojen vastustamisessa. Pääkysymykseni kuuluu, miten urheilujournalismissa heijastuivat edellämainitut ajanjakson yleispoliittiset kiistakapulat.

Suomalaiset joukkoni ovat aikakauden neljä suurinta puoluetta, jotka olivat sosialidemokraatit, vanhasuomalainen puolue, nuorsuomalainen puolue ja ruotsalainen puolue. Sosialidemokraattinen puolue oli ensimmäinen massapuolue – sen poliittinen toiminta perustui aktiivisten kannattajajoukkojen värväämiseen jo ennen vuoden 1905 suurlakkoa. Lakon seurauksena aikaansaatiin uusi valtiopäiväjärjestys. Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kymmenkertaisti äänivaltaisten kansalaisten määrän, joten vuodesta 1906 lähtien muidenkin puolueiden täytyi kehittyä pienistä herraseuroista joukkoliikkeiden suuntaan.

Autonomian ajan loppujakso oli korostetun poliittinen suomalaisessa yhteiskunnassa. Sanomalehdistön merkitys yhteiskunnallisessa keskustelussa oli suuri, sillä puolueiden organisaatiot olivat vielä löyhät ja etenkin pää-äänenkannattajia pidettiin puolueväen keskuudessa tärkeinä linjanvetäjinä. Pääkaupungin suuret lehdet olivat Helsingin Sanomat (nuors), Hufvudstadsbladet (ruots), Työmies (sd) ja Uusi Suometar (vanhasuom). Nämä lehdet ovat tutkimukseni pääasiallisia lähteitä.

Tutkimukseni kohde, urheilujournalismi, otti ensimmäiset horjuvat askeleensa Suomen päivälehdistössä 1870-luvulla (Pänkäläinen 1991, 161). Urheiluliikkeen näkökulmasta palstatila jäi vuosikymmenien ajan liian vähäiseksi ja käsittelytapa ei-toivotuksi, joten urheilun asiaa ajamaan perustettiin erikoislehtiä. Niistä merkittävimmäksi nousi Suomen Urheilulehti, joka aloitti vuonna 1898. Urheilukirjoittelun pioneerit olivat lähes poikkeuksetta itse urheilijoita tai nousevan urheiluliikkeen puuhamiehiä. Tähän joukkoon kuuluivat muun muassa Lauri “Tahko”

Pihkala, Uno Westerholm ja Juho Halme. Säännöllisesti urheilumateriaalia julkaisi 1900-luvun alussa vain muutama päivälehti. Niissä juttujen tekijät agitoivat ensisijaisesti urheilun puolesta. Vasta toissijaisena sitoutumiskohteena oli lehden poliittinen kanta.

Urheilukirjoittajien suhde alaansa on tutkimukseni kannalta erittäin tärkeä seikka. Urheiluliikkeen puolestapuhujat kommentoivat 1900-luvun alussa toistuvasti, että urheilu on politiikan ja puolueriitojen yläpuolella.

Silti, kilpaurheiluun keskittyvä, järjestäytynyt urheiluliike teki läpimurtonsa Suomessa aikana, jolloin puolueriidat olivat voimakkaita. Siksi väitän, ettei urheilu voinut olla irrallinen, epäpoliittinen maailmansa. Ajan merkittävät sanomalehtimiehet kuten Eero Erkko, K.N. Rantakari, A.R. Frenckell ja Edvard Valpas pitivät hallussaan merkittävää poliittista valtaa. Sanomalehtien poliittinen sitoutuminen täytyy näkyä urheiluaineistossakin.

Tutkimusongelman selvittämiseksi käytän lähteinä puolueiden helsinkiläisten päääänenkannattajien vuosikertoja 1906–1917. Lehdet olivat aikansa suurimpia ja luetuimpia. Ne olivat ainoat valtakunnallisesti merkittävät lehdet Suomessa. Hufvudstadsbladet ilmestyi seitsenpäiväisenä koko tarkastelujakson ajan. Helsingin Sanomat ja Uusi Suometar lisäsivät ilmestymiskertojaan 6:sta 7:ään vuonna 1914. Työmies muuttui seitsenpäiväiseksi marraskuussa 1915.

Tarkastelujakson pituuden ja lehtien koon sekä ilmestymistiheyden vuoksi olin pakotettu rajaamaan aineiston määrää. Koska olen kiinnostunut nimenomaan urheilukirjoittelusta, valitsin aineistoksi kesä- heinä- ja elokuun lehdet kultakin vuodelta. 1900-luvun alussa urheilurakennuksia ei ollut, joten maan ilmasto-olot huomioonottaen kesä oli vilkkainta harrastusaikaa. Kaisa Natri (1988, 26–27) on otantatutkimuksessaan vuosilta 1906, 1912 ja 1916 todennut, että heinäkuut olivat määrällisesti vilkkaimmat urheilukirjoittelussa.

Voidaan väittää, että kesät olivat poliittisesti hiljaista aikaa ja siksi tarkoitukseeni keho rajaus. Väitän vastaan toteamalla, että urheiluaineistosta ei kannata etsiä poliittisen kädenväännön nyansseja, vaan ainoastaan suurten linjariitojen heijastumia. Ne näkyvät kyllä kesälläkin. Toisekseen, tuona kiivaana aikana poliittinen kiistely ei uuvahtanut kesäksi. Esimerkiksi elokuun alussa 1906 järjestysvalta ja työväenkaarti ottivat yhteen Helsingissä. Vuosien 1908, 1913 ja 1916 eduskuntavaalitkin järjestettiin kesällä. Kolmanneksi, kesä oli olympiakisojen ja kansainvälisen kilpailukosketuksen aikaa. Kansallisen puolustustaistelun ilmentymien kannalta kesäkuukausien aineisto on välttämätön.

Urheiluaineistosta huomattava määrä on “puhtaan” urheilullista; ennakkotietoja tulevista kilpailuista, selostuksia ja tuloksia. Vain pieni osa aineistosta sisältää poliittisia elementtejä, joiden avulla haen vastauksia tutkielmani pääkysymykseen.

Juttuja, jotka antoivat vastauksia, kertyi noin 200 kappaletta. Lehtiä läpikäydessäni poimin nämä jutunpätkät tarkempaa käsittelyä varten.

Laadullisen valinnan lisäksi luokittelin osan aineistoni jutuista määrällisesti. Rajasin luokittelun lehtien elokuussa ilmestyneihin numeroihin, koska juttumäärä olisi muuten paisunut liian suureksi. Arvioin, että koko tutkimusaineistoni oli yli 13000 juttua. Elokuun luokittelun otokseksi tuli 4388 juttua. Lehtikohtaiset luvut on esitetty liiteosassa.

Elokuuhun päädyin siksi, että kesäkuu oli urheiluelämässä kesäkuukausista hiljaisin ja heinäkuu vilkkain. Lisäksi heinäkuun rasitteena olisivat olleet olympialaisten tuoma juttumäärän vääristymä ja se, että vuonna 1917 porvarilehdet eivät ilmestyneet heinäkuussa lainkaan kirjaltajalakon vuoksi. Määrällisen luokittelun tulosten avulla selvitän luvussa 3 urheilukirjoittelun pääpiirteet vuosina 1906–1917. Määrällinen luokittelu on siis työn apuväline. Koska aikakauden urheilujuttuja on tutkittu sangen vähän, katsoin tarpeelliseksi selvittää kirjoittelun määrää ja laatua.

Juttujen määrät eri lehdissä kertovat jo sinällään urheilutarjonnan muutoksista. Juttupituuden mukainen luokitteluni on karkea – lähinnä kiinnostavuus piilee pisimpien selontekojen (yli palstan mittaisten) ja lyhimpien (alle 10 rivin mittaisten) mainintojen suhteessa. Lajityypin mukaisessa luokittelussa jaoin jutut tapahtumaa ennakoiviin, tapahtumaa selostaviin ja kirjoittajakeskeisiin kommentoiviin tai kantaa-ottaviin. Tutkimuksen varsinaisen sisältöanalyysin piiriin valitut jutut olivat luonnollisesti lähinnä viimeisestä luokasta. Näistäkin useimmat karsiutuivat, sillä kannanotto piti voida lukea tiettyä poliittista ryhmää arvioivaksi. Esimerkiksi purjehdusseuran juoppoa vahtimestaria arvosteleva puheenvuoro ei ole poliittinen, ellei häntä samalla tituleerata sosialistiksi tai viikingiksi.

Ajanjakson urheilujournalismin kansallisuutta ja kansainvälisyyttä mittasin kahdella tavalla. Ensimmäinen perustuu jutun tapahtumapaikkaan. Pääkaupunkiseudun ja muun Suomen suhde on koko maan kattaviksi pyrkivissä lehdissä kiinnostava. Ulkomaantapahtumissa Venäjän suhde Pohjoismaihin ja muuhun Eurooppaan tulee esille. Toinen keino oli nelikenttä, joka yhdistää toimijat ja tapahtumapaikan.

kansallinen	kansainvälinen Suomessa
suomalainen ulkomailla	ulkomaalainen ulkomailla

Pääkysymyksen kannalta kansallisen ja kansainvälisen urheilun suhde on merkittävä, koska muun muassa Pänkäläisen esittämän ideologisen tulkinnan mukaan olympia- tai muu kansainvälinen urheilumenestys peittää alleen kansallisia ristiriitoja. Siten urheilukirjoittelun kansainvälistyminen helpottaisi “me vastaan muut”-asenteen siirtämistä kansalliselta kansainväliselle tasolle. (vrt. Pänkäläinen 1991, 88)

Valikoidun urheiluaineiston lähiluvun, koko urheiluaineiston määrällisen luokittelun ja aiemman tutkimuskirjallisuuden avulla pyrin siis vastaamaan työssäni kysymykseen:

Miten yhteiskunnan keskeiset poliittiset kiistakysymykset ilmenivät sanomalehtien urheilukirjoittelussa vuosina 1906–1917?

Kysymyksen laajuuden takia se kannattaa pilkkoa osakysymyksiksi:

- 1) Miten luokkavastakohtaisuus näkyi urheilukirjoittelussa?
- 2) Miten kielikysymys näkyi urheilukirjoittelussa?
- 3) Millainen oli Suomen ja Venäjän suhde urheilukirjoittelussa?

1.2. Käsitteistä ja aikaisemmasta tutkimuksesta

Urheilu on suomen kielessä alun perin tarkoittanut urheuden osoittamista, uhkarohkeutta ja mahtailua. Se sai uuden merkityksensä 1800-luvun lopulla, kun yhteiskunnan vanhat rakenteet alkoivat järkkäytyä teollistumisen edetessä ja porvariston vahvistuessa. Urheilu alettiin ymmärtää kilpailumielessä harjoitetuksi liikunnaksi. (Halmesvirta et al 1997, 240)

Vielä 1870-luvulla liikunnan kilpailuelementtiä pidettiin haitallisena, ehkä rahvaalle sopivana. Nykyään käsitämme urheilun nimenomaan kilpaurheiluksi, koska se on ollut 1900-luvun alusta lähtien urheiluliikkeen lippulaiva. Organisoitunut urheiluliike on aina pitänyt sisällään muunlaistakin liikuntaa, mutta se on jäänyt julkisuudessa olympiasankareiden varjoon. Työssäni käytän urheilu-käsitettä laajasti ymmärrettynä. En tee eroa kilpaurheilun ja muun urheilun välille, ellei se ole poliittisessa käsittely-yhteydessä tarpeen.

Urheilujournalismin eli urheilukirjoittelun määritelmäksi kelpaa Pertti Hemánuksen (1981, 181) yksinkertaisesti todettu: “järjestelmä, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä urheilun järjestelmästä”. Järjestelmästä puhuminen tuntuu tosin kovin järeältä, sillä ennen Suomen itsenäistymistä sanomalehdissä ei vielä ollut päätoimisia urheilutoimittajia. Tarkastelussani olen käyttänyt hyväksi kaikkia urheiluun liittyviä lehtitekstejä, mutta olen jättänyt huomiotta kuvat ja erilliset mainokset.

Politiikan käsitettä sivusin jo edellisessä luvussa. Laajasti ottaenhan käsite pitää sisällään lähes kaiken inhimillisen kanssakäymisen, mutta tässä tutkimuksessa se palvelee suppeampana puoluepolitiikkana. Olen edelleen rajannut poliittisuuden tarkastelun kolmeen teemaan: luokkakysymys, kielikysymys ja kansakunnan suhde Venäjään. Mikäli näitä teemoja ei esiinny jutussa, se ei ole katsannossani poliittinen.

Puolueista käytän nimiä vanhasuomalainen, nuorsuomalainen, sosialidemokraattinen ja ruotsalainen puolue. Näihin kuuluvat ovat loogisesti vanhasuomalaisia, nuorsuomalaisia, sosialidemokraatteja tai ruotsalaisia. Kun käsittelen naapurimaamme Ruotsin kansalaisia, käytän termiä ruotsinmaalainen. Tarkastelujaksoni alkupuolella puoluekenttää jakoi suhde Venäjän sortovaltaan. Perustuslaillisiin eli passiivisen vastarinnan kannattajiin kuuluivat nuorsuomalaiset, sosialidemokraatit ja ruotsalaiset. Myöntyväisiin lukeutuivat ainoastaan vanhasuomalaiset. Sosialidemokraattien sisäinen linjariita käytiin maltillisten ja radikaalien välillä. Työmies-lehteä lähellä olleiden radikaalien linjasta käytettiin nimeä siltasaarelainen luokkataistelulinja.

Työssäni nivoutuvat yhteen poliittinen historia, urheiluhistoria ja urheilujournalismi.

Autonomian loppukauden poliittista historiaa on kirjoitettu paljon, erityisesti vuosien 1905–07 ja 1917 kuohuntajaksoista. Tutkimusaiheeni kannalta ei ole kuitenkaan tarpeen syventyä yksityiskohtaisiin monografioihin – suurten linjojen hallinta riittää.

Urheiluhistorian pääpaino on vuosikymmenien ajan pidetty ylistävissä sankarikuvauksissa eli yhteiskunnan ulkopuolisilla kilpakentillä. Vaikka värikkäät olympiakirjat ovatkin mukavaa luettavaa, niin ne eivät ole minulle relevanttia aineistoa. Aimo Halilan ja Paul Sirmeikön kirjoittama Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton historia 1900–1960 on ollut iästään huolimatta tärkeä perusteos.

Hyödyllisimpiä urheiluhistoriateoksia ovat olleet ne, joissa yhteiskunta ja politiikka näyttelevät huomattavia sivuosia. Suomen olympiaedustuksen ensiaskelten ulkopoliittisia

vaikutuksia valotti jo vuonna 1962 Juhani Paasivirta. Teoksessa Suomi uskoi urheiluun (1992) Leena Laine ja Seppo Hentilä ovat luodanneet urheiluelämää 1900-luvun alun Suomen yhteiskunnallisessa ja poliittisessa murroksessa.

Autonomian ajan loppukauden sanomalehdistön yleiskatsauksen on esittänyt Toivo Nygård (1987). Ajan sanomalehdistön urheilujournalismia sivuavista tutkimuksista merkittävin lienee Seppo Pänkäläisen (1991) tiedotusopin lisensiaatintyö Urheilujournalismin synty ja kehitys suomenkielisessä päivälehdissä ennen vuotta 1945. Pänkäläinen tarkastelee laajasti urheilukirjoittelun ideologisuutta ja sen poliittista hyödyntämistä eripuraisiin ryhmiin jakaantuneessa yhteiskunnassa.

Pänkäläisen työ on avuksi, kun pohdin urheilun luokkavastakohtaisuuksia. Kilpaurheilukin saadaan näyttämään erittäin poliittiselta, jos niin halutaan. Selvennän seuraavassa hieman vasemmiston voimakasta poliittista urheilukäsitystä Pänkäläisen avulla.

Nykyaikainen kilpaurheilu ammentaa aatteensa antiikin aamuhämäristä, ja se on perinteisesti tulkittu ylihistorialliseksi, idealistiseksi ja luokkarajattomaksi. (Pänkäläinen 1991, 67)

Olympialiike syntyi uudelleen 1890-luvulla, jolloin porvariston ja työväestön luokkavastakohtaisuudet olivat Euroopassa jo selviä. Liikkeen perustaja, paroni Pierre de Coubertin vastusti sosialismia. Yksi osaselitys nykyaikaisen kilpaurheilun synnylle on sen merkitys poliittisessa kasvatustyössä. Yksilölajit olivat de Coubertinin suosiossa, koska niiden katsottiin irrottavan työläisen luokkaperustastaan (Pänkäläinen 1991, 39). Asian voi tulkita toisinkin päin, kuten Amerikassa. Siellä joukkuepelejä pidettiin arvossa, koska ne opettivat työläisiä ”tiimityöhön”, kurinalaisuuteen ja sääntöjen noudattamiseen. (Kiviaho 1968, 19-20)

Kilpaurheilu voidaan siten nähdä kansakuntien välisen kilpailun ilmentymänä, joka samalla peittää sisäisiä luokkaristiriitoja. Urheilua voi pitää eräänlaisena eskapismina – oopiumina työväenluokalle. Marxin hengessä: Työstään vieraantunut mies voi vapaa-ajallaan kompensoida alemmuuttaan menestymällä jossain urheilulajissa. Mikäli työläinen saavuttaa menestystä, on hänellä mahdollisuus sosiaaliseen nousuun, miksei vaikka kansallissankariksi asti. (Pänkäläinen 1991,53)

Näin urheilu, ”poliittisesti neutraali, biologinen toiminta (Kiviaho 1968, 13)” onkin teoreettisesti muutettu porvarin aseeksi. Jollei sosialisti tee asialle mitään, on nuoriso menetetty kilpailevalle aatteelle. Suomessa urheiluilmiöt alkoivat saada kannatusta aikana, jolloin porvariston ja työväestön erottava kuilu ei ollut vielä mahdottoman leveä. Yhteinen kilpaurheilu valtasi paljon sieluja molemmista ryhmistä. Vaatimukset työväen voimistelu- ja

urheiluliiton perustamiseksi alkoivat kaikkua kovina vasta vuodesta 1912 lähtien.

Pänkäläisen tulkinnan mukaan syitä urheiluliikkeen yhteiseloön oli ainakin kaksi. Yhteiskuntaluokkia lähensi yhteinen vastustaja eli emämaa Venäjä. Toiseksi kumpikaan luokka ei ollut kovin yhtenäinen. Porvaristo oli jakautunut moneen puolueeseen. Työväestön johtajilla oli keskinäisiä linjariitoja, eikä asiaa auttanut se, että myöhäisen teollistumisen vuoksi puolueen kannattajakunta koostui hajanaisista väestönosista ja oli pääasiassa maaseudun tilatonta väkeä. (Pänkäläinen 1991, 54)

SVUL:n historiassa korostetaan urheiluliikkeen merkitystä kansalaispiirejä lähentävänä voimana ja harmitellaan, ettei “puolueeton” liike ollut ehtinyt levitä syvemmälle työväestön keskuuteen ennen luokkapoliitiikan nousua (Halila 1960, 303).

Sanomalehtien urheilukirjoittelu oli toki nykyiseen verrattuna hyvin vähäistä koko tarkastelujaksoni ajan. Urheilukirjoittelu sai kuitenkin myönteistä vastakaikua ja sen poliittinen merkitys etenkin kansallisuuskysymyksessä tiedostettiin. Ennen valtiollista itsenäisyyttä urheilu jäi lehtien palstoilla tärkeämpien asioiden varjoon. (Pänkäläinen 1991, 170)

Kaisa Natri on tutkinut Suomen historian pro gradu-työssään (1988) sanomalehtien urheilukirjoituksia vuosisadan alussa. Hän käsitteli kirjoitusten sijoittelua, ulko- ja kieliasua, tyyliä, kansainvälisyyttä ja poliittisuutta. Lehdet olivat Aamulehti, Helsingin Sanomat, Keski-Suomi, Wiipuri ja Työmies vuosilta 1906, 1912 ja 1916.

Jouni Pirttijärven (1997) tekemä kulttuurihistorian pro gradu “Suomi kilpaurheilun olympialaisiin – Suomenkieliset lehdet ja kilpaurheilun alkutaival olympiakisoissa vuosina 1906–1912” keskittyy olympiamenestyksen kansallisen merkityksen arvioimiseen lehtikirjoittelun avulla. Pirttijärvi analysoi, kuinka eliitti hyödynsi urheiluvoittoja kansakunnan eheyttämiseksi. Työssä on käytetty lähteinä Helsingin Sanomia, Työmiestä, Uutta Suometarta, Turun Sanomia, Uutta Auraa ja Suomen Urheilulehteä. Pirttijärvi korostaa olympiakirjoittelun kansallishenkisyyttä ja seuraa tässä suhteessa perinteistä käsitystä urheilun merkityksestä 1900-luvun alussa. Tukholman olympiakisat olivat suuren luokan tapahtuma kansallisen sanoman levityksessä, minkä Pirttijärvi ansiokkaasti osoittaa.

Oma tutkimukseni perustuu urheilun “me vastaan muut”-tematiikkaan eri tasolla – kansallisella tasolla, mutta yhdyin Pirttijärven tulkintaan kansallisaatteen merkityksestä kansainvälisellä tasolla. Käsittelen luvussa 6 urheilukirjoittelun Venäjä-suhdetta, jossa voidaan nähdä kansallisen yhteisrintaman merkkejä. Lehtien asenteissa oli kuitenkin eroja, eikä Pirttijärvi problematisoi lainkaan suomalaisuuden käsitettä. Tukholman olympialaiset on

helppo tulkita jälkepäin taisteluksi siniristilipun puolesta, mutta vuonna 1912 ei edes ollut yksimielisyyttä siitä, mikä on Suomen lippu.

2. Urheilujournalismin lähtökuopat

2.1. Poliittiset rintamalinjat kuohuvassa maassa

Suomi oli 20. vuosisadan alussa vielä kovin erilainen verrattuna siihen maahan, joka saavutti valtiollisen itsenäisyyden 1917. Venäjän majesteetin uskollinen alusmaa muuttui sortokausien ansiosta vastahankaiseksi, kansallisia oikeuksiaan perääväksi kansakunnaksi.

Ensimmäinen sortokausi (1899–1905) alkoi kansainvälispoliittisen tilanteen kiristymisen vuoksi. Suomi piti sitoa tiiviimmin keisarikunnan yhteyteen, jo Pietarin turvallisuuden vuoksi. Suomalaiset katsoivat, että hallitsijanvakuutus kielsi venäläisiltä puuttumisen Suomen sisäisiin asioihin, joten konfliktitilanne oli valmis. Sortokausi henkilöityi pitkälti Suomen kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikoviin. Hän sai keisarilta jopa diktaattorin valtuudet vastustuksen nujertamiseksi.

Suomen poliittinen kenttä oli 1900-luvun alussa hyvin vanhanaikainen – puolueet olivat lähinnä kielikysymyksen jakamia kuppikuntia. Bobrikovin sortovalta toi uutta sähinää puolue-elämään. Suomalainen puolue hajosi kahtia. Vanhasuomalaiset ottivat reaalipoliittisen kannan, joka korosti myöntyväisyyttä ja alistumista vahvemman toimenpiteisiin. Tärkeintä oli pitää virka-asetat suomalaisten käsissä ja odottaa parempia aikoja. Nuorsuomalaiset eivät voineet sulattaa venäläistämistoimenpiteitä. He hakeutuivat yhteistyöhön ruotsalaisten kanssa ja muodostivat perustuslaillisen rintaman. Sen jäsenet ennemmin erosivat valtiollisista tehtävistään, kuin noudattivat laittomiksi kokemiaan määräyksiä.

Suomen työväenpuolue perustettiin 1899. Neljä vuotta myöhemmin se sitoutui tiukemmin sosialismin tunnuksiin ja muutti nimensä Suomen sosialidemokraattiseksi puolueeksi. Itsevaltiutta vastustava puolue liittoutui Venäjä-suhteessa löyhästi perustuslaillisiin, sillä kansalliset näkökohdat painoivat vaa'assa enemmän kuin internationalistiset. (Nygård & Kallio 1987, 558)

Wuolio tosin väittää, (1982, 127) että puolueen kieltäytyminen vuoden 1899 suuren adressin nimenkeräyspuuhista olisi jo leimannut sen epäisänmaalliseksi. Sosialistien näkökulmasta tsaari oli kuitenkin kukistumiseensa asti suurempi paha kuin kotimaan

porvaristo. Tämä ei tietenkään estänyt porvaristoa syylistämstä yhteiskuntakriittistä työväenliikettä.

Säätyvaltiopäivilläkin tapahtui jako perustuslaillisiin ja myöntyväisiin.

Edustuslaitoksessa vain pappissäädyssä oli myöntyväisyysenemmistö, joten valtiopäivien kannanotot olivat hyvinkin venäläisvastaisia. Senaatti sitävastoin pysyi myöntyväisten hallussa. Vaikka ensimmäinen sortokausi hellittikin 1904 Bobrikovin kesäkuisen murhan jälkeen, niin ryhmittymien välit pysyivät kireinä vielä nelisen vuotta. (Nygård & Kallio 1987, 559–560)

Venäjä julisti sodan Japanille 1904. Nopeasti hävitty sota lietsoi tyytymättömyyttä ja keisarikunnan sisäinen kuohunta voimistui vuonna 1905 niin, että lokakuussa alkoi yleislakko. Lakko levisi myös Suomeen, jossa se sai venäläistämistoimenpiteitä vastustaneet massat liikkeelle. Sorron lopettamisen ohella sosialidemokraateilla ja muilla perustuslaillisilla ei ollut juuri yhteisiä päämääriä, joten kaunis kansallinen harmonia ei kestänyt. Työväki vaati muun muassa säätyvaltiopäivien lakkauttamista, mikä soti perustuslaillisten porvarien tavoitteita vastaan. Suurlakon viime päivinä olot kiristyivät maassa lähes aseellisten yhteenottojen asteelle.

Uudemman kerran työväen radikaalisiipi kokeili voimiaan valtiovaltaa vastaan elokuussa 1906, jolloin Viaporin venäläisvaruskunnassa puhkesi kapina. Se päättyi 60–70 henkeä vaatineeseen räjähdykseen. Kuohuntaan liittynyt ns. Hakaniemen kahakka vaati sekin kymmenkunta kuolonuhria. Järjestyskaartin ja punaisten yhteenoton jälkeen sana ”lahtari” nousi työväenluokan huulille, mutta kesän tapahtumia ei pidä tulkita vuoden 1918 esinäytöksenä. Suurlakko oli joka tapauksessa politisoinut Suomen valtiollista elämää voimakkaasti, eikä sen vaikutuksia myöhempiin tapahtumiin voi vähätellä. (Nygård & Kallio 1987, 561–564, Heikkilä 1993, 32–34).

Suurlakon seurauksena myöntyväisyssenaatti erosi ja tilalle astui Leo Mechelinin johtama perustuslaillinen senaatti. Sen päätehtävänä oli toteuttaa valtiopäivä uudistus. Säätyvaltiopäivät hyväksyivät senaatin esityksen uudesta vaalilaista ja valtiopäiväjärjestyksestä toukokuussa 1906 ja hallitsija vahvisti ne 20. heinäkuuta. Suomi oli kertaheitolla siirtynyt kansanedustuslaitoksen moderniuutta ja äänioikeuden laajuutta ajatellen kansakuntien takapenkistä eturiviin. Reformin merkitys oli puolueiden kannalta mullistava, sillä vaalityö tuli tästedes vaatimaan maanlaajuista organisaatiota, kattavaa äänenkannattajaverkkoa ja agitaatiota. (Nygård & Kallio 1987, 565–566)

Maan suurimmat puolueet 1906–1917 olivat siis vanhasuomalainen puolue, nuorsuomalainen puolue, sosialidemokraattinen puolue ja ruotsalainen puolue. Maalaisliitto kohosi merkittäväksi haastajaksi vasta vuosien 1916–1917 vaaleissa, joten jätän sen tässä tutkielmassa huomiotta. Eduskuntavaaleissa 1907–1917 selkeästi suurin puolue olivat sosialidemokraatit, joiden kannatus vaihteli 80–103 paikkaan. Vanhasuomalainen puolue oli koko ajan toiseksi suurin, vaikka sen paikkamäärä putosi kymmenen vuoden aikana 59:stä 32:een. Nuorsuomalaiset ja ruotsalaiset saivat joka kerta 20–30 paikan kannatuksen. (Nygård & Kallio, 570)

Eduskuntapaikat ovat paras mittari puolueen koolle, vaikka kansanedustuslaitoksen poliittisesta merkityksestä voi ollakin monta mieltä. Se hajoitettiin lähes joka vuosi, eikä sillä ollut itsenäistä valtaa. Lähinnä se vaikutti 1910-luvulla kansallisten etujen julistajana, venäläistämisen vastarinnan symbolina.

Varsinaista valtaa Suomessa oli senaatilla, joka käytti sitä hallitsijan armosta. Tunnettu laillisuustaistelija Leo Mechelin johti senaattia elokuulle 1908. Kyseisenä vuonna Venäjän hallinto oli vihdoin toipunut vuoden 1905 tapahtumista ja saattoi kiinnittää jälleen huomiotaan Suomeen. Mechelin savustettiin ulos ja tilalle nousi Edv. Hjeltin johtama perustuslaillisten ja vanhasuomalaisten kokoomussenaatti. Yhteistyökyky osoitti, että ensimmäisen sortokauden syvä juopa oli lientynyt porvariston väliltä. Venäläisten tiukentuneet vaatimukset tekivät kuitenkin senaatista lyhytikäisen; perustuslailliset erosivat maaliskuussa 1909 ja vanhasuomalaisetkin 13.11.1909. Sen jälkeen senaatti miehitettiin venäläisvoimin. Suomen hallinto sai muodot, jotka pysyivät vuoteen 1917 saakka. (Nygård & Kallio 1987, 574–576)

Aika oli kansainvälisessä politiikassa levotonta. Venäjä piti Suomea valtakuntansa turvallisuuden ja puolustuksen kannalta olennaisena osana ja menetteli sen mukaisesti. Suomi koki Venäjän toiminnan pelkästään kansallista itsemääräämisoikeuttaan loukkaavana. 1910-luvulla tämä näkemys vallitsi kaikissa yhteiskunta- ja kieliryhmissä, mikä oli omiaan lieventämään sisäisiäkin ristiriitoja.

Suhde Venäjään oli suomalaisia yhdistävä tekijä, mutta muissa asioissa vuodet 1906–1917 eivät olleet suinkaan halailua. Aika oli poliittisten vastakohtaisuuksien, mikä näkyi erittäin selvästi sanomalehdistössä. Jokaisella puolueella oli omat äänenkannattajansa, jotka kertoivat omille joukoille, miten asiat ovat.

Voimakas sosialidemokraattinen puolue alkoi suurlakon jälkeen vaatia suuria yhteiskunnallisia uudistuksia. Maan suurin puolue piti toteutunutta eduskuntauudistusta

riittämättömänä ja vaati parlamentille todellista valtaa. Vuosina 1907–1911 puolueessa torailtiin siitä, oliko yhteistoiminta porvaripuolueiden kanssa suotavaa edes kansallisessa puolustustaistelussa. Taantumushan hallitsi niin Venäjällä kuin Suomessakin. Yhteistyötä perustuslaillisten kanssa Venäjää vastaan tehtiin vielä 1909. Siltasaarelainen puhdasoppinen luokkataistelulinja peri kuitenkin voiton, sillä se vetosi paremmin puolueen kannattajakuntaan. (Heikkilä 1993, 355–356)

Suomalaisten puolueiden välit kohentuivat vuodesta 1907 lähtien. Toinen sortokausi karkotti radikaaleimmat nuorsuomalaiset ulkomaille ja hajanaisen puolueen maltillinen siipi voitti linjakiistan. Samaan aikaan vanhasuomalaiset siirtyivät Venäjän-politiikassaan passiivista vastarintaa kohti. Vanhat skismat painuivat taka-alalle ja puolueiden huomio kääntyi sosialismin torjumiseen. Viimeistään vuoden 1913 vaaleissa suomenkielinen porvaristo oli melko hyvin ryhmittynyt luokkatunnustensa taakse. Myös ruotsalainen puolue vieroksui sosialismia. Pelko yhteiskunnallisesta kumouksesta oli iskostunut omistavan luokan päihin. (Nygård 1987, 73)

Toinen periaatteellinen ristiriita oli edelleen kielikysymys. Vanhasuomalaiset ajoivat pontevimmin suomenkielistä Suomea, mutta kielipoliittisia kannanottoja viljelivät nuorsuomalaiset ja työväenpuoluekin. Ruotsalaiset eivät jääneet sanattomaksi omia etuja ajaessaan, vaikka puolueen asema olikin eduskuntauudistuksen vuoksi heikentynyt. Kielikysymys menetti suhteellista merkitystään sitä mukaa kun luokkakysymys nousi pintaa kohti. 1910-luvulla kielitaistelu laimeni lähinnä vanhasuomalaisten ja ruotsalaisten väliseksi. Nuorsuomalaiset ja sosialidemokraatit ottivat neutraalimmin kantaa. (Nygård 1987, 128)

2.2. Urheiluliike kasvaa ja järjestäytyy

Urheilu virisi Suomessa merkittäväksi joukkoliikkeeksi 1900-luvun alkuvuosina. 1800-luvun jälkipuoliskolla tapahtuneet yhteiskunnalliset muutokset loivat edellytyksiä niin urheiluliikkeelle kuin politisoituvalle yhteiskunnallekin. Alkanut teollistuminen ja elinkeinoelämän vapautuminen merkitsivät ihmisten liikkuvuuden lisääntymistä. Ikiaikaiset rakenteet murtuivat, kilpailu kiihtyi ja työnteon rinnalle syntyi vapaa-ajan käsite. (Halila 1960, 5–7). Edellä käsitelty valtakunnallisen aseman kehitys sortokausien aikana oli omiaan lisäämään urheilun innostavuutta. Maanpuolustuksen kannalta tarvittiin myös uusia lääkkeitä

mieskuntoisuuden ylläpitoon, koska Suomesta oli lakkautettu oma armeija vuonna 1901.

Liikuntaharrastukset eivät tietenkään olleet uusi asia – vanhat muodot vain korvautuivat uusilla ja yhtenäisimmillä. Laine (1992, 101–120) on jaotellut liikuntakulttuurimme kehitysvaiheet seuraavasti:

- 1) Varhaisvaikutteiden kausi 1700-luvulta 1800-luvun puoliväliin,
- 2) Herrasväen lajiyhdistysten perustamisen kausi 1850-luvulta alkaen, esimerkiksi purjehdus, metsästys ja raviurheilu,
- 3) 1870-luvulla alkanut fennomaanien valistushenkisen rahvaanurheilun levittämisen kausi ja
- 4) 1890-luvulta alaa vallannut kilpaurheilun kausi.

Voimistelu- ja urheiluseuroja alettiin perustaa voimallisesti 1870-luvulla. Nousevat harrastukset juurtuivat ensin akateemisiin piireihin ja sitten oppikoulumaailmaan. Uusia lajeja alettiin mahdollisuuksien mukaan levittää rahvaankin pariin. Vaikka suhtautuminen kilpailemiseen jakoi sivistyneistöä, niin kilpailut katsottiin innostavaksi keinoksi särkeä raja-aitoja eri säätyihin kuuluvien väliltä (Halila 1960, 12). Urheiluharrastukset kuuluivat useiden aatteellisten yhdistysten ohjelmaan, joten tulosta syntyi hitaasti, mutta varmasti. Urheilu keskittyi aluksi kaupunkeihin, sillä vuosisadan vaihtuessa vain joka kymmenes seura toimi maaseudulla. (Häyrinen 1987, 11) Ylempien yhteiskuntakerroksien hallitseva edustus urheilupiireissä säilyi johtoportaan, mutta 1910-luvulla urheilu levisi vastaansanomattomasti koko kansan keskuuteen.

Kilpaurheilu oli noussut vuosisadan vaihteeseen mennessä asemaan, jossa se haastoi jo voimisteluun ja monipuolisuusaatteisiin sitoutuneen urheilun. (Laine 1992, 121) Suomen urheiluliikkeen ensimmäinen keskusjärjestö perustettiin vuonna 1900. Suomalainen Voimistelu- ja Urheiluliitto syntyi yksikielisenä, koska ruotsinkieliset urheilujohtajat olivat jääneet odottavalle kannalle. Sortovuosien aikana liitto jäi lähestulkoon maanalaiseksi salaseuraksi. Ruotsinkieliset perustivat oman johtoryhmänsä, joten hankauksilta ei voitu välttyä. Suomen urheilun isäksi myöhemmin nimetty Ivar Wilskman nautti tosin molempien kieliryhmien luottamusta. (Halila 1960, 48–53). Laine katsoo, että suomenkielinen liitto oli vielä voimistelupainotteinen, mutta kilpaurheilu saavutti vuosi vuodelta laajemman kannatuksen. (Laine 1992, 121). Yhtenäinen ohjesääntö yleisurheiluseuroille hyväksyttiin vuonna 1903, mikä loi perustan vertailukelpoiselle tulosurheilulle. (Häyrinen 1987, 12)

Kieliriidat painuivat perustuslaillisen rintaman ansiosta urheiluliikkeessäkin hetkeksi taka-alalle.

Suurlakon jälkeisissä, poliittisesti vapautuneissa oloissa ehdittiin perustaa uusi, kaksikielinen Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto, jonka ensimmäinen kokous pidettiin 11.3. 1906. (Halila 1960, 67) Vanha suomenkielinen liitto lakkautti toimintansa kesäkuussa. SVUL:n historian kirjoittanut Aimo Halila arvioi, että yhden keskusliiton aika olisi jäänyt hyvin lyhyeksi ilman Ivar Wilskmanin vaikuttavaa persoonaa. (Halila 1960, 77–78) Wilskmanin 8-vuotisen puheenjohtajakauden aikana SVUL kohosi johtavaksi kansalliseksi organisaatioksi, jonka johtopaikat olivat suomenkielisten ja -mielisten käsissä. Se kokosi kilpaurheilun avulla mukaan suuret kansanjoukot. (Häyrinen & Laine 1989, 57)

SVUL pyrki pysyttelemään erossa aktiivisesta vastarintapolitiikasta. Liiton perustamisen aikaan koko maassa vaikutti salainen urheilu- ja ampumayhdistys Voima-liitto. Se joutui pian viranomaisten hampaisiin ja lakkautettiin marraskuussa 1906. (Halila 1960, 296).

Urheilun kansallinen järjestäytyminen on tärkeä merkkipaalu tutkimusjaksoni alussa. Toinen merkittävä tapahtuma on Suomen esiinmarssi olympian kentille.

SVUL:n perustamisvuonna urheiltiin Ateenassa nykyaikaisten olympialaisten välikisat. Ne olivat ensimmäiset, joihin suomalaiset ottivat osaa. SVUL ei vielä ehtinyt toimia osanoton hyväksi, mutta painija Verner Weckmanin johtama nelimiehinen, epävirallinen joukkue nappasi silti kaksi kultamitalia.

Ateenassa suomalaiset yrittivät välttyä esiintymästä Venäjän lipun alla. “Ei-kenenkäänmaan” joukkue kulkikin avajaisissa Yhdysvaltain ja Itävallan joukkueiden jatkona. Miehet yrittivät tarjota kisajärjestäjille jopa häthätää kyhättyä siniristilippua, mutta huonolla menestyksellä. Voittojen kunniaksi salkoon nostettiin lopulta Venäjän lippu. (Paasivirta 1962, 10–13)

Ateenan välikisat eivät vielä herättäneet suuria intohimoja suomalaisissa, mutta Lontoon olympialaiset 1908 nousivat puheenaiheeksi ainakin pääkaupunkilaisten keskuudessa. Autonominen Suomi oli hyväksytty urheilukansakuntana mukaan olympialiikkeeseen vuonna 1907. Venäjän kanta Suomen itsenäiseen esiintymiseen oli nuiva jo ennen Lontoon kisoja. Yli 70-henkinen joukkue saatiin lopulta matkaan talousvaikeuksista huolimatta. Menestys ei ollut kaksinen, mutta oppia ja innostusta kertyi. Joukkueen lippujen ja kansallistunnusten tiimoilta kohistiin jälleen. (Paasivirta 1962, 17–19)

Kansainvälispoliittisen tilanteen kiristyminen toi epäitsenäisille olympiakansakunnille vaikeuksia. Suomen itsenäinen osallistuminen Tukholman olympialaisiin vaati tiukat diplomaattiset neuvottelut Ruotsin ja Venäjän välillä. (Paasivirta 1962, 23–24). Kisoihin oli

valmistauduttu huolella ja ne saivat Suomessa valtaisan huomion osakseen. Sortokauden ahdistavuus purkautui olympiahuumaan. Helsingin Sanomat maalaili tilannetta 29.6. 1912.

“Näytettäisiin, että elämän ja toiminnan halu täällä elää, vaikka joka päivä saamme osoituksia siitä, että kansana elämisen oikeus meiltä tahdottaisiin ottaa pois.”

Jo avajaisissa suomalaiset kapinoivat Venäjän määräyksiä vastaan, sillä joukkue marssi valkoisen urheilulipun jäljessä. Tämän lisäksi suomalaiset ohjattiin venäläisistä eroon ja joukkue sai nauttia yleisön runsaista aplodeista. Useiden lippusekaannusten jälkeen Ruotsin ulkoministeri joutui ojentamaan järjestäjiä välttääkseen diplomaattisen kriisin Venäjän kanssa (Paasivirta 1962, 32–36). Urheilullisesti kisat olivat suomalaisten triumfi. Kun urheilijamme palasivat kotiin peräti 26 mitalin kera, oli kansallinen ylemmydentunne huipussaan.

Maailmansotaan johtanut poliittinen kehitys vaikutti KOK:ssakin ja vei kesäkuussa 1914 Suomelta itsenäisen olympiaosanotto-oikeuden. Samana kesänä Malmössä järjestetyissä Baltialaisissa kisoissa Suomi näytti vastineeksi yliveritaisuutensa yleisurheilussa ja sai tehdä sen ylpeästi itsenäisenä joukkueena (Halila 1960, 276). Vuonna 1916 Euroopan urheilijat nuorukaiset taistelivat maidensa puolesta oikeilla, verisillä sotatantereilla, joten KOK:n päätös jäi merkityksettömäksi.

Kilpaurheilun läpimurtoon vaikutti voimakkaasti toisen sortokauden poliittinen ilmapiiri. Kansainvälisistä kisoista tuli monille suomalaisille kamppailuja kansallisten oikeuksien ja olemassaolon puolesta. Hannes Kolehmaisesta tuli ensimmäinen suomalainen urheilija, joka tunnettiin koko maassa ja jota ylistettiin yli puoluerajojen.

Urheiluaatteen väsymättömin puolestapuhuja, Lauri “Tahko” Pihkala totesi vuonna 1916: “...olympialaisia leikkiessään pieni väki leikkii ennen kaikkea suomalaisia muita vastaan.” Jos into säilyisi, Tahko lupasi, ettei kansalla ole huolta tulevasta. (Hentilä 1992, 142)

Kansallisella tasolla vuodet 1906–1917 merkitsivät järjestäytyneelle urheiluliikkeelle voimakasta kasvua, mutta myös sisäisiä ristiriitoja. SVUL korosti epäpoliittisuuttaan, mutta jo vuonna 1907 näytti siltä, että ruotsinkieliset seurat harkitsevat eroa kieli- ja Venäjän-poliittisista syistä. (Hentilä 1992, 139)

Kaksikielisen SVUL:n johdossa oli aluksi huomattava ruotsalaisedustus, mutta vuosi vuodelta suomenkieliset valtasivat johtopaikkoja. (Wuolio 1982, 119)

Oman epävirallisen elimen, IFK-liiton, ruotsinkieliset seurat pystyttivät vuonna 1909.

Sen kokouksissa ero SVUL:sta oli toistuva puheenaihe. Ratkaiseva ärsyke tuli keväällä 1912, kun SVUL:n toimitusvaliokunnan viimeinen ruotsinkielinen jäsen jäi uudelleenvalitsematta. Finlands Svenska Gymnastik- och Idrottsförbund (FSGIF) perustettiin 25.5.1912. (Halila 1960, 265–266).

Liitto ja sen jäsenet suljettiin ulos SVUL:n kilpailuista ja ulkomaanedustuksesta tuli keskeinen neuvottelukysymys. Vuoden “itsenäisyyden” jälkeen FSGIF päätti liittyä takaisin SVUL:oon, mutta omana ruotsinkielisenä piirinään. Sovinto astui virallisesti voimaan 1.4. 1914. Kielikiista oli SVUL:n osalta rauhoitettu, mutta urheiluelämässä yhä elinvoimainen, minkä osoittivat esimerkiksi ruotsalaisten ulosmarssi Uimaliiton johtokunnasta vuonna 1916 ja kärhämöinti Luistinliitossa 1917. (Halila, 1960, 267–269)

Työväenyhdistysten alaisuuteen alettiin perustaa omia urheiluseuroja vuosisadan vaihteen jälkeen. Aluksi tahti oli hidas, sillä urheilua pidettiin monilla tahoilla työväenluokalle sopimattomana herrojen huvina. Suurlakon jälkeen kelkka kääntyi. Vuonna 1907 seuroja oli 46, kaksi vuotta myöhemmin peräti 119. (Hentilä 1992, 142)

Paitsi urheiluinnotus, kasvuun vaikutti luokkatietoinen eriytyminen porvariseuroista. Vielä keväällä 1908 Työmies-lehdessä nimimerkki J-Tonen korosti urheilun puolueettomuutta: “Sosialidemokratian voima esiintyy valtiollisessa, yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa elämässä, eikä painimatolla, jolla sallittakoon kaikkien mitellä voimiaan ruumiillisen kehityksensä tuloksilla” (Hentilä 1992, 145).

Vuonna 1912 työväestön ja porvariston erimielisyydet olivat käyneet urheiluelämässäkin tutuiksi. Työväen oma voimistelu- ja urheiluliitto nousi keskustelunaiheeksi. Sosialistien vaalivoitto 1913 toimi kiihokkeena Helsingin Jyryn tekemälle aloitteelle liiton perustamiseksi, mutta hanke ei edennyt. SVUL:lla oli monopoli kansainvälisessä kilpailutoiminnassa, joten ero olisi tiennyt työväenurheilijoille ulkomaanedustusten loppua. (Halila 1960, 304–305).

Yhteistyö yli luokkarajan takkusi sotavuosienkin aikana. Työväen urheilulehti näki päivänvalon kesällä 1917, mutta puheet omasta urheiluliitosta haudattiin syksyllä tärkeämpien poliittisten puheiden tieltä. (Halila 1960, 306–308)

2.3. Sanomalehdet kiinnostuvat urheilusta

Poliittisten puolueiden helsinkiläiset pää-äänenkannattajat olivat tarkastelemallani ajanjaksolla Helsingin Sanomat (nuors), Hufvudstadsbladet (ruots), Työmies (sd) ja Uusi Suometar (vanhasuom). Porvarillisen lehdistön pääasiallinen tehtävä oli tuolloin määritellä puolueen kanta ja välittää se löyhästi järjestäytyneelle kannattajakunnalle. Sosialidemokraateille lehdistö ei ollut yhtä välttämätön yhdysside, mutta toki merkittävä agitaation väline. (ks. Vesikansa 1997, 126)

Lehdistön ennakkosensuuri poistettiin suurlakon jälkitunnelmissa vuonna 1906. Kiihkeä poliittinen ilmapiiri ja sananvapauden riemu johtivat keisarin ja yhteiskuntaolojen kärkevään arvosteluun. Viranomaiset joutuivatkin aika ajoin painokantein puuttumaan kirjoitteluun. Kun emämaan ote jälleen kiristyi 1908, niin syytteet sanomalehtiä vastaan yleistyivät. Vuosina 1906–1917 niitä nostettiin lähemmäs tuhat kappaletta. (Nygård 1987, 93)

Rotaatiopainokoneet ja latomakoneet mahdollistivat nopeamman painoaikataulun ja suuremman sivumäärän. Paperin hintakin oli ennen sotaa edullinen. Ajan toimitustyötä muuttaneita uutuuksia olivat muun muassa tietotoimistot ja puhelimet, jotka lisäsivät uutiskilpailua. Ulkoasu pysyi vielä tiukassa palstakorsetissa, vaikka sitä alettiin jo uhmata leveillä otsikoilla. Vanhasta fraktuura-kirjasinlajista luopui vain harva suomenkielinen lehti; Uusi Suometar siirtyi antikvaan 1912. (Nygård 1987, 97–100)

Helsingin Sanomat oli vuonna 1904 lakkautetun Päivälehdren rintaperillinen. Perustuslaillisen rintaman lehtenä se hyötyi myöntyväisyyssuuntauksen lehtiin vuosina 1902–1908 kohdistuneesta ilmoitteluboikotista. Boikotti puri ankarimmin Helsingin Sanomien pahimpaan kilpailijaan Uuteen Suomettaren. Vesikansan mukaan Uuden Suomettaren yritys ilmoittelu painui vuosina 1905–1906 lähes puoleen vuosisadan alun vastaavasta. (Vesikansa 1997, 135). Helsingin Sanomien levikki kasvoi voimakkaasti vuosina 1905–15. Kymmenessä vuodessa lehti nousi 6000:n kappaleen haastajasta päivälehtien ykköseksi 32000:n levikillä. Helsingin Sanomat panosti sisältöön ja etenkin kuvitukseen kilpailijoitaan enemmän. Työmies ajoi levikissä tilapäisesti ohi vuonna 1917, mutta kansalaissodan jälkeen Helsingin Sanomat ei enää keulapaikastaan luopunut. (Nygård 1987, 80–81)

Uusi Suometar ylpeili vuonna 1907 jo lähes 40-vuotisella historiallaan, mutta boikotti puri lehteen pahasti. Talousvaikeudet jarruttivat uudistuksia, eikä lehdessä ymmärretty kasvavan pääkaupunkiseudun tärkeyttä levikkikilpailussa. Lehti pysyi kuitenkin tärkeänä mielipidevaikuttajana etenkin maakunnissa. Kun kilpailija yli viisinkertaisti tilaajamääränsä, ei

Uusi Suometar edes tuplannut. Vuonna 1915 lehti keikkui 20000 kappaleessa. (Nygård 1987, 61)

Hufvudstadsbladet jäi levikissä Helsingin Sanomien taakse vasta vuonna 1914. Ruotsinkielisten ykköslehden levikki oli tarkastelujaksoni alussa noin 22000 ja lopussa alle 30000. (Nygård 1987, 90) Kieliryhmä oli jo vuosisadan alussa varsin lukutaitoista joukkoa, joten potentiaalisia uusia lukijoita ei kasvanut yhtä paljon kuin suomenkielisten keskuudessa. Hufvudstadsbladet pysyi kooltaan ja toimittajamäärältään ykkösenä koko autonomian loppuajan. Suomen sanomalehdistön historia-projektissa laskettiin lehtien palstatilat vuodelta 1910 ja Hufvudstadsbladet oli tuolloin jopa 50 prosenttia Uutta Suometarta ja Helsingin Sanomia kookkaampi. (Nygård 1987, 110 & 123)

Työmies oli lehdistä piskuisin; sen palstatila jäi vuonna 1910 alle puoleen Hufvudstadsbladetin luvuista. Lehti ilmestyi iltapäivisin, joten se lainasi usein uutisaineistoa porvarillisista aamulehdistä. Työmies oli muita korostetummin pääkaupunkiseudun lehti, vaikka se vuosi vuodelta petrasi asemiaan myös maakuntien puolueväen keskuudessa. (SLH 1988, 158)

Työmiehen todellisesta levikistä ei ole kovin tarkkoja tietoja – painosmääristä kylläkin. Arvioiden mukaan lehden levikki oli vuosina 1907–13 noin 24000, mutta kasvoi sotavuosina yli 30000:n (Nygård 1987, 31–32). Sisältöainekseltaan se oli ehdottomasti poliittisin pääkaupungin lehdistä, sillä 1910-luvulla lehti ajoi sosialidemokraattisen puolueen radikaalisiin asioihin.

Varsinaisten urheilutoimittajien aika alkoi lehdistössämme vasta sotien välillä. Sivutoimisia, vakituisia urheilukirjoittajia oli toki jo autonomian aikana. He olivat lähes poikkeuksetta hyvin sitoutuneita urheiluliikkeen edistämiseen. Pänkäläinen on todennut, (1991, 155) että urheilun laaja-alainen tuntemus oli kirjoittajan tärkein ansio. Journalistinen kokemus tai koulutustaso eivät merkinneet paljoakaan. Pänkäläinen on hieman liian mustavalkoinen verratessaan urheilujournalismia ja muuta journalismia 1900-luvun alussa. Puoluelehdistön aikana “oikeat” mielipiteet asioista olivat yleensäkin halutumpia kuin epämääräinen journalistinen tapa käsitellä asioita. Urheilussa juuri oman alan tuntemus ratkaisi pätevyuden, kunhan kirjoittaja oli yhteiskunnallisilta mielipiteiltään hyväksyttävä.

Ensimmäinen vakituinen urheilukirjoittaja oli Hufvudstadsbladetiin vuodesta 1902 kirjoittanut rautatievirkamies Uno Westerholm. Westerholm tunnettiin kiivaana perustuslaillisena ja Helsingfors Simsällskapin nokkamiehenä. Hän oli mukana lähes kaikessa

pääkaupungin ruotsinkielisessä urheilutoiminnassa ennen Suomen itsenäistymistä. Miehen toimintakenttään kuuluivat muun muassa Finskt Idrottsblad, FSGIF, Helsingin IFK, Palloliitto ja Uimaliitto. (Arponen 1991, 13)

Helsingin Sanomissa urheiluun kiinnitettiin ensimmäisenä Viktor Lindkvist vuonna 1905. Uimareita hänkin, siirtyi sittemmin Turkuun. Lindkvistin seuraaja oli Kaarlo "Keppari" Soinio 1908 alkaen. Päivälehdistä juuri Hufvudstadsbladet, Helsingin Sanomat (jo Päivälehdien aikana) ja Turun Sanomat olivat urheilun alalla edelläkävijöitä. Uusi Suometar kiinnitti oman urheilukirjoittajan vuonna 1908. (ks. Pänkäläinen [1991, 162 ja 273] sekä Keränen [1984, 127-130]).

Työmies ei toteuttanut vastaavanlaista järjestelyä lainkaan. Helsingin Jyryn sihteeri Väinö Lähteinen laati paljon urheilukirjoituksia lehteen, joten seuran asema oli Työmiehen sivuilla vankka (Hentilä 1982, 60). Lisäksi Työmiehen päätoimittaja Edvard Valpas oli innokas urheilumies. Poliittisten vastakohtaisuuksien kärjistyessä 1910-luvulla hän kirjoitti kevyemmistä aiheista ja jätti linjanvedon Kullervo Mannerille, Yrjö Sirolalle ja Otto Ville Kuusiselle. Valppaan nimimerkit Vessu, Äksä ja –s löytyivät usein urheilujuttujen perästä. (Pohjanmaa 1948, 90–92)

Lontoon olympiakisoista raportoitiin siten, että lehtien "kirjeenvaihtajat" pestattiin kisajoukkueen urheilijoista. Kirjeiden kulku Lontoosta Suomeen kesti 5–6 päivää. Päivittäin lehdet julkaisivat lyhyitä sähkösanomia suomalaisten saavutuksista. Juoksija Lauri Pihkala kirjoitti Helsingin Sanomiin neljä pitkää kirjettä ja kotimaahan palattuaan yhteenvedon kisamatkasta. Hufvudstadsbladetia edustivat Lontoossa Fritz ja John Henriksson. Fritz puuhaili monipuolisesti eri lajien kanssa. Uimariveli John kirjoitti lähinnä altaan tapahtumista. (Ginström 1964, 198).

Hufvudstadsbladetin olympiatarjonta sisälsi lähes koko lajikirjon, muun muassa ammunnan, josta muut lehdet eivät paljon pukahtaneet. Yläluokkien mittelöt kiinnostivat ruotsalaisia lukijoita enemmän kuin painimaton tapahtumat. Työmiehen olympiakirjoittaja "Urheilija" tarjosi lukijoille monipuolista matkakertomusta, jossa lajikirjoja hallitsivat kansanomaisemmat paini, voimistelu ja yleisurheilu.

Uusi Suometar sai postia Lontoosta nimimerkeiltä "Aava" ja "Mukana oleva". Aavan takana oli Arvo Vartia, SVUL:n toimitusvaliokunnan jäsen, Suomen Urheilulehden päätoimittaja 1908–13. Uuden Suometaren myöhempiä vaiheita ajatellen toinen kirjoittaja oli mitä todennäköisemmin joko yleisurheilija Juho Halme tai uimahyppääjä Toivo Aro. Mainittu

kolmikko muodosti tarkastelujaksoni ajan Uuden Suomettaren urheilukirjoittelun johtotroikan.

Urheilun osuus palstatilasta oli yleensä kovin vaatimaton. Vuonna 1910 Helsingin Sanomissa se kohosi lähelle kahta prosenttia, muissa jäi alle 1 prosentin. (Nygård 1987, 127) Tapahtumat keskittyivät viikonloppuihin, joten alkuviikon lehdissä urheiluaineiston määrä kohosi kesällä 1910 usein yli puolen sivun. Kahdeksansivuisessa lehdessä se tarkoitti lähes 10 prosenttia sisällöstä. Toisaalta torstain ja perjantain lehdissä urheilua oli useimmiten alle palstan pätkä, joten tarjonta määräytyi tapahtumien mukaan. Yleisurheilu nousi johtavaksi kesälajiksi; ainoastaan Hufvudstadsbladetissa purjehdus ja uinti olivat sen vakavia haastajia.

Tukholman olympialaiset oli ensimmäinen urheilun supertapahtuma, joka lehtien oli pakko uutisoida näkyvästi. Urheilun merkitys oli kasvanut huimasti ja se oli noussut suosituksi puheenaiheeksi. Suuri yleisöjoukko janosi kisatuloksia; ääripään esimerkin tarjoaa Helsingin Sanomien kirjoitus 30.6. 1912, jossa referoitiin toimitukseen puolilta öin tullutta puhelinsoittoa. Soittajan kiinnostuksen kohde oli jalkapallon avausottelu Suomi–Italia.

“Onkohan tullu tietoa... mitenkähän mejän pojat niiden posetiivarein kanssa... vai voitettu on. No, nyt tässä sopii painautua kyljellennii kun tuon sai tietää, ollut levoton olo.”

Kisoihin matkusti 16 toimittajaa Suomesta ja urheilu-uutisista tuli muutaman viikon ajaksi huomattava ase pääkaupungin lehdistökilvassa. Helsingin Sanomat julkaisi jo 16.6. 1912 kokonaisen sivun ennakkopaketin Tukholman kisojen alustunnelmista ja osanottajista. Tarkastelujaksollani kisat olivat ensimmäinen ja ainoa urheilutapahtuma, jolle uhrattiin palstatilaa sivu tai enemmän per lehden numero. Kaksi viikkoa kestäneiden stadionkilpailujen ajan porvarilehdissä oli joka päivä vähintään yksi olympiavinjetillä varustettu sivu. Parhaimmillaan olympiatarinaa oli kolmatta sivua, kuten Uudessa Suomettaressa 14. heinäkuuta.

Helsingin Sanomia edustivat kisoissa Tahko Pihkala ja Keppari Soinio.

Hufvudstadsbladetin tarjonnasta vastasi Uno Westerholm. Uudella Suomettarella oli kisoissa tuttu kynäilijäkolmikko Juho Halme, Arvo Vartia ja Toivo Aro. Työmiehen raportoinnin hoiti nimimerkki Filippus, jonka henkilöllisyyttä ei lehti paljastanut. Atte Pohjanmaan (1948, 92) kirjoittaman Työmies-lehden historian perusteella nimimerkin voisi arvella olleen toimituskuvioissa vaikuttanut Väinö Filppula. Lisäksi lehdet julkaisivat eri nimimerkkien kirjoituksia, joista osa tuli Tukholmasta ja osa tehtiin kotitoimituksissa.

Urheilun merkityksen kasvaessa lehtien ulkomaankirjeenvaihtajat alkoivat myös raportoida

erilaisista alan tapahtumista. Esimerkiksi joitakin Hufvudstadsbladetin ulkomaan urheilukirjeiden otsikkoja kesältä 1913.

8.6. Berliinin olympiastadion vihitty

14.6. Kansainvälisen taitoluisteluliiton 11. kongressi Budapestissa

25.6. Neljä suomalaista urheilijaa Moskovassa

4.7. Berliinin kansainväliset yleisurheilukilpailut

11.7. Hampurin kansainväliset yleisurheilukilpailut

27.7. Kansainvälinen purjehdusregatta Le Havressa

Helsingin Sanomat ja Uusi Suometar panostivat myös ulkomaankirjeisiin. Työmies oli tässä suhteessa pidättyvin.

3. Urheilujournalismin kehityspiirteitä vuosina 1906–1917

Vuosina 1906–1917 ilmestyneissä elokuun numeroista löysin kaikkiaan 4388 urheiluaiheista juttua. Niistä 1280 oli Hufvudstadsbladetissa, 1266 Uudessa Suomettaressa, 1193 Helsingin Sanomissa ja 649 Työmieheissä. Lehtien tuonaikaiseen ilmestymistiheyteen ja palstatilaan nähden Hufvudstadsbladetin juttumäärä oli selvästi pienempi kuin suomenkielisillä porvarilehdillä. Työmies oli sivumäärältään huomattavasti porvarilehtiä pienempi, joten ero on ymmärrettävä. Uusi Suometar ja Helsingin Sanomat ovat melko tasavahvoja tällä rintamalla.

Taulukosta 1 käy ilmi, miten urheilujuttujen tarjonta moninkertaistui vuosina 1906–1909. Vuonna 1906 neljä lehteä tarjosi koko kuukauden numeroissaan yhteensä 85 juttua. Työmiehen juttumäärä kertoi vielä urheilun lähes täydellisestä laiminlyönnistä. Mikään lehdistön kehitykseen liittyvä syy ei selitä urheiluaineiston tuplaantumista vuonna 1907. Urheiluliikkeen kasvu ja kiihtyvä rummutus tuottivat tulosta. Vuonna 1908 kilpaillut Lontoon olympialaiset menivät suomalaisilta myttyyn, joten urheiluväki nuoli haavojaan myös lehtien sivuilla. Ainoastaan Työmies lisäsi selvästi juttutarjontaansa.

Taulukko 1:

Urheilujuttujen määrä elokuun lehdissä 1906–1917. Ylinnä koko ajanjaksolta ja sitten vuosi kerrallaan. Luvun alleviivaus osoittaa lehden seitsemäpäiväisyyttä.

Elo	HS	Hbl	Tm	US	yht
yht	1193	1280	649	1266	4388
1906	31	<u>34</u>	2	18	85
1907	47	<u>75</u>	17	43	182
1908	43	<u>86</u>	37	52	218
1909	111	<u>102</u>	69	131	413
1910	93	<u>142</u>	76	100	411
1911	111	<u>141</u>	65	113	430
1912	130	<u>155</u>	112	129	526
1913	167	<u>163</u>	46	195	571
1914	<u>79</u>	<u>54</u>	18	<u>103</u>	254
1915	<u>151</u>	<u>142</u>	82	<u>206</u>	581
1916	<u>164</u>	<u>111</u>	<u>88</u>	<u>121</u>	484
1917*	<u>66</u>	<u>75</u>	<u>37</u>	<u>55</u>	233

* porvarilehdet ilmestyivät vain 9.-13.8 ja 17.-31.8.

Mikä sitten selittää suuren harppauksen elokuusta 1908 elokuuhun 1909? Juttumäärä lähes kaksinkertaistui ja nousi porvarilehdissä jo 4–5 juttuun per numero. Helsingin Sanomissa Pihkalan ja Soinion panos nosti urheiluosaston uusiin korkeuksiin. Molemmat miehet olivat vuonna 1908 olympiaedustajia, mikä vähensi sen kesän kirjoittelumahdollisuuksia. Olympiakirjeenvaihdon he toki lehdelle hoitivat. Sen jälkeen Soinio ryhtyi lehden vakituisesti urheiluskribentiksi ja Pihkala aktiiviseksi avustajaksi. Vuosina 1909–1910 kaksikon pitkät esseet olivat lukijoille jokaviikkoista herkkua. Uuden Suomettaren luvuissa täytyy näkyä vuonna 1908 saadun vakituisen urheiluavustajan aherrus.

Vuoden 1909 jälkeisinä vuosina muutokset eivät enää olleet niin radikaaleja. Vuotuiset vaihtelut lehtien juttumäärissä pysyvät pääosin ymmärrettävissä rajoissa. Työmiehen suuria vaihteluita selittää lehden vakituisen urheiluavustajan puute. On myös muistettava, että ajanjakson urheilukirjoittajat olivat miehiä, joille lehtityö oli harrastus. Monet muut työt ja luottamustehtävät verottivat aikaa. Taulukosta kannattaa silti tehdä muutamia huomioita.

Tukholman olympialaisten tähtihetket ajoittuivat heinäkuulle 1912. Tämän antaman priistysruiskeen voi lukea vielä elokuunkin luvuista. Vaikka kansainvälinen kilpailutoiminta oli kisojen jälkeen sangen laimeata, niin lehtien yhteenlaskettu juttumäärä nousi ensimmäistä kertaa yli 500:n. Työmiehen urheilukirjoittelu saavutti lakipisteensä olympiavuonna.

Vuonna 1913 porvarilehtien juttumäärä oli yhä kasvussa, mutta Työmies romahti alle puoleen edellisvuoden luvuista. Uuden Suomettaren liki 200 juttua osoittavat, että kuusi kertaa viikossa ilmestyneessä lehdessä oli päivää kohti jo keskimäärin seitsemän urheilujuttua.

Elokuu 1914 oli ymmärrettävästi hyvin hiljainen urheilumaailmassa, koska maailmansota oli juuri alkanut. Silti Helsingin Sanomat ja Uusi Suometar julkaisivat lähes yhtä paljon urheilujuttuja kuin vuonna 1910. Sota leikkasi kansainvälistä urheiluyhteyttä, mutta autonomisessa Suomessa maailmanpalon ei annettu häiritä kilpailujen järjestämistä. Urheilun asema kansalaispiireissä ja lehtien sivuilla oli jo siksi vankka, että 581 julkaistua juttua elokuussa 1915 on otokseni huippuluku. Sotavuosi 1916 sijoittuu vuosivertailussa neljänneksi 484 jutulla.

Vuoden 1917 niukka juttumäärä selittyy rauhattomilla oloilla. Kirjatyöntekijöiden lakko esti porvarilehtien ilmestymisen 1.7. – 8.8. sekä 14. – 16.8. Helsingin Sanomat pohti lakon merkitystä Suomen urheiluelämälle 10.8. 1917.

“Lakko vaikutti jossain määrin häiritsevästi kotoiseen urheiluelämäämme, nimittäin kilpaurheiluun. Muutamia yleisiksi aiottuja kilpailuja peruutettiin kokonaan, sillä järjestäjät pelkäsivät puuttuvan reklaamin takia taloudellista tappiota.”

Juttupituuksissa ei ole merkittäviä lehtien välisiä eroja. Palsta riittää tässä tutkimuksessa pitkän jutun alarajaksi, vaikka se onkin epätarkka kahdesta syystä,

- 1) Palstan pituus vaihteli vuosina 1906–1917 Helsingin Sanomien 52 senttimetrinä Työmiehen 56 senttimetriin.
- 2) Eri lehdissä ja eri jutuissakin käytettiin hyvin vaihtelevia kirjasinlajeja ja pistekokoja.

Taulukko 2:

Urheilujuttujen pituusjakauma lehdissä vuosina 1906–1917.

juttupituus	% kaikista urheilujutuista			
	HS	Hbl	Tm	US
yli 1 palsta	5	5	6	4
10 riviä – 1 palsta	61	66	70	65
alle 10 riviä	34	29	24	31

Suhteellisesti eniten yli 1 palstan mittaisia juttuja oli Työmieheessä: kuusi prosenttia. Uusi Suometar oli ytimekkäin neljän prosentin osuudella. Pääosa pitkistä jutuista oli tapahtumaselostuksia, kirjoittajien omia kolumneja tai kannanottoja, matkakirjeitä tai valistushenkisiä tarinoita. Ajan henkeen kuului, että juttuja ei juuri lyhennelty, kirjoittaja saattoi äityä tarinoimaan palstakaupalla. Pisimmät kirjeet olivat puolen sivun tekstierämaita, joissa nykymitoin oli parhaimmillaan yli 30000 kirjoitusmerkkiä. Pitkien juttujen huippuvuosi oli 1910, jolloin niiden osuus oli Helsingin Sanomissa, Hufvudstadsbladetissa ja Työmieheessä kussakin yli 10 prosenttia.

Suomen urheilun nousu ja kansainvälistyminen lisäsivät etenkin ulkomaisten tulosten julkaisu-arvoa. Seuratoiminnan lisääntyminen toi urheilusivuille yhä enemmän puffeja lähipäivien tapahtumista ja kokouksista. Molemmat tekijät vaikuttivat siihen, että lyhyitä, muutaman rivin tekstinpätkiä ilmestyi urheilu-vinjetin alle. Määrittelin pätkäjutun rajaksi 10 riviä, mikä vastaa noin 300 merkkiä. Tällaisia tekstinpätkiä löytyi Helsingin Sanomista peräti 406, mikä vastaa 34 prosenttia koko juttumäärästä. Pikkupätkien osuus oli huipussaan, 48 prosenttia juttumäärästä, Helsingin Sanomissa elokuussa 1914. Hufvudstadbladetin ja Uuden Suometaren jutuista noin 30 prosenttia olivat alle 10 rivin mittaisia. Työmieheessä osuus jäi alle neljänneksen. Eroa selittää työväenliikkeen hitaampi lämpeneminen urheilulle. Jos tapahtumia ei järjestetä, niitä on vaikea puffata. Myös lyhyet urheilutulokset ulkomailta olivat Työmieheessä harvinaisempia kuin muissa lehdissä.

Lajityypiltään jaoin autonomian ajan loppuvuosien urheilujutut neljään ryhmään.

Ensimmäiseen kuuluivat tapahtumakeskeiset selostukset, tulosluettelot ja sähköiset urheilukilpailuista. Tärkein kriteeri oli se, että juttu on urheiluun keskittyvä selonteko tapahtumasta. Toiseen ryhmään kuuluivat ennakojutut ja tiedotukset tulevista urheilukilpailuista. Pääpaino piti olla tässäkin ryhmässä urheilutapahtumassa. Kolmas ryhmä sisälsi yhteenvedot, kolumnit, kannanotot, haastattelut ja lainaukset. Jutuissa täytyi olla kirjoittajan omaa otetta. Neljäs ryhmä olikin ryhmä muut. Siihen kuuluivat kaikki pikku-uutiset veneiden myynnistä, urheilukirjan ilmestymisestä ja seurojen kokouksista sekä yleensäkin jutut, jotka eivät täytä ryhmien 1–3 kriteerejä.

Taulukko 3:

Urheilujuttujen jakauma lehdissä lajityypin mukaan vuosina 1906–1917. Ryhmä 1 sisältää tapahtumakeskeiset, selostavat jutut. Ryhmään 2 kuuluvat tapahtumakeskeiset, ennakoivat jutut. Ryhmä 3 kokoaa kommentoivat ja kantaa-ottavat kirjoitukset. Ryhmässä 4 ovat muut pikku-uutiset ja puffit.

	% jutuista			
	HS	Hbl	Tm	US
ryhmä 1	54	51	60	58
ryhmä 2	30	32	27	26
ryhmä 3	6	7	7	6
ryhmä 4	10	10	6	10

Jokaisessa lehdessä selostavat, tulospainotteiset jutut muodostivat enemmistön koko juttumäärästä. Tulos on odotettu, sillä urheilukirjoittelun perusta oli ja on yhä edelleen urheilutapahtumien tarkka selostaminen yleisölle. Selkeimmin kilpakenttien tapahtumiin keskittyi Työmies – 387 juttua, mikä teki 60 prosenttia lehden urheilujutuista. Pienin osuus löytyi Hufvudstadsbladetista, jossa 652 juttua antoi prosenttiosuudeksi 51.

Toisessa jutturyhmässä eli ennakkokirjoittelussa hajonta oli noin kuusi prosenttiyksikköä. Hufvudstadsbladetissa 32 prosenttia jutuista markkinoi lähitulevaisuuden kamppailuja. Uusi Suometar piti perää 26 prosentin osuudella. Kolmannessa jutturyhmässä –

kommentoivassa ja kantaa-ottavassa – lehtien väliset erot jäivät minimaalisiksi.

Hufvudstadsbladetin ja Työmiehen 7 prosenttia on kärkinoteeraus, Helsingin Sanomien ja Uuden Suomettaren 6 vastaavasti pohjaluku. Valtaosa poliittisesti latautuneista jutuista sijoittui tähän ryhmään. Muiden juttujen osuudeksi jäi 6–10 prosenttiyksikköä.

Tulosten perusteella lehtien tapa käsitellä urheilua oli suhteellisen samantyyppinen. Urheilukirjoittelun kilpaurheilukeskeisyys näyttäytyy, kun lasketaan ryhmät 1 ja 2 yhteen: Helsingin Sanomat 84%, Hufvudstadsbladet 83%, Työmies 87% ja Uusi Suometar 84%.

Pääkaupungin lehdet kirjoittivat eniten lähiseudun urheilutapahtumista. Paikallisuus oli sanomalehdille valttia jo 1900-luvun alussa, joten tuloksessa ei ole ihmeteltävää.

Luokittelussani laskin pääkaupunki-lokeroon kelvollisiksi nykyisen suur-Helsingin alueen.

Taulukko 4:

Urheilujuttujen keskittyminen ydinlevikkialueelle. Ylin rivi kertoo pääkaupunkiseudun osuuden lehtien juttutarjonnasta koko tarkastelujakson ajalta, seuraavat valikoiduilta vuosilta.

vuosi	% jutuista pääkaupungista			
	HS	Hbl	Tm	US
kaikki	46	50	49	41
1907	55	60	47	47
1909	39	53	54	38
1911	37	36	55	35
1913	35	32	46	22
1915	52	60	55	40
1917	70	75	68	73

Koko tarkastelujaksolla Hufvudstadsbladetin ja Työmiehen juttujen pääkaupunkisiivu hipoi 50 prosenttia. Uuden Suomettaren 41 prosentin luku oli joukon selvästi pienin. Uusi Suometar oli myös ainoa lehti, jossa muun Suomen asioihin liittyviä juttuja oli jonakin vuonna enemmän kuin

paikallisia juttuja. Näin kävi vuosina 1913 ja 1915. Suometarta tilattiin paljon eri maakuntiin, mikä selittänee Helsingin jäämisen kilpailijoita niukemmalle seurannalle. Helsinki-kirjoittelun osuus putosi porvarilehdissä selkeästi vuosiksi 1909–13. Syynä oli urheilun ulkomaanuutisten tulo lehtien sivuille, mistä tarkemmin tuonnempana. Sotavuosina Helsinki-keskeisyys jälleen kasvoi.

Muu Suomi –osastossa letkaa vetivät Uusi Suometar ja Työmies yli 30 prosentin osuudella. Vähiten aineistoa maakunnista oli Hufvudstadsbladetissa – 27%. Muun Suomen luvut heittelevät tietysti kesän kilpailukalenterin tarjonnan mukaan, eikä niistä voi vetää sellaisenaan tiukkoja johtopäätöksiä. Esitän taulukossa 5 kiintoisamman prosenttipaketin, josta ilmenee urheilukirjoitusten kotimaisuusaste.

Taulukko 5:

Kotimaisten juttujen osuus urheilujuttujen määrästä. Ylin rivi kertoo osuuden koko tarkastelujakson ajalta. Lisäksi osuuksia valikoiduilta vuosilta.

vuosi	% jutuista Suomesta			
	HS	Hbl	Tm	US
Kaikki	73	76	80	72
1907	85	87	94	88
1909	61	79	77	63
1911	63	62	92	62
1913	55	59	78	57
1915	85	83	92	84
1917	92	99	97	95

Kotimaan urheilutapahtumat olivat eniten esillä Työmiehessä ja Hufvudstadsbladetissa. Lehdet edustivat liikkeitä, jotka eivät hyväksyneet hallitsevaan asemaan noussutta suomenkielistä porvarillista urheiluhegemoniaa. Ne olivat keskittyneempiä Suomen tapahtumiin, koska niillä oli kansallisen urheilun lisäksi omat kieli- tai luokkaperusteiset suljetummat urheilupiirinsä.

Vuosina 1907 ja 1915 kotimaisuusaste on jokaisessa lehdessä likipitään saman-
suuruinen. Suomessa laaja kiinnostus kansainväliseen urheiluun ei ollut vielä herännyt 1907.
Kahdeksan vuotta myöhemmin Eurooppa oli liekeissä, joten urheilutietoja ei sieltä tullut.
Urheiluseurannan kipakka kansainvälistyminen tapahtui muutamassa vuodessa. Urheilujutut
ulkomailta-osasto paisui huomattavaksi kesästä 1908 kesään 1909.

Taulukko 6:

Kaikkien neljän lehden yhteenlaskettu ulkomaanjuttujen määrä eräinä vuosina. Suluissa
prosenttiosuus kokonaismäärästä. Lisäksi tarkempi juttujen tapahtumapaikan erittely
Pohjoismaiden, muun Euroopan ja muun maailman välillä.

vuosi	juttuja yhteensä	Pohjoismaat	Eurooppa	maailma
1908	11 (5%)	2	8	1
1909	116 (28%)	55	43	18
...				
1913	208 (36%)	122	62	24
1915	68 (12%)	53	1	14

Vuosina 1908–09 tapahtunut juttumäärän kymmenkertaistuminen ja suhteellisen osuuden
nousu 5:stä 28 prosenttiin on huima muutos. Lähinnä kyse on lyhyistä yleisurheilutuloksista,
joiden kiinnostavuus perustuu vertailukelpoisuuteen. Yleisö alkoi saada tietoja kilpailijamaiden
urheilijoiden parhaista saavutuksista, joita pystyi vertailemaan omien poikien tuloksiin.
Kansainväliset jutut pitivät pintansa vuoteen 1913 asti. Sodan vaikutus ulkomaanuutisiin on
järkevää todeta vuoden 1915 luvuista, eikä sodan syttymiskuukaudesta 1914. Pohjoismaissa
urheiluelämä pysyi melko vilkkaana, mutta Euroopan tilassa ei ole selittelemistä. Muun
maailman jutut tulivat pääasiassa Amerikasta.

Emämaa Venäjä oli urheilussa takapajuista seutua. Kontakteja venäläisiin urheilijoihin
toki oli; suomalaiset tekivät kilpailumatkoja etenkin Pietariin. Venäjän urheilutapahtumien
osuus jäi lehtien sivuilla vaatimattomaksi, kun sitä verrataan länsisuuntaan, eli Pohjoismaihin.
Koko otoksestani Venäjä keräsi 162 juttua eli vajaat neljä prosenttia potista. Pohjoismaiden
vastaavat lukemat olivat 541 juttua eli 12 prosenttia ja rapiat päälle.

Taulukko 7:

Ulkomaanjuttujen määrä tapahtumapaikan mukaan 1906–1917.

	juttuja Venäjältä	juttuja Pohjoismaista	juttuja Euroopasta	juttuja muualta maailmasta
HS	49	141	93	39
Hbl	62	182	45	16
Tm	10	56	48	19
US	41	162	114	38

Hufvudstadsbladet oli innokkain sekä Venäjän että Pohjoismaiden esilletuonnissa, suomenkieliset porvarilehdet asettuivat kutakuinkin keskitasolle ja Työmies julkaisi selvästi vähiten juttuja naapurivaltojen urheilusta. Hufvudstadsbladet keskittyikin ulkomaantarjonnassaan Pohjois-Euroopan ja lähialueiden tapahtumiin, päinvastoin kuin Uusi Suometar.

Suomen urheilun kansainvälistymisen kannalta on kiintoisaa verrata juttumääriä kansainvälisistä kisoista Suomessa ja suomalaisten edesottamuksista ulkomailla.

Taulukko 8:

Taulukko käsittää vuodet 1906–17. Mukana ovat kaikki neljä lehteä. Rivillä a esitetään niiden juttujen vuosittainen prosenttiosuus, jotka kertovat kansainvälisestä urheilusta Suomessa. Rivillä b esitetään niiden juttujen vuosittainen prosenttiosuus, jotka kertovat suomalaisesta urheilusta ulkomailla.

	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17
a	4	24	13	24	18	12	5	7	6	6	7	13
b	13	12	8	13	11	17	13	19	6	7	1	1

Kansainvälisten kisojen huippukausi Suomessa ajoittuu vuosille 1907–1910. Suomalaisten ulkomaanmatkailua seurataan eniten 1911–1913. Jos sota ei olisi katkaissut kehitystä, olisi suomalaisurheilijoiden valloitusretkiä ollut lehdissä 1914 vielä entistä enemmän. Taulukon 8 informaatiolle keskeinen selitys on Suomen asema sekä kansakuntana että urheilukansana.

Ennen vuotta 1910 Venäjän toisen sortokauden ote ei ollut vielä tiukentunut lujaksi, joten kilpailujen järjestäminen oli suhteellisen helppoa. Toisaalta urheilun kasvava kehitysmaa janosi ulkomaalaisia vieraita, jotta voisi ottaa heiltä oppia jalossa taidossa. Viimeistään Tukholman olympialaisten jälkeen tilanne oli kääntynyt pääläelleen. Suomessa oli hyvin hankala järjestää kansainvälisiä tapahtumia, eivätkä urheilupaikkamme tyydyttäneet enää voittoisia urheilijoitamme. Kansainvälinen maine toi kilpailukutsuja, eikä ulkomailla tarvinnut enää olla huutolaispojan asemassa.

Tarkemmat luokittelut juttupituuden, lajityyppien, tapahtumapaikan ja toimijoiden tilan mukaan löytyvät liiteosasta. (Helsingin Sanomat: Liite 1, sivut ii–iii. Hufvudstadsbladet: Liite 2, sivut iv–v. Työmies: Liite 3, sivut vi–vii. Uusi Suometar: Liite 4, sivut viii–ix.)

4. Luokkakysymys urheilujournalismissa

Suurlakon ja itsenäistymisen välisenä aikana urheiluliikkeemme pysyi kansainvälisissä asioissa yhtenäisenä, kiitos SVUL:n monopolin ulkomaanedustuksessa. Kansallisella tasolla virta vei kohti yhä tarkempaa eriytymistä. Suurin osa seuroista oli porvarillisen, suomenkielisen Suomen kannattajien hallinnassa. 1910-luvulla tapahtui ruotsinkielisen urheiluliikkeen ja sosialistisen urheiluliikkeen eriytymistä.

Tarkastelujaksolle on luonteenomaista, että ”pikkuveljet”, alakynnessä olevat joukot syyttävät isompiaan. Vähemmistöt purnaavat omissa lehdissään joko todellisista tai vähemmän todellisista epäkohdista. Tässä luvussa käsittelen luokkakysymyksen heijastumista urheilukirjoitteluun.

4.1. Suurlakosta luokkatietoisuuden nousuun

Kuka on herra? Kuka on sorrettu? Taloudellista ja yhteiskunnallista valtaa pitävien, ”herrojen”, näkökulmasta sorrettuja ei ollut luokkana olemassakaan, oli vain eteenpäin pyrkiviä yksilöitä.

Nouseva sosialismi toi sorrettiina itseään pitävälle yhteisen äänen, jolla kirottiin herroja. Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet ja Uusi Suometar eivät hyväksyneet luokkakantaista ajattelua. Työmiehelle se oli kirjoittelun tärkeä peruskivi.

1900-luvun alkuvuosien urheilumiehille työläisen ja herran välinen epätasainen kädenvääntö ei ollut merkittävä seikka. Vanhastaan herrat harrastivat purjehdusta tai metsästystä, joihin liittyi olennaisena osana iloinen seuraelämä. Heitä kadehti ja paheksui usea niin porvari- kuin sosialistiurheilijakin. Työmies oli toki myrkyllisin, kun sille päälle sattui. Purkaukset olivat kuitenkin harvinaisia ennen luokkasuhteiden selvää kiristymistä vuosina 1911–12. Varhaisena esimerkkinä olkoon katkelma vuodelta 1909, kun SVUL:n neljännet yleiset voimistelu- ja urheilujuhlat edustivat Työmiehelle terveen urheiluhengen selkävoittoa rikkaiden maleksimisesta.

“Kesän kuumimmassa helteessä, kaiken herraskaisen mädän ollessa täältä suurimmaksi osaksi poistuneena lihaville metsästysmaille maamme sinijärvien rantamille ja humisevien hongikkojen siimekseen, vaipuneena huviloidensa upeaan yllisyyteen, saapuivat tänne ruumiillisten ja terveydellisten voimien edustajat voimiansa mittelemään, taitoansa näyttämään rehellisessä voimailussa...” (Työmies 5.7. 1909)

Uudessa Suomettaressa nimimerkki Maamyry selosti Helsingin purjehdusjuhlia heinäkuussa 1911, jolloin Nyländska Jaktklubben, yksi maan vanhimmista ja arvostetuimmista seuroista, täytti 50 vuotta. Seura sai rehdit onnittelut, mutta kateus kalvoi kirjoittajan mieltä.

“(purjehdus) on kuin onkin jäänyt ruotsalaisen rahaylimysluokan erikoisurheiluksi... toistaiseksi olemme olleet liian köyhiä, voidaksemme kustantaa itsellemme tämän reippaan urheilun kalliista hinnasta ostettavaa iloa.” (US 15.7. 1911)

Suomessa urheilijoiden sosiaalinen haitari oli poikkeuksellisen leveä. Suomen Urheilulehden neljäs urheilukalenteri vuodelta 1916 esitteli maan parhaat yleisurheilijat, jotka edustivat lähes 40 eri arvoa tai ammattia. Viisi yleisintä olivat ylioppilas (24), maanviljelijä (11), konttoristi (10), kauppa-apulainen tai kaupanhoitaja (9) ja rautatieläinen (9). 144 kalenterissa listattua urheilijaa kuului 52 eri ammattiryhmään. Urheilijoita todella nousi kaikista kansankerroksista. (HS 11.6. 1916)

Uuden urheiluliikkeen kasvaessa syntyi lajihierarkia, joka riippui lajin harrastamiseen tarvittavista pääomista. Paini ja yleisurheilu, nousevat suomalaislajit eivät vaatineet suuria seteleitä harrastajiltaan. Vasta jos mies pyrki huippu-urheilijaksi, niin harjoitteluajan puutteesta

ja kilpailumatkojen kustannuksista tuli ongelmia. Tällöin varakkaat, valkokaulustöitä tekevät urheilijat olivat selvästi paremmassa asemassa kuin tehtaassa paiskivat kilpakumppaninsa. Palaan tähän konfliktiin ammattilaiskysymyksen yhteydessä luvussa 4.2.

Merkittävä tausta luokkaristiriitojen heijastumisessa 1900-luvun alun urheilukirjoitteluun on se, että koko urheiluliike oli yhteiskunnallisesti altavastajaan asemassa. Urheilijoille naureskelevia irtovileukoja riitti etenkin ennen Tukholman olympiamenestystä. Esimerkiksi nimimerkki Ei-Urheilija pakinoi SVUL:n yleisistä voimistelu- ja urheilujuhlista (HS 6.7.1909) ja piti urheilijoita tavattoman itsetietoisena ja turhamaisena väkenä. Hän totesi myös, että “suomalainen jäykkyys ja velttous eivät häviä urheilussakaan”. Pihkala vastasi kirjoitukseen 8.7. 1909 seuraavasti:

“Paljon hataraa ja arvostelun kestänytöntä on urheiluelämässämme, mutta ei ihmekään. Voimisteluaatteen on täytynyt tulla toimeen tavattoman vähillä voimilla... Olisi kaikinpuolin suotavaa, että ei-urheilijat selvittäisivät näkökantansa, selittäisivät, mikä urheiluelämästämme niin monia vierottaa.”

Urheiluväen ihanne lähti yhteistyöstä, jolla saataisiin vaikkapa ymmärtämättömät kaupunginvaltuutetut osoittamaan määräraha urheilukenttää tai uimahallia varten. Esimerkiksi Eläintarhan urheilukenttää, Helsingin ensimmäistä kansainväliset mitat täyttävää, rakennettiin vuodesta 1904 vuoteen 1910. On huomattava, että tähän urakkaan eivät kuuluneet edes pukeutumispaviljonki eikä kenttää ympäröivä aitaus. Helsingin Sanomat kirjoittikin 12.6. 1910: “Perin vähän on meillä uhrattu varoja nuorison leikki- ja kisakenttiä varten.”

Uimahallia Helsinkiin ei saatu ennen Suomen itsenäistymistä, vaikka hallin tarve oli jokakesäinen puheenaihe. Sosialistien ohella vanhasuomalaiset kantoivat huolta siitä, miten paksu lompakko tulevan uimahallin käyttäjältä vaaditaan. Kunnan ja valtion osallistumista perättiin Uudessa Suomettaressa jo 31.8. 1907.

“(Uimahalliurakkaa) ei pidä jättää yksityiselle tai seuralle. Siitä tulee vain virkistys- ja huvittelulaitos varakkaalle yläluokalle, joka vähimmin sitä kaipaa, samalla kun köyhälistö, joka ensi sijassa olisi sellaisen tarpeessa, jäisi sen tuottamasta hyödystä osattomaksi.”

Vanhasuomalaiset kosiskelivat vähävaraisia vain tarkastelujaksoni alkuvuosina. Kun puolue lähentyi muita porvarispuolueita, niin sosialismiin vivahtavat kannanotot jäivät pois Uuden Suomettaren sivuilta.

Porvarien ja sosialistien keskinäiset välit olivat kireät, mutta urheilupiireissä yhteistyötä tehtiin pitkään. Helsingin Sanomat kirjoitti 28.6. 1910 ensimmäisistä työväen yleisistä laulu-, soitto- ja urheilujuhlista ja pani merkille, että porvarillisia kykyjä käytettiin järjestelytehtävissä.

Yhteistoiminnan mahdollisuutta “edes sivistyksellisissä pyrinnoissa” kiiteltiin. Porvariston lehdet eivät yleensä leimanneet työläisseuroja epäilyttäviksi, vaan antoivat usein jopa tunnustusta, kuten Helsingin Jyryn kansainvälisten yleisurheilukisojen alla heinäkuussa 1914.

“Toivomme yleisön antavan voimakasta avustusta näille kilpailuille ja siten välillisesti auttavan seuraa siinä kauniissa työssä, jota se tekee urheiluelämämme hyväksi.” (HS 18.7.1914)

Porvariston keskustelussa urheilu ei muodostanut ideologista ongelmaa. Sitä pidettiin hyvänä nuorison harrastuksena, vaikka vanhempi väki sille hieman naureskelikin.

Työväenliikkeessä asia oli mutkikkaampi. Hentilän (1992, 146) mukaan Työmies oli perustamisestaan saakka liikunnalle myötämielinen. Edvard Valpas ajoi liikunnan tasa-arvoistamista ja piti urheiluharrastusta työläisen hyvinvoinnin edistäjänä. Kilpaurheilu ei sinällään ollut mahdottoman tärkeää. Vaikka Valpas myöhemmin tekikin paljon urheilujuttuja, niin ne olivat viihteellistä lehdentäytettä. Työmiehessä 27.8. 1910 Valpas hauskuuttaa lukijoitaan kirjoittamalla hallitsevasta urheilukuninkaasta eli 10-ottelumestari Eino Pekkalaista kilpailun aattona:

“Leo Mechelin on Suomen kruunamaton kuningas. Eino Pekkala kruunattu. Sitäpaitsi ainoa sosialisti Euroopan nykyään elävien hallitsijain joukossa. Tänä kumouksellisena aikakautena yritetään suistaa hänetkin pois vallasta.”

Urheilun harrastus suomalaisessa työväenliikkeessä kasvoi suurlakon jälkeen kuten porvaristossa ikään. Tämä suuntaus ja toisaalta yhteistyökykyiset välit porvariston kanssa olivat taustalla, kun sosialidemokraattisen nuorisoliiton johtoon kuulunut Väinö Vankkoja kirjoitti esseen “Urheilu ja työväenluokka” Työmieheen 17.8. 1909. Se oli hyökkäys urheilua vastaan, jota Vankkoja piti vain herroille tarpeellisena. Kilpaurheilun ja ennätysten tavoittelun hän tuomitsi ja piti jokaista urheiluseuraan liittyvää työläistä menetettynä sosialistina.

“Lihaksia saa työläinen tarpeeksi asti työssään ja paras treenauspaikka hänelle on työväenjärjestöt. Näiden avulla hän voi saavuttaa sen, mitä hän ennen kaikkea terveydellisten olojensa parantamiseksi tarvitsee, korkeamman palkan ja lyhemmän työajan. Sen saavuttamiseksi kannattaa ehdottomasti työskennellä paljon enemmän kuin kunnianhimon tyydyttämiseksi urheilukentällä.”

Urheiluun käytetty aika on pois henkisistä harrastuksista ja johtaa todennäköisesti luokkatietoisuuden katoamiseen, koska urheilija tottuu herrojen kehuihin. Vankkoja vetosi myös siihen, että urheilu on aina ollut etuoikeutettujen luokkien harrastuksia. Urheilun vastustaja ennusti vielä ruotsalaista sosialistia Axel Danielsonia lainaten: “Kun urheilun syynä on porvariston joutilas ja laiskotteleva elämä, merkitsee sosiaalinen vallankumous myös urheilun aikakauden loppua”.

Vankkojen kirjoitukseen vastasi Työmieheissä kolme päivää myöhemmin Lauri Pihkala, joka osoitti jo elkeitä tulevasta asemastaan urheilun lähettiläänä. Ovelassa vastineessaan hän myönsi, että urheiluhulluudessa on vaaransa, mutta että monipuolinen liikunta on työmiehen terveydelle hyväksi. Kilpaurheilun saralta Pihkala oli valinnut esimerkiksi monipuolisuudesta Jyryn parhaan kestävyysjuoksijan Kalle Niemisen, jonka leipätyönä oli ylävartaloa rasittava porakoneen käyttö. Tahko mainitsi myös johtavista sosialisteista urheilukärpäsen puraisemat Sulo Vuolijoen ja Yrjö Sirolan ja ihmetteli ovatko he Vankkojen mielestä “menetettyjä sosialisteja”. Urheilun etuoikeutetusta luonteesta hän oli tyystin toista mieltä ja liputti vahvasti urheilun sosialiseeraamisen ja amatöörihengen puolesta. Lopuksi Tahko ehdotti Vankkojalle kunnan väittelyä aiheesta.

“Selvitys on tarpeellista, sillä olen vakuutettu, että monet sosialistiurheilijat eivät kovinkaan mieli yhteiskuntaan, jossa tuskin edes saataisiin urheilla, eivätkä siis halua ihanneyhteiskunnan maalaamista sellaiseksi.” (Työmies 20.8. 1909)

Tämä väittely oli aineistoni ainoa, jota motivoi kysymys urheilun tarpeellisuudesta. Se osoittaa, että soraäänistä huolimatta työväenliikekin otti vähitellen urheilun omakseen. Tosin luokkapuhtautta ajava radikaali aate teki sittemmin urheilusta oman aseensa poliittisessa koulutuksessa, joten siitä ei suinkaan tullut ylevää, epäpoliittista toimintaa.

4.2. Ammattilaisuus eli rahan valta

“On koetettu tehdä mahdollisimman selvä ero ammatti- ja amatööriurheilijoiden välillä ja siten tehdä harrastusurheilu vähävaraisillekin mahdolliseksi... vähitellen aletaan päästä urheilun sosialiseeraamiseen.” Lauri Pihkala (Työmies 20.8.1909)

Luokkayhteiskunnassa on rikkaita, köyhiä ja suurin osa siltä väliltä. 1900-luvun alun Suomessa harrastusurheilu oli mahdollista vähävaraisillekin, mutta kilpaurheilu vaati suuria uhrauksia, jos kyse oli amatööriurheilusta.

Modernin kilpaurheilun amatöörisääntöjen taustalla oli tasavertaisen mittelön mahdollisuus. Olisihan selvää, että leipätyökseen lajia harjoitteleva kalastaja voittaisi gentlemanin soudussa – ammattilainen amatöörin. Pihkala perusteli kypsemmässä iässä, vuonna 1931 amatööriyttä sillä, että urheilu ei saa huonontaa miehen luonnetta eikä uraa. Seteliurheilu vieraannuttaa rehellisestä työstä, helposti ansaitut palkkiorahat menevät taivaan tuuliin ja urheilija on aktiiviuransa jälkeen pulassa. (Pihkala, 1962, 85–88)

Ennen SVUL:n aikaa Suomessakin raha- ja tavarapalkinnot olivat urheilukilpailuissa yleisiä, etenkin hiihdossa. Kun tiukat amatöörisäännöt vahvistettiin, tuli monelle urheilijalle taloudellisia ongelmia. (ks. Halila 1960, 120–121). Monta vuotta kestänyt menestyksekkäs amatööriura saattoi viedä miehen konkurssin partaalle, ja ainoaksi pakotieksi jäi ammattilaisuus. Mestaripainija Yrjö Saarela voitti kuuden vuoden aikana olympiakultaa ja -hopeaa sekä lukuisia maailmanmestaruuksia. Hän tilitti kohtaloaan Uudessa Suomettaressa 9.6. 1914.

“Voiko yhdeltä mieheltä enempää vaatia? Kansani arvoa, Isänmaani kunniaa olen silmällä pitänyt ja uhrauksia en ole säästänyt. Olen maalainen, maanviljelijä. Minulla on pienenlanta maatila Oulujoella. Luuletteko sellaisissa oloissa jaksavan elää ikänsä amatöörinä? Ei pelkällä kunnialla toimeentulla... Useita tuhansia markkoja olen amatöörimaineeni vuoksi kuluttanut. En voinut sitä jatkaa joutumatta taloudelliseen ahdinkoon. Siksi antauduin ammattipainijaksi, ansaitakseni jotain taidoillani, ansaitakseni takaisin mitä olen menettänyt.”

Saarelan kirjoitus selittää, miksi niin moni suomalainen lähti ammattilaiseksi. Rahasta. Yhteiskunta ei urheilua tukenut, se olisi pitänyt maksaa itse. Kunniaa ja ylisanoja sai olympiavoittaja osakseen, mutta lohduttiko se, jollei ehtinyt viljellä peltoaan kilpailumatkojen takia?

Ensimmäinen kärkeä sananvaihto ammattilaisuudesta käytiin sanomalehtien palstoilla elokuussa 1911. Suomen suurimpina olympiatoivoina tulevissa Tukholman kisoissa pidettiin Englannin mestaruuden voittanutta Hannes Kolehmainen ja painin maailmanmestaria Alex Järvistä. Molempien urheilijoiden juuret olivat vankasti työläiskansassa. Lumipallo lähti liikkeelle, kun Työmies uutisoi 22.8. 1911 “Hannes ja Tatu Kolehmainen ammattijuoksijoiksi”. Lehden mukaan veljesten menettäminen ennen olympialaisia on perin valitettavaa, mutta urheiluolomme pakottavat veljekset lähtemään suureen maailmaan onneaan koettamaan.

Porvarilehdissä tieto otettiin tyrmistyneesti vastaan 23.–24. elokuuta, vaikka sen todenperäisyyttä epäiltiin. Hufvudstadsbladet toivoi, että Hannes ryhtyisi ammattilaiseksi vasta Tukholman jälkeen, Helsingin Sanomat oli runollisin:

“Kun useimmiten hyljätyllä Suomella on kerrankin tilaisuus asettaa maailman suurelle, veljelliselle kilpatantereelle joukko ensi luokan kykyjä, käykin näin... Toivokaamme, että urheilijamme ainakin vuodeksi peruuttavat ‘suuret aikomuksensa’.”

Tieto osoittautui sittemmin vääräksi. Mutta jo 24. elokuuta räjähti uusi pommi – tällä kertaa oikeasti. Alex Järvinen oli ottanut vastaan ammattipainija Karl Lehdon otteluhaasteen, mikä tiesi Järviselle amatööriarvon menetystä. Uusi Suometar hyökkäsi Järvistä vastaan 25.8. lehdessä.

“Päätös ryhtyä ammattilaiseksi on mitä moitittavinta. Suomessa ei ammattiurheilu kannata; ulkomailla tarvitaan nimeä ja mainetta, jota hankkisi parhaiten olympiakisoista.”

Uusi Suometar tuomitsi ammattiurheilun ja vaati SVUL:n toimenpiteitä. Järvinen pahoitteli vastineessaan 26. elokuuta, että olympialaiset jäävät väliin, mutta totesi, ettei voi siviiliammattissaan pitää itseään tarvittavassa kunnossa. Mainettaan Järvinen kehui paremmaksi kuin kellään amatöörillä koskaan.

Helsingin Sanomat yhtyi keskusteluun haastatteleamalla Järvistä 27. elokuuta. Ei ole kukkaisniityillä kulkemista amatöörinä olo Suomessa, tiesi painija. Varsinainen syy päätökseen tuli selvästi esille: Leipätyön fyysinen rasitus, joka vei voimat.

“Miksen voisi olla siihen (olympiakisoihin) asti amatöörinä, kun vain saisin itselleni siksi aikaa sopivan toimen.”

Helsingin Sanomien jutussa oli sovitteleva sävy. Haastattelija Kaarlo Soinio totesi, että amatööriurheilu on saatava paremmalle tolalle. Järvisen toivoi urheilijoiden osaksi parempaa huolenpitoa. Työmies naulasi omat teesinsä 31.8. 1911 jutussa “Miksi etevät urheilijamme siirtyvät ammattilaisiksi?” Työmiehen mukaan oli kummallista, että kuuluisat suomalaiset urheilijat joutuvat tekemään raskaita töitä – jopa kärsimään työttömyyttä.

“Silti pitäisi hänen aina olla etevä urheilija ja kansansa kunnian mainehikas puolustaja. Yksinomaan sen vuoksi, että kunnianälkäiset porvarit ovat toisinaan vaivautuneet omaksi huvikseen taputtamaan hänelle käsiään... Urheilunkaan alalla lauluisänmaallisuus ja juhlapuheihmisyys eivät muuta raakaa todellisuutta. Sitä paitsi urheilija muuttamalla ammattiurheilijaksi myypi vain oman nahkansa, jota vastoin moni isänmaan kunnian vartija on valmis myymään maansakin...”

Työmiehen kiukkua lisäsi se, että huhujen mukaan Järviselle oli tarjottu sopivampaa tointa, jos hän eroaisi työläisseura Jyrystä ja liittyisi porvarilliseen urheiluseuraan. Jutussa on jo havaittavissa luokkatietoisuuden nostatusta, joka leimaa Työmiehen urheilukirjoittelua selvimmin vuonna 1912.

Olympiavuoden kevättalvella Hannes Kolehmainen siirtyi Helsingin Kisa-Veikoista Jyryyn ja sai samantien muurarin työpaikastaan potkut. Heti olympiavoittojen jälkeen lehdissä aprikoitiin, mitä Kolehmainen tekee. Lähtekö sankari Amerikkaan vai palaako kunnia-saattueessa Suomeen? Työmies tiesi jo 17.7. 1912.

“Suomessa odottaisi Hannesta edelleen juoksuharjoituksia vaikeuttava työ ja mahdollisesti taasen joku rangaistus. Hänen on pakko käyttää edukseen samaansa mainetta, joko ammattijuoksijana tai muuten ulkomaalaisten palvelukseen. Suomen herrat ovat boikottaneet taas yhden kyvyn pois tästä ‘köyhästä’ isänmaasta.”

Porvarilehtiin Hanneksen loistavat voitot poikivat kirjoituksia, joissa vaadittiin, että vähävaraisille urheilijoille pitäisi järjestää kevyitä töitä, jotteivät joudu lähtemään ulkomaille. Kolehmaiselle sopisi parhaiten juoksunopettajan toimi. Nimimerkki Urheilun ystävä ehdotti Uudessa Suomettaressa 19. heinäkuuta, että liikeyritykset ja yhteisöt tarjoaisivat Amerikan tapaan huippu-urheilijoille töitä ja saisivat pr-hyödyn itselleen. Tällaista aikaansa edellä ollutta sponsoriajattelua oli harrastanut Jalmari Finne jo ennen kisoja. Hän ennusti Helsingin Sanomissa 7.7. 1912, että taidehupsujen aika loppuu ja urheiluhupsujen alkaa. Esimerkiksi urheiluhullun Englannin markkinoille tähtäävien yritysten kannattaisi Finnen mielestä käyttää urheilijoita markkinointi- ja julkisuusvaltteina.

Hannes kuitenkin lähti Amerikkaan, joskaan ei ammattilaiseksi. Hän palasi ensimmäisen kerran olympiavoittojensa jälkeen Suomeen vasta toukokuussa 1914. Katkerimmat johtopäätökset veti nimimerkki Maallikko Työmiehessä 23.7. 1912. Kirjoituksen otsikko oli “Hanneksen maasta karkotus” Sen mukaan työläisnuorison esikuva olisi ollut Suomen suurisänmaallisille vaarallinen.

“Kyllä se nopsajalkainen Hanneksemme ainakin vakinaisen tiilenkantajan paikan amerikkalaisilta saa...” “...jos Hannes olisi ollut akateemikko, suomalaiset olisivat häntä ymmärtäneet. Työläisnuorukainen menköön. Porvarisanomalehdet kehottavat opiskelevaa nuorisoa enemmän urheilemaan, ei työläisnuorisosta hiiskuta.”

Tapaukset Järvinen ja Kolehmainen osoittavat, kuinka aggressiivisesti Työmies puolusti

työläisurheilijaa, vaikkei lehti sinänsä ammattilaisuutta kannattanutkaan. Porvarilehdille Kolehmaisena Amerikkaan lähtö ei vuonna 1912 ollut enää kovin suuri kysymys. Katsottiin ehkä, että Hannes oli täyttänyt tehtävänsä ja sai mennä. Töitä ja selkääntaputtelijoita olisi Hannekselle varmasti löytynyt, mutta porvarit eivät halunneet anella työläisjuoksijalta mitään.

Suurin osa 1910-luvulla ammattilaiseksi lähteneistä suomalaisista oli painijoita. Sodan sytyttyä ja olympiatulen sammuttua ilmoitukset herättivät niukempaa huomiota. Kesäkuussa 1916 maan kaksi parasta painijaa Ivar Böhling ja August Jokinen jättivät amatööriyden. Helsingin Sanomat kommentoi 6. kesäkuuta, että asia on valitettava, muttei ole autettavissa, sillä sama suuntaus hallitsee koko painimaailmaa. Työmies suitsutti jyryläistä Jokista niistä vuosista, joiden aikana hän edisti esimerkillään työväen terveyttä ja tarmoa. Ammattilaisuudelle ei mahtanut lehden mukaan mitään, sillä kapitalistinen järjestelmä pakotti miehen yrittämään parempaa toimeentuloa. (Työmies 11.6. 1916)

Amatööriurheilun näkökulmasta urheilijan velvollisuus oli edustaa maataan epäitsekkäästi aina, kun kutsu käy. Ammattiuurheilu oli rahanahneita ja itsekkäitä varten. Ääripäiden välillä on kuitenkin harmaa alue, jolla liikkui Suomen paras keskimatkojen juoksija Einari Anttila kesällä 1914. Anttila oli ilmoitettu sekä Englannin mestaruuskilpailuihin että Malmön Balttilaisiin kisoihin. Anttila perui osallistumisensa viime tingassa. Huhut kertoivat, että se oli hänen valmentajansa Toivosen päätös. Toivoselle ei ollut herunut matkaravoja SVUL:lta. Suurten kisojen sijasta Anttila aikoi osallistua kansallisiin kilpailuihin. Hufvudstadsbladet antoi mäntsäläläiselle ja hänen valmentajalleen kyytiä:

“Hän kilpailee itsensä eikä maansa puolesta. Oikeinta olisi tosin sanoa, että hän kilpailee valmentajansa puolesta...” “Millainen amatöörivalmentaja vaatii rahaa tekemisistään? Kuinka hän voi olla SVUL:n valmennuskomitean jäsen – hänhän on ammattilainen.” “Sääli Anttilaa, mutta häntä on ojennettava, itselleen opiksi ja muille varoittavaksi esimerkiksi”. (Hbl 7.7. 1914)

Anttila määrättiin pian kilpailukieltoon, koska ei ollut suostunut selvittämään SVUL:lle poisjääntinsä syitä. Työmies piti perusteluja naurettavina ja asettui Anttilan puolelle. Lehti ihmetteli 17.7. 1914, miten kilpailukiellon syy voi olla se, ettei vastaa kirjeisiin. Poisjääntiä pidettiin Anttilan oikeutena, kun matkaravoja ei oltu kerran myönnetty.

Mitä rikkaamman väen lehti, sen tuomitsevampi oli asenne ammattilaisuutta ja oman edun

tavoittelua kohtaan. Hufvudstadsbladet räksytti pienimmistäkin vilungeista, Helsingin Sanomat ja Uusi Suometar olivat maltillisempia paheksunnassaan, mutta Työmies asettui monta kertaa urheilijan puolelle “isänmaallisia herroja” vastaan. Ainakin jos urheilija oli työläinen.

4.3. Olympiatuli pilkkaa työläistä

Tukholman olympialaiset olivat valtava tapahtuma aikansa urheiluelämässä. Suomalaisissa lehdissä kisat olivat myös huomattavan poliittinen tapahtuma. Käsittelemistäni lehdistä Hufvudstadsbladet ja Helsingin Sanomat hyökkäsivät Venäjää päin (luku 6), Uusi Suometar Ruotsia päin (luku 5) ja Työmies porvareita päin. Työmiehen urheilukirjoittelussa Tukholman kirjeet edustivat koko tarkastelujaksoni sosialistishenkisintä materiaalia, jossa urheilu oli valjastettu tiukasti aatteen palvelukseen.

Työmiehen kirjeenvaihtajana toimi nimimerkki Filippus. Stadionviikon aattona 6.7. 1912 Filippus kirjoitti “Olympialaisen kisojen merkityksestä ja hyödystä”, joka oli kuin luokkasidonnaisen urheilun manifesti. Sen mukaan kisoilla on nykyaikana, kuten antiikissakin, luokkaluonne. Herrät urheilevat, koska heillä on siihen aikaa orjien tehdessä työt. Mutta tilanne on muuttumassa, sillä luokkataisteluliike on saanut jo joillekin työläisille vapaata aikaa kehittää ruumiillisia kykyjään. Kisojen tärkeimmän merkityksen Filippus tiivistä seuraavasti:

“Ne innostavat työläisnuorukaisia urheiluun, jolloin he huomaavat, että työajat ja keho taloudellinen tila ovat esteitä edistymisen tiellä. Niiden poistamiseksi he liittyvät ammattiosastoihin ja ryhtyvät taistelemaan.”

Jos vertaa Filippuksen sanomaa Väinö Vankkojan kolme vuotta aikaisempiin ajatuksiin, on ero kuin yöllä ja päivällä. Urheilu olikin muuttunut tärkeäksi ponnahduslaudaksi sosialistiseen ajatteluun. Sen sijaan että se vieraannuttaisi luokkatietoisuudesta ja vähentäisi joukkovoimaa, se olikin merkittävä yhteishengen luoja.

Porvarillista kansalliskiihkoa ei tietenkään katsottu hyvällä silmällä, vaan uutena uskonkappaleena oli työväenluokan kansainvälinen yhteistyö. Lehdessä oli aiemmin kesällä julkaistu pieniä juttuja otsikolla “Herrat ahdistelevat”. Saksaan sijoittuneissa tarinoissa työväestöltä oli muun muassa kielletty suurtilan niittyjen käyttö urheilutarkoituksiin ja työläisnuorisoa oli pakotettu liittymään porvarien urheiluseuroihin. (Työmies 6.6. 1912). Jutut olisivat voineet olla yhtä hyvin Suomesta, kuului luokkatietoisuuden opetus. Tämän Filippus

muisti vielä Hannes Kolehmainen voittaessa ensimmäisen olympiakultansa.

“Voittaja oli kärsivän köyhälistön poika, jonka eläminen on ollut ahdasta lapsuudesta lähtien. Voitto osoittaa työläisen mahdollisuudet, jos nylkeminen loppuu.” (Työmies 10.7. 1912)

Suomen mitalisateen ja etenkin Hanneksen loistavan 5000 metrin voiton jälkeen Työmieskään ei kyennyt pysyttelemään viileänä sivustaseuraajana. Alussa lehti paheksui yksittäisen urheilijan ylistämistä, mutta loistavat ja suurenmoiset adjektiivit ilmestyivät sittemmin selostuksiin. Suomalaisuudella oli kieltelystä huolimatta arvonsa, Työmieskin näki mieluummin suomalaisen porvarin menestyksen kuin ulkomaalaisen kilpailijan voiton. Ennen kisojen alkua nimimerkki Poika oli kirjoittanut jutun suomalaisen naisvoimistelujoukkueen ahkerasta harjoittelujaksosta Uudellamaalla. Kirjoittajan mielestä työväenjärjestöjen seuroista olisi voinut valita useita näiden yläluokkaisten neitien veroisia, ellei parempiakin voimistelijoita. Tästä epäkohdasta huolimatta Poika toivoi, että “neidit kuitenkin esiintymisessään Tukholmassa menestyisivät”. (Työmies 25.6. 1912)

Filippus saarnasi Tukholmasta sanomaa, jossa herra on roisto ja työläisnuorukainen sankari. Heti kisaviikon aluksi paremman käden keihäskulta lipsahti Ruotsin Lemmingille, koska herrat olivat olleet huolimattomia, eivätkä olleet selvittäneet millaisia keihäitä kisoissa käytetään. (Työmies 6.7.1912) Suomen neljäs sija jalkapallossa sai aiheesta kehut, mutta parempaa menestystä ei voinut odottaakaan, koska maan nuorisolta puuttui aikaa pelin harjoittamiseen. Parasta pelaaja-ainesta eli ruumiillisen työn tekijöitä kun kidutettiin ja riistettiin pitkillä työpäivillä. (Työmies 8.7.1912)

Työmiehen mukaan herroilta oli turha odottaa minkäänlaista apua työläisten olojen parantamiseksi, sillä yläluokka oli valheellinen ja täynnä humpuukia. Kansallistunne menisi kyllä pian ohi. He liputtivat ehkä stadionilla radikaalisti Suomen puolesta, mutta kotimaassa liittoutuvat kyllä minkämaalaisen sortajan kanssa tahansa pitääkseen työväen alistettuna. (Työmies 17.7. 1912) Sama valtioiden rajat ylittävä yhteys pitäisi Filippuksen mukaan luoda myös työläisten välille. Työmiehen Tukholma-kirjoittelussa kapitalismin kritiikki pureutui muun muassa kisojen kaupallisuuteen ja sotilaallisuuteen sekä kaupungin taskuvarkaisiin ja prostituoituihin. Kilpakenttien sankarit jäivät aika ajoin sivuosaan, mutta sen verran Filippuksesta urheilumiestä löytyi, että pääpaino pysyi enimmäkseen stadionlajien selostuksissa.

Olympiakisojen jälkeen kotiin palanneille urheilijoille järjestettiin tervetuliaistilaisuus Helsingin Alppilassa 17. heinäkuuta. Herrojen isänmaalliset juhlapuheet saivat ilmeisesti sosialistiselostajan veren kiehumaan, sillä lehdessä puhujien tittelit olivat kaivoskeinottelija, tukkihuijari ja työväenpyrintöjen ilkeä vihollinen. Vain Pihkala sai kiitosta, kun tämä oli ottanut puheeksi urheilun rahanpuutteen, herrojen olisi avattava kukkaronnyörejään. Suurimman haloon kirjoittaja nosti, paradoksaalisesti, kun herrat keräsivät kolehdin Hannes Kolehmaisien vähävaraiselle äidille.

“Keräys tuotti pian 400 mk – herrat ‘uhraavat’ kymmenistä miljoonistaan, työläisiltä ryöstämistään, ainakin 400 mk äidille, joka on synnyttänyt äskeisten olympialaisten mainehikkaimman miehen.” (Työmies 18.7. 1912)

Onko tässä jo vähän henkilönpalvontaa? Ei almuja neitsyt Marialle, kiitos vain. Suuren sosialistivoittajan äiti ei ansaitse tällaista. Olympiakisat osuivat ajankohtaan, jossa silta-saarelaista luokkapuhtauden sanomaa koetettiin takoa sosialistien päihin. Kolehmaisien tuomaa propaganda-arvoa ei voinut olla käyttämättä asian hyväksi.

Työmies seurasi Kolehmaisien myöhempiä vaiheita Amerikassa tarkasti, mutta keskittyen lähinnä urheilusaavutuksiin. Hanneksen työväenhenkisyys painui kirjoittelussa taustalle; harvinainen poikkeus on 15.7.1914 julkaistu laina newyorkilaisesta sosialistilehdestä.

“Hannes on sosialisti, on hiisi vieköön. Suomen puolueen jäsen ja suuri juoksija.”

Tukholman kirjeiden tapaista ylipoliittista urheilutapahtumakirjoittelua ei Työmies viljellyt enää myöhempinä vuosina. Esimerkiksi lehden selostustyyli vuoden 1914 Balttilaisissa kisoissa ei juurikaan poikennut porvarilehtien vastaavasta.

4.4. Työväenurheilu eriytyy

Työväen urheiluseuroja perustettiin hyvällä tahdilla vuoden 1907 jälkeen. Melkoinen osa työläisistä urheili kuitenkin porvariensa seuroissa pitkään 1910-luvulle. Monet heistä eivät varmaankaan kokeneet urheilua kovin poliittiseksi asiaksi, tai ainakaan sellaiseksi, jossa luokkatietoisuus olisi välttämätöntä. Silti virta vei eriytymisen suuntaan, eikä vastavirtaan uinti ollut suotavaa. Työmies kertoi 15.6. 1911, että Pornaisissa työväestön ja porvariensa urheiluväki aikoo laittaa hynttyyt yhteen. Lehti suositteli paikkakunnan työväenyhdistyksen jäsenille, että antaisivat porvariensa yksinään olla ‘puolueettomia’.

Eriytymiskehityksen vauhti ei riippunut paikkakunnan suuruudesta. Esimerkiksi Turun työväenyhdistyksessä urheilu oli pitkään lapsipuolen asemassa. Vasta kesällä 1912 perustettiin oma, porvarisidoksista vapaa seura Veikot. Se kasvoi nopeasti; hyvä taloudenpito ja runsaat voimistelusalivuorot vetivät jäseniä mukaan. (Työmies 18.6. 1916)

Työväen omien voimistelu- ja urheiluseurojen määrä kasvoi tasaisesti, muttei kaikkien mielestä riittävän nopeasti. Kesällä 1914 puhutti puolueettoman, mutta pääasiassa tehdastyöläisistä koostuvan Tampereen Urheilijat -seuran johdon ymmärtävä suhtautuminen lakkorikkureihin. Toinen työväestöä suuttanut asia oli senaatin torjuva asenne työväenseuroille anottuihin avustuksiin. Heinäkuussa 1914 nimimerkki Einar W piti omia seuroja työläisnuorison kasvun ja kehityksen kannalta välttämättöminä.

“Puolueettomilla seuroilla ei ole yhteiskunnallista sidettä jäsenien välillä. Siihen voi siis kuulua mitä erilaisimmilla käsityskannoilla olevia ihmisiä. Pääasia on, että työläisnuorten kuuluminen niihin on omiaan heikentämään heidän luokkavaistoansa. Seuroihin voi kuulua lakkopettureita, kätyreitä ja muita mitä halpamaisimpia työläisten etujen polkijoita. Näitä seuroja vastaan itsetietoisten työläisten on oltava taistelukannalla.” (Työmies 24.7. 1914)

Einar W:n logiikka on se, että ellei työläinen määrää seurassa, siellä määrää porvari. Työväen on saatava käsiinsä kaikki ohjat, joilla heitä on talutettu. Kirjoituksessa tulee esille kiintoisa synteesi Vankkojan ja Filippuksen ajatuksista. Kuten Vankkoja: jos urheillaan porvariä komennossa, urheilu on turmiollista. Kuten Filippus: mutta työläisurheilulla on merkittävä kasvatusvaikutus ja se on tärkeää nuoren terveydelle ja hyvinvoinnille. Einar W:n kanta työväenurheilun eriytymiseen on ehdoton.

“Monin paikoin työläiset ovat ottaneet (puolueettoman) seuran haltuunsa. Jos ei onnistu, voi erota ja perustaa oman. Kun näitä osastoja on saatu tarpeeksi aikaan, ei ole esteitä työväen voimistelu- ja urheiluliiton perustamiselle.”

Urheiluhengen ja luokkatietoisuuden tiukkaa symbioosia edellytti myös nimimerkki Ylli Työmiehessä 10.8. 1915. Hän luonnehti työläisurheilijaa seuraavasti.

“Kansallinen uhmilu ja prenikkapytyet kuulukoot herrasurheilijalle. Työläisurheilijan on urheiltava todella ruumiinsa hyvinvointia ylläpitääkseen.”

Yllin mielestä työväenurheilija ei saa hurahda sentteihin ja sekunteihin, vaan hänen pitää olla työväenrintamassa peräämässä oikeuksiaan. Tärkeimpänä epäkohtana hän piti työolojen vaarallisuutta ja kehnoutta. Kirjoittaja edusti siltasaarelaista näkemystä siitä, että

porvareilta oli turha odottaa mitään hyvää.

“Näemme usein, kun työnantaja kisakentällä käy onnittelemassa työläistään, jos tämä on urheilijana onnistunut. Onnitelunsa olisi jalompi ja vilpittömämpi, jos laittaisi työolot kuntoon tehtaalla, mutta sitä hän ei tee.” (Tm 10.8.1915)

Työväenurheilun parissa toimi myös maltillisempia miehiä. Heille porvari ei ollut piru, vaikka toki aatteellinen vastustaja. Oli myönnettävä, että molemmissa leireissä tehtiin töitä urheilun hyväksi. Kysymys kuului, kuinka sosialistit voisivat voittaa varakkaammat kilpailijansa tässä työssä. Nimimerkki Wirnu kirjoitti Työmieheessä 17.6. 1914, että porvarisseurat menestyvät, koska niiden edustajilla oli valta SVUL:n hallinnossa. Työväenseurojen edustuksen puuttuminen SVUL:n johdosta oli yksi epäkohta, jolla perusteltiin oman urheiluliiton tarvetta. Wirnu kannatti harkitsevampaa etenemistapaa.

“Perustetaan keskuuteemme työväen seurojen hallinto, joka valvoisi SVUL:ssa meidän etujamme... Olisi koetettava saada omia miehiä hallintoihin, eikä kuten tähän asti olla porvarienn määrättävänä. Itse olemme heille määräysvallan antaneet tyytyessämme heidän virkailijaehdokkaisiin.”

Wirnu liputti rinnakkaiselon puolesta yli luokkarajan. Yleensä urheilijat kykenivätkin ottamaan rehdisti mittaa toisistaan, mutta seurat olivat usein napit vastakkain. Esimerkiksi Jyry ja Helsingin Atleettiklubi boikotoivat pitkään toistensa painikilpailuja vuosina 1912–1913. Kun riita vihdoinkin raukesi, kirjoitti Helsingin Sanomat, ettei “varsinaista syytä juuri ollut olemassa – onhan muodissa nykyaikana olla pikkuisessa riidassa.” (HS 28.8.1913). Pääkkönen-Laineen mukaan (1978, 43) seurojen välit eivät kuitenkaan parantuneet pysyvästi, sillä kärhämia esiintyi jälleen 1914–1915.

Kun työväki piti omia seuroja tärkeinä, oli luonnollista, että herraskaisten seurojen epäkohdat tuotiin esille. Suomen johtavan yleisurheiluseuran, Helsingin Kisa-Veikkojen, tapa periä jäsenmaksuja sai moitteita Työmieheessä 28.7. 1915. Nimimerkki Asianomainen kirjoitti, että seuraa vaihtavan tai siitä eroavan eteen lyödään iso lasku, joka on kertynyt koko aktiiviuran ajalta. Summa saattoi olla vähävaraiselle niin suuri, että urheilijan vaihtoehdoiksi jäivät vain jatkaminen HKV:ssa tai kilpailukiello. Asianomaisen mielestä työläisurheilijan ainoa oikea seura oli Jyry. Kirjoituksen motiivina voi pitää Suomen mittakaavassa rikkaan ja menestyneen HKV:n houkutus torjumista. Seura oli voittanut Kalevan Maljan joka vuosi.

Järjestävälle seuralle oli kunnia-asia, että kilpailut sujuivat hyvin. Usein järjestävä seura halusi

ehdottomasti myös voiton itselleen. 1910-luvun urheilukilpailuissa seurat syyttelivät herkästi toisiaan vilpistä ja kotiinpäinvedosta. Käsittelen asiaa laajemmin luvussa 5 kielikysymyksen yhteydessä, sillä kiihkein rintamalinja löytyi suomen- ja ruotsinkielisten seurojen keskinäisissä väleissä. Työmiehen sivuilla kilpailujen jälkipuinnit olivat niukasti esillä. Luokkarajan ylitse ei paljon vilppisyytöksiä heitelty, vaikka erimielisyydet olivatkin poliittisella ja periaatteellisella tasolla selkeät. Työmieheessä 3.6. 1915 julkaistiin harvinainen poikkeus. Siinä nimimerkki Mukana ollut selvitti, miksi porvariseura Katajaisten edustajat jäivät pois Jyryn kansallisista voimistelukilpailuista. Kirjoittajan mukaan Jyryn johtokunta esti Katajaisten edustuksen palkintolautakunnassa, joten puolueettomuudesta ei olisi voinut puhua. Nimimerkki arveli, että Jyry saa jatkossakin kilpailla itsekseen, ellei toisia seuroja oteta huomioon. Lehti ei kommentoinut kirjoitusta.

5. Kielikysymys urheilujournalismissa

Suomen- ja ruotsinkielisten välinen kiistely keskittyi Helsinkiin. Kasvavassa pääkaupungissa ruotsinkielisten osuus väestöstä väheni ja erilaisissa kansallisissa instituutioissa alkoivat kiivaat kieliriidat. Ensimmäinen sortokausi heikensi kielen merkitystä politiikassa, kun päähuomio kiinnittyi autonomian puolustukseen. Vanhasuomalaisen myöntöväisyyssinja kohosi kirosanaksi ruotsinkielisten perustuslaillisten keskuudessa.

Nämä taustatekijät selittävät sen, että kielitaistelut ovat enimmäkseen Uuden Suomettaren ja Hufvudstadsbladetin välisiä. Sosialistit vieroksuivat ruotsalaisia enemmän näiden ”yläluokkaisuuden” takia. Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin lukijoita erotti lähinnä vain kieli.

Urheilukirjoittelun kielipoliittiset konfliktit voidaankin jakaa oikeisiin kieliriitoihin ja kiistoihin, jossa ryhmäkunnat haluavat kielikysymyksen avulla nokittaa toista (yleensä vanhasuomalaiset vastaan ruotsalainen puolue)

Tarkastelujaksollani vanhasuomalaiset olivat pahasti perustuslaillisten boikotissa vuodet 1906–1907, mikä näkyy Uuden Suomettaren kirjoittelussa. Lehti pani tämän ruotsalaisten viikinkien syyksi ja käytti fennomaanista kieliasetta minkä taisi. Hufvudstadsbladet oli asiassa neutraalimpi. Ruotsalaisten mielestä konflikti liittyi enemmän Venäjän-politiikkaan, kuten asiallisesti olikin. Hufvudstadsbladetille kyse ei ollut niinkään kielikysymyksestä, koska perustuslaillisiin kuuluivat myös nuorsuomalaiset ja sosialistit.

Kieli tuntui olevan ase, johon tartuttiin, kun oltiin ahtaalla eikä mittavaa arsenaalia ollut. Ruotsalaiset olivat heikoilla esimerkiksi SVUL:n johtoelimissä, mihin Hufvudstadsbladet otti voimakkaasti kantaa. Silmiinpistävä ilmiö on jälleen se, että alakynnessä oleva räksyttää pahimmin.

5.1. Vanhasuomalaisten kaksinkertainen ongelma

Kesällä 1906 perustuslaillisten ja vanhasuomalaisten välit olivat hyvin kireät. Urheiluseuroista etenkin Helsingfors Simsällskap ja Unitas olivat perustuslaillisten käsissä, joten myöntyväisyysväen urheilijoilla ei varmasti ollut helppoa. On hyvin mahdollista, että kipakkana tunnettu uimaseuran yliopettaja, Hufvudstadsbladetin urheilukirjoittaja Uno Westerholm olisi huutanut vanhasuomalaisille uimaripojille:

“Dra åt helvete landsförrådare” eli “painukaa helvettiin maanpetturit!” (US 28.8.1906)

Näin nimimerkki Spectatorin mukaan. Hufvudstadsbladet kirjoitti kiistasta vain pikk uutisen 25. elokuuta otsikolla “Politik och simsport”. Jutussa todettiin, että kaksi suomettarelaista uimamaisteria oli harjoittanut puolueagitaatiota uimakoululla. Kielifanatismiin hurahaneet oppilaat olivat lehden mukaan kutsuneet ruotsia kapulakieleksi ja tuoneet puoluekiihkonsa hyökkäävästi esille.

Helsingin Sanomat ei mainitse 26.8. jutussaan kieliriitaa lainkaan. Nuorsuomalaisten lehti tulkitsi uimakoulun ongelman “valtiolliseksi agitaatioksi”, joka on johtanut pikkupoikia huonoille teille. Esimerkkinä kerrotaan 11-vuotiaan oppilaan uppiniskaisuus, joka pakotti opettajakunnan kurinpitotoimiin. Oppiko poika läksynsä? – mitä vielä, vaan kivitti pian kahden ystävänsä kanssa uimahuonetta.

Ei siis ihme, että kahdeksan myöntyväisyshenkistä uimaoppilasta jäi pois juhlallisesta uimamaisteripromootiosta. Hufvudstadsbladetin kertoja enää totesi tapahtuneen ja mainitsi syyksi Uuteen Suomettareen kohdistuneen ilmoitusboikotin. (Hbl 27.8.1906)

Helsingfors Simsällskap, osana perustuslaillisten leiriä, ei siis suostunut ilmoittelemaan tapahtumistaan Uudessa Suomettaressa. Uusi Suometar piti luonnollisesti tätä politiikan sekoittamisena urheiluun. Spectatorin mukaan uimaseuran boikotti koski myös kilpailijoita.

“Osanottajiksi on kutsuttu vain maamme patenttiperustuslaillisia urheilijoita, sillä vallanhan uimaseuran maine pilaantuisi, jos se kilpailustaan ilmoittaisi suomenmielisille ja

työväelle.” (US 19.8.1906)

Perustuslailliset eivät kuitenkaan boikotoineet työväkeä seuraavana viikonloppuna. Työmies oli paikan päällä uimaseuran promootiossa. Vastarannan kiisken asennetta ei peitelty, joten todistus on uskottava.

“Toimituksemme oli saanut piletin. En voi käsittää, kuinka uimaseuran johtokunta saattoi tällä kertaa niin kiltiksi ruveta – ilmoittipa vielä lehdessämmekin. Mutta tietysti karvain mielin.” (Tm 27.8.1906)

Skribenttinä toimi terveystohtori Konrad Reijo Waara, joka käytti jutussaan sanoja lahtarikaarti ja tukholmalainen. Lahtarikaartilla hän viittasi elokuun alun mellakkaan Hakaniemessä, jossa kymmenkunta työväenhenkistä radikaalia menehtyi. Mellakointia oli tukahduttamassa todennäköisesti joukko Uitas-seuran urheilijoita. Uusi Suometar syyttikin seuraa asettumisesta “kansan yläpuolelle” ja ampuma-aseiden julkisesta käytöstä (US 31.8. 1906). Tukholmalais-sanaa tohtori Reijo Waara käytti melko neutraalisti, vaikka vieraan kielen käyttöä Suomessa paheksuikin. (Tm 27.8. 1906)

Ilmoitusboikotin vuosina vanhasuomalaiset liehittelivät työläisiä. Side perustuslaillisten ja sosialistien välillä olikin hyvin löyhä, mutta työväenliikkeen johtajat suhtautuivat hyvin epäluuloisesti kaikenlaisiin porvarisliittolaisiin. Eivätkä “maansa myyvät” myöntyväisyysmiehet olleet korkeassa kurssissa.

Miten hyökkäsi nurkkaan ajettu Uusi Suometar? Spectatorin selostus uimapromootiosta 28.8. lehdessä alkoi mahtipontisesti ja runoili rahvaalle.

“Juhlallisen tunnelman tunsin, kun astuin sisään ruotsalaisuuden pyhättöön. Tuntui kuin 100 vuotta sitten eläneitten viikinkien henget olisivat lippuja pääni päällä heilutelleet.”

Uimaseurassa kärjistynyt poliittinen tilanne oli Spectatorin mukaan yksiselitteisesti “viikinkiherrojen ja heidän uskollisten alamaistensa syytä”. He eivät suvaitse edes uimareilla myöntyväisyysuunnan mielipiteitä saati niiden ilmaisuja. (US 28.8. 1906)

Uusi Suometar syytti vastustajiaan politiikan sekoittamisesta urheiluun. Ilmoitusboikotin katsottiin olevan suuri ongelma uimaurheilun säilymiselle “yhtenäisenä, valtiollisten kiistojen ulkopuolella.” Joko uimaseura ilmoittelisi jälleen Uudessa Suomettaressa tai vanhasuomalaiset uimarit jäisivät promootiosta pois.

Uusi Suometar julkaisi siis 31.8. noin sadan helsinkiläisurheilijan allekirjoittaman vastalauseen

Uimaseuran ja Unitaksen toimia vastaan. Vastalauseessa paheksuttiin, että puolueintoilussaan uimaseura sortaa suomen kieltä ja suomenmielisiä. Sosiaalipoliittinen näkökohta tuotiin myös esille: uimaseura nauttii kaupungin tukea, joten sen tulisi edistää kaikkien uintiurheilua – ei vain tietyn kansanosan. Vastalauseen osasista muodostui suomalaisen puolueen politiikan päätavoite suurlakon jälkeen. Puolue halusi koota suomalaiset yhteen ruotsalaisia vastaan.

Vanhasuomalaisten ja perustuslaillisten välirikko näkyi uintiurheilussa vielä seuraavana kesänä. Helsingin Sanomat ja Hufvudstadsbladet eivät tosin kiinnittäneet siihen enää huomiota, mutta Uusi Suometar löi rumpua puolueväen puolesta. Spectatorin perustelut ja tyyli olivat pysyneet tuttuina.

“(Uimaseura) on niin läpillionnut viikinkiläisestä mädännäisyydestään, ettei se pysty enää paranemaan. Yhäti se jatkaa politikoimistaan... ..uinti ei ole ainoa ala, jolla viikinkimme uhmailevat suomalaista kansaa. Sokeina he tanssivat viimeistä tanssiaan hautansa partaalla. Eiköhän pitäne heihin nähden paikkaansa vanha sana: ‘Kenen jumalat ovat päättäneet tuhota, hänen he lyövät sokeudella’.” (US 10.7. 1907)

Vanhasuomalaisten riidanhalu oli kuitenkin jo laimenemaan päin. Tästä osoituksena Spectatorin yli puolen sivun juttu Helsingin kansainvälisistä uimajuhlilla 20. elokuuta. Juhlissa oli kyse myös uimaseuran 20-vuotistapahtumasta. Spectator uskoi, että täysi-ikäisyyden (tuolloin Suomessa 21 vuotta) kynnyksellä oleva seura pian paranisi puolueriitaisuusien lastentaudeistaan.

“Toivomme, että nyt alkaa uuden kehityksen ajanjakso... (uimaseuran sääntöjen I pykälässä) lausutaan se taikasana, joka voi uintiurheilua eteenpäin viedä, se on yksimielisyys. Pois ahdasmielinen viha, pois puoluevimma. Olkoot uimarit yhden arvoisia veljiä puolueisiin tai säätyihin katsomatta.” (US 20.8. 1907)

Puoluekiihko oli sana, jota käytettiin usein riitojen yhteydessä vastapuolta kuvatessa. Kieleen kohdistuva hyökkäys oli puoluekiihkoa parhaimmillaan. Vuosien 1906–07 yhteenottoon kielikysymys antoi vain lisämaustetta, mutta esimerkiksi uintiurheilun myöhemmissä välienselvittelyissä sitä käytettiin jo taitavammin hyväksi.

Kärhämöinti uintiurheilun ympärillä asettui vähin erin, ainakin sivistyneen kädenväännön asteelle. Simsällskapin promootiopuheen piti elokuussa 1908 palomestari Oskar Ekman. Hän painotti kauniilla sanoilla uintiurheilun yhteistä työkenttää.

“Ei kieliriitaa, koska vesi tukkii suomme ja samalla hillitsee tunteemme. Ei luokkariitaa,

koska vesi on yhtä lailla tavoitettavissa, yhtä kutsuva ja yhtä parantava niin köyhälle kuin rikkaalle.” (Hbl 31.8. 1908)

Suomenkielisten eteneminen ja ruotsin hallitsevan aseman laskusuunta muutti asetelmia kaikilla yhteiskunnan alueilla. Yksi virstanpylväs oli Simsällskapin promootio elokuussa 1910. Promootori Karl Seidenschnur piti vihkiäispuheensa sekä ruotsiksi että suomeksi. Se oli ensimmäinen kerta, kun suomen kieli kaikui juhlavasti uimahuoneella. (HS 30.8. 1910)

Vain neljä viikkoa ennen Seidenschnurin puhetta pääkaupungin vesiurheiluseurat olivat järjestäneet suuren juhlatapahtuman, joka oli kärsinyt yleisökadosta. Helsingin Sanomien mukaan syy oli ollut mainonnassa, joka oli toteutettu pelkästään ruotsin kielellä.

“Hyvät toimeenpanijat, teidän on kai myönnettävä, ettemme liiku millään kieli-kiihkoisilla asioilla vaatiessamme, että tällaiset yhteiset urheilujuhlat vaativat aivan puolueetonta menettelyä.” (HS 2.8. 1910)

Uintiurheilussa saavutetusta tasapainosta kertoo uimaliiton kongressi elokuussa 1911 Tampereella. Siellä sovittiin, että liiton arpajais- ym. tuloista muodostetaan kaksi yhtä suurta rahastoa, toinen suomenkielisten ja toinen ruotsinkielisten seurojen avustamista varten. (HS 16.8. 1911)

Purjehdus oli perinteisesti ruotsinkielisen yläluokan harrastus. Purjehdusseuroissa suomenkielisten jäsenten osuus oli hyvin pieni, joten kielikysymys oli merkitykseltään vähäinen koko tarkastelujaksoni ajan. Nyländska Jaktklubbenin 50-vuotisjuhlien yhteydessä asia nousi kuitenkin esille.

Helsingin Sanomien nimimerkki Turkka ihmetteli 16.7. 1911, miksei juhlapuheissa ei kuultu sanaakaan suomea. Minne olikaan hylätty takavuosien periaate: “Kaksi kieltä, yksi mieli”. Kirjoittaja totesi, että suomenkielisten purjehtijoiden tulisikin ryhdistäytyä ja haastaa enemmistö, ruotsinkieliset kollegansa.

Hufvudstadsbladetin nimimerkki Tom piti juhlapuheita ylipäättäänkin liian lukuisina ja monikielisiä juhlia vähemmän hauskoina. Olisi toki ollut yhdentekevää, vaikka kielten sekamelskaan olisi lisätty vielä suomi. Tom kehotti suomalaispurjehtijoita käyttämään energiaansa purjehdusurheiluun eikä puheiden pitoon. Näin he saisivat parhaiten äänensä kuuluville seuroissa. (Hbl 17.7. 1911)

5.2. SVUL:n kielipolitiikkaa

SVUL perustettiin kaksikieliseksi organisaatioksi, mutta liiton johdossa suomenkielisten asema vahvistui nopeasti. SVUL:n hallitsemisissa lajiliitoissa suomesta tuli pian johtava kieli, toisin kuin uimaliitossa ja purjehdusseuroissa. Vaikka kaksikielisyys oli merkitty SVUL:n sääntöihin, niin ruotsinkielisten mielestä sääntöä rikottiin liian usein.

Hufvudstadsbladet puuttui jo vuosina 1907–08 usein kilpailukutsujen kielipolitiikkaan. Heinäkuussa 1907 pidettiin ensimmäiset yleisurheilun Suomen mestaruuskilpailut. Lehti ihmetteli, miksi kutsut oli lähetetty ainoastaan suomenkielisinä, jopa pääkaupungin ruotsalaisille seuroille. Kirjoittaja katsoi, että ruotsalaisten oikeuksia poljetaan SVUL:n toimeenpanevista elimissä. (Hbl 1.7. 1907).

Tilanne toistui vuotta myöhemmin, kun kutsut yleisurheilun SM-kisoihin Kuopioon saapuivat. Hufvudstadsbladet alkoi käyttää jo jyrkempiä äänenpainoja.

“Näyttää siltä, että kielen perusteella tehtävä kahtiajako tulee pian tarpeelliseksi myös maamme yleisurheiluelämässä.” (Hbl 1.7. 1908)

Vuonna 1909 perustettiin ruotsalaisten yleisurheiluseurojen IFK-liitto, mihin kilpailukutsukäytännöllä oli varmasti vaikutuksensa. Laiminlyönnit eivät päättyneet tähän, joten eriytymisen puolestapuhujat saivat kannatusta. Kesällä 1911 Hufvudstadsbladetin kirjoittaja paheksui jälleen uutta SVUL:n “erehdystä” ja ennusti ruotsinkielisten vastatoimia. Ruotsinkielinen liitto perustettiin juuri ennen Tukholman olympialaisia keväällä 1912.

“Kuinka toimeenpaneva valiokunta mahtaa yrittää mitätöidä tämän uuden todisteen siitä, että ruotsinkielisten urheilijoiden tasavertaisuusvaatimuksista ei piitata. Älkää ihmetelkö, jos sorretut eivät viihdy liitossa ja alkavat suunnitella omaa organisaatiotaan. Älkää kutsuko tätä välttämättömyyttä, ruotsinkielisen urheiluliiton perustamista, ‘separatistisiksi pyrkimyksiksi’. Älkää tehkö niin, koska samaan aikaan liiton itse ajaa ruotsinkielistä elementtiä pois keskuudestaan.” (Hbl 22.6. 1911)

Suomenkieliset lehdet eivät kommentoineet lainkaan ruotsalaisten ärtymystä. Yleisurheilukirjoittelusta kävi toki ilmi, että sympatiat ruotsin kielen puolesta olivat vähäiset. Lontoon olympialaisten alla Uusi Suometar julkaisi maalaisen Taimin kirjoituksen “Suomen olympialaiset ja suomalaisuus”. Kirjoittaja liputti kiihkeästi suomen kielen puolesta.

“Pitääkö kaikki käydä kaksikielisesti silloinkin kun lähdetään Englantiin näyttämään Suomea? ...Tähän vastataan, että puuhaajat ja vaivannäkiäjät ovat kaikki ruotsalaisia. Se ei ole

totta. He osaavat, he ymmärtävät suomea, vaan halveksivat sitä.” (US 17.6. 1908)

Tahko Pihkala päivitteli Lontoossa sitä, kuinka tarpeeton ruotsin kieli onkaan maailman metropolissa. Englantia osasi tuolloin aniharva suomalainen. Pihkala epäili, ettei osoita kovin suurta sivistystä, jos turvaudutaan kaikessa ruotsalaiseen tulkintaan. (HS 21.7. 1908)

Suomenkieliset lehdet vaikenivat ruotsalaisten liittohankkeista. Suomen yleisurheilu eli nousukauttaan, eikä selostuksissa käytetty paljon sanan miekkaa. Ajalta ennen Tukholman olympialaisia löytyi hyvin niukasti juttuja, joissa kielikysymykseen tai ruotsalaisuuteen ylipäänsä olisi otettu kantaa.

5.3. Omat, harhautuneet ruotsikot

Tukholman olympialaisten alla perustettiin Suomen ruotsalainen urheiluliitto FSGIF. Kansainvälisessä urheilumaailmassa Suomen ulkomaanedustus hoitui kuitenkin edelleen vain SVUL:n kautta. Tämä tosiseikka pakotti ruotsalaiset hakemaan yhteistyötä ja antoi toisaalta SVUL:lle valttikortit. Hufvudstadsbladet julkaisi 13.6. 1912 FSGIF:n yhteistyöehdotuksen, jolla ei ollut läpimenomahdollisuuksia. Se olisi merkinnyt ruotsalaiskomentoa Suomen olympiakomiteassa, mikä ei ollut enää mahdollista.

Kielikysymys oli siis ajankohtainen olympiakisojen aikana. Se kietoutui puolueellisiksi koettujen kisaisäntien arvosteluun; ruotsinmaalaisuus oli kirosana etenkin Uudelle Suomettarelle. Suomalaisten loistava menestys antoi lisäpontta riidanlietsonnalle. Hyökkäys alkoi US:n Ruotsalaisuutta -artikkelista 11.7. 1912. Se kuvaili monelta kantilta ruotsinmaalaisten kiihkeää nationalismia ja puolueellisuutta.

“Suomalainen on täällä kuin orpo piru Kalajoen markkinoilla. Hylätty ja yksinäinen.”

Uusi Suometar selosti seuraavana päivänä värikkäästi miesten keihäänheiton, jossa Julius Saaristo teki maailmanennätyksen ja Suomi nappasi kolmoisvoiton ennen Ruotsin sankaria Eric Lemmingiä.

“Eräskin ruotsalainen sanoi toiselle painavan tunteenpurkauksen: ‘Satans finne, kun heitti ohi Lemmingin ennätyksen’.” (US 12.7.1912)

Hufvudstadsbladet myönsi samana päivänä, että ruotsinmaalaiset ovat hieman innostuneet liikaa omista menestyksistään, mutta kiisti puolueellisuussytökset. Lehti oli innoissaan

suomalaismenestyksestä, mutta ei halunnut lyödä minkäänlaista kiilaa naapurikansojen väliin. Olympiasivuillaan 13.7. Hufvudstadsbladet kirjoitti, että suomalaiset ovat kaikista rakkaimpia ulkomaalaisia Ruotsissa. Lehti piti tärkeänä, ettei vastuuttomalla kirjoittelulla pilata hyviä naapurisuhteita.

Varsinainen show alkoi vasta painimatolta, kun kisat alkoivat lähestyä loppuaan. Ruotsinmaalaisten tuomaripeli nosti vastalauseiden ryöpyn suomenkielisissä lehdissä. Hufvudstadsbladet kirjoitti painista muutenkin hyvin vähän, joten se pysyi melko neutraalina. Uusi Suometar oli suorasukaisin.

“Ei ihme, jos painijoittemme mieli oli alakuloinen heidän tarkkaavaisesti seurattessaan toveriensa epätoivoista ponnistelua, että painijamme itsekseen päättelivät, ei ikinä lähtevänsä Ruotsin rantamille painimaan, eikä myös haluavansa ruotsalaisia meidän maahamme.” (US 16.7. 1912)

Tuttu nimimerkki Spectator heitti samassa lehdessä löylyä ja väitti Hufvudstadsbladetin sovinnollisuutta Suomessa kyhätiksi.

“Sitä ei hyväksy kukaan täällä olevista ruotsalaisistamme. Eivät he allekirjoita lausetta, että ruotsalaiset olisivat ritarillisuudestaan tunnettua kansaa. Ehkä olivat keskiajalla. Täällä meidän maamme ruotsikot saavat silmänsä auki. Näkevät ketä ovat ihailleet. Eräs meidän ruotsalaisista painijoistamme piti seisaaltaan puheen ruotsalaisille. Hän sanoi tähän saakka pitäneensä itseään ruotsalaisena, vaikka olikin Suomessa syntynyt, oli ylpeillyt ruotsalaisuudestaan, mutta nyt häpesi kaikkien puolesta.” (US 16.7. 1912)

Spectatorin rajanveto omien ruotsikkojen ja ruotsinmaalaisten välille on merkittävä. Sen tarkoituksena on kuvata suomalaiset viikingit harhautuneena, mutta kääntymykseen kykenevänä väkenä. Aikana, jolloin sukunimen suomalaistaminen oli merkittävä poliittinen teko, on Tukholman kisojen propaganda-arvo ollut ilmeinen. Uuden Suometaren mukaan tulosta syntyikin välittömästi.

“(Djävla finne -lempinimen käytöstä) kiukustuneena on esimerkiksi painijaimme johtomies suomalaistuttanut nimensä Järväksi. ‘Johanssonin minä jätin Tukholmaan. Jääköön se ruotsalaisten omaksi, nyt olen suomalainen nimeltänikin’, lausui hän hymyillen.” (US 17.7.1912)

Helsingin Sanomat ei repostellut ruotsalaisten kääntymyksellä, vaikka ottikin tiukasti kantaa isäntämaan osoittamaan epäurheilijamaisuuteen. Tahko huomioi suomalaisten yhteishengen kohonneen kisatapahtumien ansiosta.

“Tunnetta on meidän ruotsalaisissamme ollut omiaan vahvistamaan isäntien esiintyminen, sekä yleisön että kilpailujen ohjaajien.” (HS 17.7. 1912)

Työmies viittasi parissa jutussaan kisaisäntien puolueellisuuteen ja antoi sille tuomionsa. Kuten jo aiemmin totesin, lehti ei hyväksynyt lainkaan tulkintaa suomalaisten yhteenkuuluvuuden tunteesta, vaan leimasi sen yläluokan taktiikaksi.

Hufvudstadsbladet teki laajan yhteenvedon kisojen annista 17.7. 1912. Menestyksen toivottiin lisäävän urheiluinnostusta etenkin ruotsinkielisellä taholla, jonka myönnettiin olevan takaa-ajosemassa. Lehden mukaan Ruotsi oli näyttänyt mihin ruotsinsukuiset voivat pystyä, mutta silti Suomen voitoista olivat vastanneet enimmäkseen suomenkieliset urheilijat.

Kuten Työmiehen sosialismin hehkutus, myös Uuden Suomettaren Ruotsiin kohdistunut vimma jäi lyhytaikaiseksi. Urheilukirjoittelun palattua Tukholman jälkeen takaisin normaaleihin palstamääriin, väheni myös poliittinen hyväksikäyttö. Kiihkeät olympiakisat olivat tietenkin jo itsessään kärjistäneet tunteita.

Pari esimerkkiä Uudesta Suomettaresta kesältä 1913 kertovat, että painikiistat ja orvon pirun olo olivat unohtuneet. Lontoon maratonilla Tatu Kolehmainen sijoittui kakkoseksi ruotsalaisen Ahlgrenin jälkeen.

“Tatu näytti urheilijakunniaa, kun hän heti perille päästyä kiiruhti puristamaan Ahlgrenin kättä ja murteellisella ruotsin kielellään lausui: ‘Kratulis’.” (US 8.6. 1913)

Tukholman kansainväliset yleisurheilukilpailut järjestettiin elokuun lopulla. Uuden Suomettaren kirjoituksessa kiiteltiin “suurenmoista vieraanvaraisuutta ja ystävällisyyttä, joka tuli edustajiemme osaksi isäntien puolelta.” (US 27.8. 1913)

Samojen kilpailujen yhteydessä Hufvudstadsbladet tiesi kertoa, että ruotsalainen urheilulehti on julkaissut ylistysrunon suomalaisesta kiekonheittäjästä Armas Taipaleesta. Se kuului näin:

“Främst är han, Taipale, finnen – fast många försökt honom slå och ej bland människor i finnen en enda som honom rår på” (Hbl 26.8. 1913)

On myös huomattava, että kesäkuussa 1913 Suomen ruotsalaisen urheiluliiton ja SVUL:n suhde vahvistettiin siten, että FSGIF liittyi omana piirinään takaisin SVUL:oon. Tämä korjasi ainakin muodollisesti urheiluväen välit, sillä liittojen välinen kilpailukielto poistettiin.

Hufvudstadsbladet kirjoitti aiheesta 21.6. 1913.

“Tämä yhteistyöratkaisu antaa jo sinänsä urheilijoille aihetta huokaista helpotuksesta.

Ei pelkästään ruotsinkielisissä yhdistyksissä, vaan myös suomenkielisissä, koska heillekään ei asiantilasta ole ollut minkäänlaista hyötyä.”

Kaikkia SVUL:n ja FSGIF:n sopu ei tietenkään miellyttänyt. Oli nimittäin niin, että Helsingin IFK:n kansainväliset kisat oli sovittu pidettäväksi syyskuun ensimmäisenä viikonloppuna ja Helsingin Kisa-Veikkojen kansainväliset viikkoa myöhemmin. Nimimerkki Aktiivinen urheilija kirjoitti Uudessa Suomettaressa, että ruotsikkojen rettelöt annettiin liian helposti anteeksi ja nyt he myös nappaavat ison potin rahaa HKV:lta. Ilman liittosopua IFK:n kisoista ei olisi ollut kilpailijaksi HKV:n kisoille. (US 28.8. 1913)

Yleisurheilussa kiista kielirajan yli oli koko maan tasolla laimentunut, mutta pääkaupungissa ei likimainkaan. Kisa-Veikkojen ja IFK:n taistelu maan parhaan seuran tittelistä, rahasta ja kunniaista pääsi jälleen vauhtiin.

5.4. Sota-aika kiihdyttää kädenvääntöä

Maailmansodan syttyminen vähensi kilpailukosketukset ulkomaille minimiin. Urheiluinnostus jatkoi silti voittokulkuaan, vaikka emämaa Venäjänkin oli sodassa. Määrällisessä luokittelussani vuoden 1915 elokuu oli urheilukirjoittelussa vilkkain kuukausi. Kuumen urheilukesän avasi viestijuoksu Helsingin ympäri, jonka järjesti HKV 30. toukokuuta. Kuten arvata saattaa, pahin kilpailija oli IFK. Kyseessä oli taistelu Uuden Suomettaren lahjoittamasta Hannes Kolehmainen-pokaalista, mikä teki kilpailusta entistä kiihkeämmän.

HKV tuli ensimmäisenä maaliin ja julistettiin voittajaksi, mutta IFK teki protestin. Hufvudstadsbladetin mukaan HKV:n viestinviejä oikaisi sääntöjen vastaisesti rautatielinjan yli ja voitti noin 150 metrin edun. Nimimerkki Harmistunut HKV-lainen vastasi, että mitään vilppiä ei tapahtunut, vaan IFK:n viestinviejä juoksi väärin ja hävisi siinä enintään 35 metriä. (US 1.6. 1915)

Työmies, jolla ei ollut omaa joukkuetta kiistassa mukana, kallistui jutussaan Hufvudstadsbladetin kannalle ja odotti HKV:n hylkäämistä. (Tm 1.6.1915). Helsingin Sanomat ei puuttunut juoksun jälkipeliin lainkaan.

IFK:n protesti hylättiin, mutta seura teki toisen vastalauseen. Hufvudstadsbladetissa 3.6. 1915 urheilutoimittaja kertoi, että IFK:n puheenjohtaja oli ennen kisaa tiedustellut HKV:n

puheenjohtajalta, kuinka ongelmakohdassa pitää juosta ja oli saanut ohjeet kiertoreitistä. Kirjoittaja teki tulkintansa selväksi loppukaneetissaan.

“Kyse ei ole 150, 35 tai parista metristä vaan siitä, että järjestävä seura osoittaa vaaralliselle kilpailijalle eri reitin, koska voitto on saatava hinnalla millä hyvänsä.”

Palkintolautakunta mitätöi koko kilpailun, koska katsottiin, että reittiä oli muutettu liian myöhään. Uusi Suometar ei peitellyt 5.6. numerossaan IFK-inhoaan.

“Oli helppo käsittää, miten näin suuri tappio vaikutti voitonvarmoiniin IFK-laisiin. He alkoivat heti etsiä syitä, joilla voisivat puolustaa häviötään. Valmistauduttu jo etukäteen?”

Nimimerkki V. Viktis selosti seikkaperäisesti IFK:n protestit, joita oli tehty vielä kolmaskin. Vaikka kilpailu oli jo mitätöity, niin HKV haluttiin saada vielä hylätyksi, kuten kävikin. Samana päivänä Hufvudstadsbladetissa HKV:n puheenjohtaja Juho Halme sai tilaa näkemyksilleen reittisotkusta ja vaati ruotsalaisia vetämään syyttävät sanansa takaisin. Tavoilleen uskollisena Hufvudstadsbladetin Westerholm jatkoi sanasotaa toteamalla, että HKV oli jo jäsentiedotteessaan kieltänyt häviön mahdollisuuden.

“Olisi ollut parasta, että HKV ei olisi lainkaan kutsunut IFK:ta kilpailemaan niin merkittävästä pokaalista, jos sitä ei koskaan haluttaisi antaa IFK:lle” (Hbl 5.6. 1915)

Hufvudstadsbladetissa nyrkkeiltiin 8.6. vielä yksi kierros Halmeen ja toimittajan välillä. Halmeen mielestä epärehellisin keinoin halusi voittaa vain IFK, joka teki protesteja selvän tappion jälkeen. Nyt äänenpainot olivat jo avoimen vihamieliset.

“Tähän asti olen uskonut, että IFK:n johtomiehissä on ritarillisuutta ja tervettä urheiluhenkä.” “...niin kauan kuin muistan tämän kesäkuisen viikon, tulen muistamaan vain heidän toimiensa ilkeyden ja katkeruuden.”

Westerholm vastasi, että se katkeruus, joka leimaa Halmeen kiihkoisia väitteitä, on tullut esille jo useita kertoja aiemminkin. Myöskään miehen käsitykset IFK:sta eivät ole muuttuneet miksiäkään, jatkui vastaus. (Hbl 8.6. 1915)

Viestijuoksukiistassa ei vedottu suoraan kieliriitoihin, koska kyse oli yksittäisestä kilpailusta. Ilman kielitaustaa sitä ei kuitenkaan voi ymmärtää. Pääkaupungin kielitaistelu vaikutti myös urheiluväen väleihin. Lisäksi vanhasuomalaisten ja ruotsalaisten suhteita rasittivat muistot Bobrikovin ajalta – vaikka jako myöntyväisiin ja perustuslaillisiin olikin jo mennyttä aikaa. Suomen pääkaupunki oli pieni, eivätkä suomen- ja ruotsinkieliset urheilujohtajat tuntuneet viihtyvän yhteisissä pöydissä. Kyse oli myös henkilökemioiden toimimattomuudesta. Uno Westerholm oli karkäs kynästään ja Hufvudstadsbladetin urheilujutut saivat usein

suomenkielisten paheksuntaa osakseen.

Toinen yleisurheiluun liittyvä esimerkkitapaus kärjistyi loppukesästä 1915.

Hufvudstadsbladetin kanta ammattilaisurheiluun oli hyvin kielteinen, kuten olen jo aiemmin esittänyt. Rahvaan lankeamisen se saattoi vielä jollain tavoin ymmärtää, mutta porvarisurheilijoilta ja heidän johtajiltaan lehti vaati ehdotonta nuhteettomuutta. Lauri Pihkalan asema SVUL:n ammattimaisena valmentajana ja urheilulähettiläänä oli Hufvudstadsbladetille liikaa. Jo kesäkuussa 1914 lehti ihmetteli, kuinka SVUL voi lähettää ammattivalmentajan edustamaan Suomea kansainvälisen yleisurheiluliiton kokoukseen.

“Ovatko asianomaiset ottaneet huomioon, että Pihkalalta voidaan evätä äänioikeus kongressissa? Esimerkiksi Amerikassa ja Englannissa ammattilaisuus on hyvin arka asia.” (Hbl 5.6. 1914)

Elokuussa 1915 kilpailtiin yleisurheilun Suomen mestaruuksista Porissa. Pihkala oli läsnä kisoissa, toimi palkintotuomarina ja juoksi 200 metriä näytösjuoksuna. Tämä sai Hufvudstadsbladetin sotajalalle; olihan kyseessä lehden mukaan selvääkin selvempi amatööri-sääntöjen loukkaus.

“Eikö olisi syytä pitää kiinni amatööriurheilun pyhydestä, eikä villiinnyttää asiaa tällaisilla vaarallisilla ennakkotapauksilla. Vaadimme, että SVUL käsittelee tapauksen.” (Hbl 25.8. 1915)

Uudessa Suomettaressa nimimerkki Urheilija sai aiheen haukkua Hufvudstadsbladetin urheiluosastoa “lievimmin sanoen omituisesti toimitetuksi”. Halmeen leiri puolusti tietenkin Pihkalia Westerholmin syytöksiltä. Lehden mukaan Pihkala sai toimia tuomarina ja kyseinen 200 metrin näytösjuoksu oli vain leikkiä – kyse ei ollut rahasta, eikä kisaa oltu mainostettu etukäteen.

“Miksi Hufvudstadsbladet vaikeuttaa urheiluneuvojamme (Pihkalan) työtä, joka ei ole muutenkaan ruusuilla tanssimista?” (US 26.8. 1915)

Viestinjuoksuriidan tapaan kiista jatkui Westerholmin areenalla. Pihkala kirjoitti Hufvudstadsbladetiin kaksi puolustuskirjettä, jotka julkaistiin, mutta toimittaja käytti molemmilla kerroilla viimeisen sanan. Ensimmäisessä kirjeessään (27.8.) Pihkala vetoaa samoihin perusteisiin, jotka Uusi Suometar oli jo tuonut esiin. Toimittajan mukaan kyse ei ole Pihkalan tarkoitusperistä vaan IAAF:n amatöörisääntöjen rikkomisesta. Kaksi päivää myöhemmin Westerholm kiteytti kantansa, vaikka Pihkala yhä ihmetteli sitä.

“Ammattilainen ei saa edustaa mitään amatööriorganisaatiota, eli ei voi lähettää eikä

juosta SVUL:n järjestämässä kisoissa. Ammatilainenhan on myös amatöörien kurinpitotoimien ulkopuolella.” (Hbl 29.8. 1915)

Tässä jupakassa Hufvudstadsbladet vei voiton, sillä tulkintaa ei voinut osoittaa vääräksi. Sen tiukkapipoisuudelle voitiin sentään naureskella, kuten Työmieheissä tehtiin 30. elokuuta. Lehti selosti Hermannin urheilukilpailuja, joissa Pihkala suoritti 100 metrin urheilumerkkiuinnin.

“Pihkala ui yksin. Eiköhän Hbl väitä, että kaikki kokeiden suorittajat joutuivat ammattilaisten kirjoihin, koska uivat samassa vedessä.”

Uusi Suometarkin tunnusti erätappionsa Westerholmille. Urheilija kirjoitti amatöörisääntöjen noudattamisen valvonnasta ja vaati SVUL:lta ryhdikästä linjaa. Kaikenlainen vilppi muun muassa matkakulukorvauksista tulisi kitkeä pois. (US 31.8. 1915).

Kesän 1915 sanasodat antavat käsityksen siitä, miten kireät pääkaupungin urheilusuhteet olivat kielirajan yli. Näytti siltä, etteivät vanhasuomalaisen ja ruotsalaisen puolueen kannattajat enää mahtuneet samoihin seuroihin. Helsingin suomalainen pursiseura oli perustettu jo kesäkuussa 1913. Mahtilajeista enää uinnissa kaikki olivat yhtä – Helsingfors Simsällskapin lipun alla.

5.5. Uimarit eri altaisiin

Helsingfors Simsällskapin eli Helsingin Uimaseuran johto oli ruotsinkielisten käsissä. Samat herrat johtivat Suomen Uimaliittoa, joka oli perustettu 1906. Perustuslaillisten ja myöntyväisyysmiesten poliittinen jakolinja hälveni 1910-luvun alkuun mennessä ja uintiurheilussa elettiin useita pinnallisen sovun vuosia. Tämä sopu päättyi keväällä 1916, jolloin perustettiin suomenkielinen seura Helsingin Uimarit. Simsällskap jäi ruotsalaisten seuraksi. Kumpikin piti tietenkin itseään maan johtavana uimaseurana. Kesän uimanäytökset alkoivat heinäkuussa ja toimittajat teroittivat kynänsä.

Hufvudstadsbladet arvioi 10.7. 1916 Simsällskapin ensimmäisen näytöksen “onnistuneeksi juhlaiksi täyden katsomon edessä”. Suomenmielisten uimareiden poissaoloa ei lehden mukaan voinut huomata mistään. Seuraavana viikonloppuna seuralla oli toinen näytös. Uuden Suomettaren arvio kuului:

“Tulokset olivat huonoja, joka onkin luonnollista, kun seuran parhaat voimat ovat siirtyneet Helsingin Uimareihin.” (US 17.7. 1916)

Ilmapiiri oli siis jännittynyt, kun seuraavana viikonloppuna oli Helsingin Uimareiden vuoro esiintyä uimahuoneella. Näytöspäivänä 23. heinäkuuta Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomettaressa julkaistiin Uimarien sihteerin lähettämä kirjoitus. Hän syytti uimalaitoksen johtajaa seuransa syrjinnästä. Sihteerin mukaan Uimareilta oli evätty vapaa harjoitteluoikeus näytöspäivänä ja sallittu uimalaitoksen käyttö vain näytöksen määrätuntien ajaksi.

Uusi Suometar kehui näytöksen maasta taivaaseen ja piti sitä täydellisenä voittona Uimareille. Lisäksi lehti syytti edelleen uimalaitoksen johtajaa kiusanteosta ja mieli-
valtaisuudesta, jolla seuralta oli viety harjoitusaikaa. (US 24.7. 1916)

Hufvudstadsbladet tyrmäsi näytöksen. Lehden mukaan näytös oli kopio Simsällskapin ohjelmasta ja harvat onnistumiset menivät Uimaseurassa opittujen taitojen tiliin. Kokonaisvaikutelmaa pilasivat sukellukset, naisten kuviokellunta ja epäonnistuneet hypyt. (Hbl 24.7. 1916)

Uusi Suometar ei jättänyt vastaamatta loukkauksiin. Nimimerkki Katselija totesi, että “täytyy olla luja luottamus lukijakuntansa arvostelukyvyyttömyyteen ja tietämättömyyteen, ennen kuin päästää julkisuuteen moista sisunpurkausta.” (US 26.7. 1916)

Hufvudstadsbladet iski takaisin 28. heinäkuuta. Jutussa toimittaja kumosi kaikki Katselijan vastaperustelut ja toisti oman mielipiteensä näytöksestä. Pääkaupungin uintiväki oli näin tiukasti ryhmitetty vastakkain, juuri Uimaliiton vuosikokouksen alla. Se oli määrätty pidettäväksi 30. heinäkuuta. Leirit ehtivät vielä tuoda kokousodotuksensa julki ennen päivämäärää.

Uusi Suometar ennakoி 28. heinäkuuta, että vuosikokouksesta on tulossa tavallista mielenkiintoisempi. Helsingin kärhämän lisäksi valtakunnallista huomiota oli herättänyt vesipallon SM-turnaus Porissa. Simsällskap voitti loppuottelussa Uimarit skandaalinkäryisesti, sillä tuomari oli Uimaseuran miehiä ja monen mielestä ratkaisi toiminnallaan ottelun. Lehti teki selväksi, että Simsällskapin johtajat ovat olleet liian kauan Uimaliiton johdossa.

“Vuosikokouksessa todennäköisesti kaikki rehelliset uintiurheilun harrastajat, kieleen ja puolueisiin katsomatta, osoittavat että he ovat kyllästyneet niiden henkilöiden johtoon, jotka jo vuosikausia ovat rauhassa saaneet politikoimisellaan häiritä Suomen uintiurheilun kehitystä.” (US 28.7. 1916)

Hufvudstadsbladet reagoi vallanvaihtovaatimukseen yllättävästi jutussaan 29.

heinäkuuta. Lehden mukaan pääkaupungin kiistat on nyt siirretty valtakunnalliseen Uimaliittoon ja suomenkielinen lehdistö on aloittanut mustamaalauskampanjan nykyistä johtokuntaa vastaan.

“Johtokunnan vaihto on siis odotettavissa. Se käy päinsä, mutta pitääkö syyttää henkilöitä, jotka ovat 10 vuoden ajan tehneet menestyksestä työtä uintimme hyväksi.”

Lehtien kirjoitukset eivät erehtyneet vuosikokouksen lopputuloksesta. Valta vaihtui Uimaliitossa. Seitsemän johtokunnan jäsentä, muun muassa Uno Westerholm, Oskar Ekman ja John Henriksson, marssivat ulos kesken kokouksen. Ulosmarssia edelsi Ekmanin lukema eroselvitys. Sen mukaan miehet olivat saaneet tarpeekseen suomalaisen lehdistön lianheittokampanjasta. Lausunnossaan ulosmarssijat totesivat, että on uintiurheilun etu, jos riitely loppuu ja uudet miehet saavat vuorostaan johtaa liittoa. (Hbl 31.7. 1916)

Uusi Suometar kiitteli johtokunnan väistymispäätöstä. Helsingin Sanomat oli linjansa mukaan neutraali. Työmies käsitteli Uimaliiton vallanvaihdosta omalla tyyllillään.

“Vuosikertomuksen johdosta syntyi keskustelua, puhkesi viime keväänä alkunsa saanut kieliriita (luokkarajoja ei täällä tunneta) ja siitä oli ‘vakavat’ seuraukset.” (Tm 31.7. 1916)

Helsingin Sanomat oli, ajan hengen mukaisesti kylläkin, kirjoittanut epävarmana tietona, että ulosmarssineet olisivat perustamassa uutta, ruotsinkielistä uimaliittoa. Hufvudstadsbladet ampui uutisankan alas heti seuraavana päivänä ja löysi kielikiikkoa suomalaisten leiristä.

“Tieto on väärä. Eroaminen ei johtunut kielipoliittisista syistä. Näyttää päinvastoin siltä, että entinen oppositio, joka nyt on miehittänyt liiton johtopaikat, toimii kielipoliittisin tunnuksin.” (Hbl 1.8. 1916)

Katkeruus jäi kuitenkin elämään, eikä ruotsinkielinen ex-johto pyrkinyt lämpimään yhteistyöhön uuden liittojohdon kanssa. Sen voimamies oli ainoana johtokuntaan jäänyt, vanhasuomalaisen puolueen uimahyppääjä Toivo Aro. Huonot suhteet heijastuivat lehtikirjoitteluun myös kesällä 1917.

Kirjatyöntekijöiden lakko esti porvarilehtien ilmestymisen heinäkuun alusta elokuun 8. päivään asti. Lakosta huolimatta uintikausi oli alkanut. Uimaliiton kongressi oli päättänyt 22. heinäkuuta, että Suomen mestaruuksista saavat kilpailla vain Suomen kansalaiset. Helsingfors Simsällskapiin kuului kaupungissa asuvia, ei-suomalaisia uimareita, jotka näin suljettiin pois kilpailuista. Protestiksi seura päätti jäädä pois kesän SM-kilpailuista. Hufvudstadsbladet

hyökkäsi 12.8. 1917 Uimaliiton johtoa vastaan.

“Se haluaa viedä uintiurheiluumme tiukkaan nationalistiseen suuntaan. Enää ei maassamme asuvilla olekaan oikeuksia. Tämä on herättänyt vastarintaa myös suomenkielisissä uintiorganisaatioissa. Uintiurheilumme korkein johto ei ole kovin arvokkaissa käsissä.”

Uimaliiton johdon vastaus haasteeseen julkaistiin vasta 23. elokuuta Uudessa Suomettaressa. Nimimerkki T.A. eli Toivo Aro totesi, ettei ollut saanut vastineelleen tilaa Hufvudstadsbladetiin, vaikka lehden juttu halvensi Uimaliittoa ja peitteli Helsingin Uimaseuran taantumusta. Aro katsoi, että ainakin suomenkielisen yleisön tulee saada tietää totuus jupakasta. Se juontui jo edelliskesältä, jolloin Uimaliiton ruotsalainen ex-johtokunta ei suostunut suomalaisuussäännöksiin. Maassa oli satatuhapäinen venäläisjoukko ja kirjoitus vihjaili, että ruotsalaiset pelkäsivät tsaarin yhdenvertaisuuslakia, jos osanottokäytäntöä olisi muutettu kansalaisperusteiseksi.

Sittemmin Venäjällä oli jo tapahtunut vallankumous, mutta vanhasuomalainen Aro tiesi, millaiset epäilyt ärsyttivät ruotsalaisia eniten. Aro jatkoi, että Helsingin Uimaseura värväsi hyviä ulkomaalaisia uimareita ja laiminlöi oman toimintansa kehittämisen.

Kaksi päivää myöhemmin Uimaseuran sihteeri Oskar Forssell vastasi Arolle Hufvudstadsbladetissa. Teksti oli tulikivenkatkuinen ja kirjoittaja vannoi sen olevan viimeinen kerta, kun Aron ja kumppaneiden mielettömyyksiä julkisesti vaivaudutaan oikaisemaan. Kirjoittajan mukaan Uimaseura ei nimenomaan yhdenvertaisuuslain aikana hyväksynyt venäläisjäseniä, koska haluttiin estää soluttautuminen. Tilanne oli muuttunut, joten seura oli hyväksynyt myös venäläisiä jäsenikseen. Suomalaisten keskuudessa herännyt kansallisuuskiihko oli Forssellin mukaan pelkästään osoitus ruotsalaisvihasta, ajorajasta ja suvaitsemattomuudesta. (Hbl 25.8. 1917)

Jälleen lentelivät siis loukkaukset ilmassa. Ajankohta oli tälläkin kertaa mielenkiintoinen, sillä elokuun lopussa Helsingfors Simsällskap täytti 30 vuotta. Juhlan yhteydessä uitiin Suomen mestaruuksista, joita järjestävä seura boikotoi. Kummallisen tilanteen käännteistä raportoi nimimerkki Jonu Uudessa Suomettaressa 30.8. 1917. Jonu kirjoitti, että SM-palkinnot jaettiin iltajuhlan sijaan seurusteluhytyissä. Iltajuhlaan ei oltu kutsuttu lainkaan Helsingin Uimareiden edustajia.

“...mutta vielä pitemmälle meni Helsingin Uimaseuran johtokunta puoluevimmassaan. Se ei kutsunut Uimaliiton johtokuntaa, vaikka perusti ja johti liittoa 10 vuoden ajan. Ei, vaan kuuleman mukaan johtokunnan lähettämä onnentoivotuskirjoitus ‘revittiin rikki lukematta’.

Niin sitä pitää!”

Samassa lehdessä Aro käänteli Forssellin väitteet pääläelleen, jotta saisi viimeisen sanan. Hän syytti ruotsalaisia Suomen kansan vähättelystä ja yhteistyöstä venäläisten kanssa. (US 30.8.1917)

Suomenkielisten ja ruotsinkielisten eripuraisuus heijastui urheilukirjoittelussa selkeästi. Ruotsalaiset eriytyivät omiin seuroihin ja liittoihin siinä missä työläisetkin 1910-luvulla. Perusteluista yleisin oli väite, että työ urheilun hyväksi sujuu paremmin yksikielisessä kuin näennäisesti kaksikielisessä organisaatiossa. Kesäkuussa 1917 Hufvudstadsbladet uutisoi kahtiajaon tapahtuneen myös naisliikunnassa.

“Suomen- ja ruotsinkieliset osastot ovat nyt riippumattomia toisistaan. Molempien työ hyödyttää yhteistä isänmaata. Ruotsalainen kansanosu maassamme ei saa veltostua ja kuolla.” (Hbl 26.6.1917)

Toinen Hufvudstadsbladetin kantaa valottanut juttu oli elokuulta 1917 Kalevan kisoista Tampereelta. Ajankohdan poliittisen kireyden huomioonottaen lehti pani tyytyväisenä merkille, kuinka urheilijat sentään vielä voivat ottaa rauhanomaisesti yhteen erilaisista kieli- ja luokkanäkemyksistä huolimatta. Urheilupiirien jako kahteen kieliryhmään on ollut lehden mukaan vain eduksi.

“Ruotsinkielisten ennustus on toteutunut. Urheilu voitti, kun kahtiajaolla päästiin kieliriitelystä. Nyt molemmilla puolilla harjoitellaan ja kilpaillaan kaikessa rauhassa ja edistyminen mitataan yhteisissä mestaruuskilpailuissa.” (Hbl 23.8. 1917)

Kielikysymys esiintyi urheilukirjoittelussa enimmäkseen piilevänä, toisin kuin työväenliikkeen voimakas luokka-agitaatio. Kieliriidoissa oli kaksi aktiivista osapuolta, useimmiten Hufvudstadsbladetin vastustajana on Uusi Suometar. Kiistat olivat enimmäkseen pääkaupunkikeskeisiä ja suhteellisen suppean urheilujohtajaeliitin välisiä. Tavalliset urheilijatkin olivat silti seurasidoksensa kautta kytköksissä suurempaan kilvoitteluun, joten kiistat varmasti lisäsivät nokkapokkaa myös ruohonjuuritasolla.

6. Venäjän-kysymys urheilujournalismissa

Luokka- ja kielikysymys olivat leimallisesti kansakuntamme urheilupiirejä jakavia ongelmia. Niiden vaikutusta autonomian ajan Suomen urheiluliikkeeseen ja sitä kautta urheilukirjoitteluun ei ole juuri tutkittu. Myöhemmille sukupolville aika on näyttäytynyt lähinnä kansallisen puolustustaistelun kautena, jolloin Hannes Kolehmainen juoksi Suomen maailmankartalle.

Tässä luvussa käsittelen Suomen ja emämaa Venäjän suhdetta urheilukirjoittelussa. Etenkin olympialaisten tapahtumia on tästä näkökulmasta tutkittu aiemminkin. Jouni Pirttijärven tutkimus (1997) analysoi vuosien 1906–1912 kisojen käsittelyä suomenkielisessä lehdistössä. Pirttijärvi selvittää työssään, kuinka olympiaurheilua ja -menestystä käytettiin kansallisen yhtenäisyyden ja identiteetin luomisessa. Siksi en pohdi tässä työssä tarkemmin urheilukirjoittelun vaikutusta kansallisen identiteetin muokkauksessa, vaan rajaan tarkastelukulmakseni urheilukirjoittelun Venäjä-suhteen. Kuinka autonomian puolustustaistelun laineet hyökyivät kirjoittelussa? En luovu me vastaan muut -teesistä, vaan pyrin etsimään keisarivaltaa arvostelevan kirjoittelun eroja puolueyhymien välillä.

6.1. Ajatuksia kansallisesta rintamasta

Ensiksi on todettava, että urheilukirjoittelussa Venäjää vastaan hyökättiin hyvin harvoin. Kaksi huippukohtaa osui olympialaisiin ja kolmas kesään 1914, jolloin KOK eväsi Suomelta olympiaosanotto-oikeuden. Sodan sytyttyä sensuuri katkaisi kaiken näkyvän arvostelun, joten sotakesiltä 1915–1917 ei enää löytynyt aineistoa tämän kysymyksen selvittelyyn.

Toiseksi arvostelun kohteena eivät koskaan olleet venäläiset urheilijat, vaan emämaan urheilua ymmärtämättömät virkamiehet ja poliitikot. Esimerkiksi Tukholman olympialaisten yhteydessä järjestettiin kansainvälisen jalkapalloliiton kokous, johon Helsingin Sanomien mukaan osallistui urheilumiehiä eikä politikoitsijoita. Lehti lainasi 5.7. 1912 Venäjän edustajan puhetta.

“Suomessa on urheilu kukoistanut useita vuosia, annettakoon sen kulkea itsenäisiä teitään. Me emme tahdo rajoittaa Suomen itsenäistä edustusta kansainvälisillä tantereilla, me tahdomme olla heidän kanssansa hyviä ystäviä.”

Suurlakon jälkeen Suomen olot olivat suhteellisen vapaat, kunnes tsaarin hallinnon ote alkoi taas kiristyä vuonna 1908. Koko sortokausien välisen ajan puolueriidat velloivat kiihkeinä. Juhannuksena 1908 Viipurin laulu-, soitto- ja urheilujuhllilla pidetty juhlapuhe kuvasi lähestyviä ongelmia.

“Ei ole sanottu, ettei meillä saisi olla erilaisia mielipiteitä keskinäisistä sisäisistä asioistamme, mutta ulkoapäin uhkaavaa vaaraa kohtaan tulisi meidän seisoa kuin tiheän metsän puut myrskyä vastaan; jokainen toinen toistaan tukien.” (HS 21.6. 1908)

Oli alkamassa toinen sortokausi, jonka aikana Suomesta ei enää löytynyt venäläisten kanssa yhteistyöhön suostuvaista puoluetta. Vuoden 1908 heinäkuussa Suomi lähetti ison joukkueen Lontoon olympiakisoihin. Urheilun tuonaikaisesta asemasta maassamme kertoo se, että kisamatka rahoitettiin täysin keräys- ja talkoovaroin. Virallinen Suomi ei vielä ollut läheskään urheiluhullu.

Urheiluväki oli kuitenkin aikaansa edellä. Autonominen Suomi halusi korostaa asemaansa kansakuntana, ja olympialaisissa oli mahdollista saada kaivattua kansainvälistä huomiota. Urheilupiirit olivat valmistautuneet kisojen avajaisiin huolellisesti. Porvarilehdet kertoivat joukkueen lähdön yhteydessä suunnitelman.

“Suomalaiset tulevat kulkemaan juhla-kulkueessa venäläisten jäljessä ja seuraamaan Venäjän lippua, joten ulkomaalaiset eivät voisi erottaa meitä heistä. Tämän ikävän seikan välttämiseksi on ryhdytty toimeen ja hankittu oma lippu.” (HS 8.7.1908)

Mukana oli kolme lippuvaihtoehtoa: Vaakunaleijona, valkoinen lippu Suomi–Finland-tekstillä ja valkoinen lippu Finlandia-tekstillä. Avajaisseremoniassa näiden käyttö kuitenkin kiellettiin. (ks. tarkemmin Paasivirta 1962, 18) Suomen joukkue oli saapunut Lontooseen aivan viime tingassa, koska höyrylaiva oli kärsinyt moottoriviasta. Ehkä matkan raskuuden takia avajaisten lippujupakasta kantautui lehtiin hyvin erilaisia todistajanlausuntoja. Ainoastaan Pihkala kirjoitti Helsingin Sanomissa, että lippujen hylkäys oli Venäjän lähettilään ansiota.

“Jos olisimme saaneet kantaa lippuamme, olisimme olleet aivan muiden veroisia. Nyt sen sijaan jouduimme erityisen huomion esineeksi. Lähettilään toimenpiteellä oli aivan päinvastainen vaikutus.” (HS 21.7. 1908)

Suomi marssi Ruotsin joukkueen perässä, tunnuksenaan viime hetkellä saatu 75x30 senttimetrin kokoinen valkoinen paperipala. Työmiehen kirjoitus 22.7. kertoi suomalaisten hylänneen tarjotun Venäjän lipun, mutta eivät olleet saaneet luvattua olympiatoimihenkilöiden laittamaa

lippua. Lehti harmitteli lippuongelmaa ja kehotti pohtimaan vakavasti, miten rettelöt voitaisiin vastaisuudessa välttää.

Hufvudstadsbladetin versio tapahtuneesta ehti Suomeen jo 20. heinäkuuta. Lehti painotti Venäjän lipusta kieltäytymistä ja sitä, että Suomi oli ensi kertaa esiintynyt olympialaisissa omana kansakuntanaan ja isolla joukolla. Uusi Suometar mainitsi lippuongelman 19. heinäkuuta, mutta ei yhdistänyt Venäjää asiaan. Se kuitattiin järjestäjien virheenä.

Kisoista tuli suomalaisille pettymyksen täyteinen opintomatka. Ainoan kultamitalin voitti Werner Weckman painimatolta. Tämänkin täyttymyksen hetki sisälsi karvautta, sillä tankoon kohosi Venäjän lippu. Tahko löysi kuitenkin tapahtuneesta suurta ironiaa.

“Sanomalehdet sisältävät kiittäviä lausuntoja Weckmanista ja Saarelasta (hopeamitalisti Yrjö). Sporting Lifessa seisoivat suurilla kirjaimilla ‘Suomen lippu liehumassa’. Oi mikä häväistys keisarikunnan lipulle, että sitä nimitetään vähäpätöisen rajamaan lipuksi!” (HS 28.7. 1908)

Hufvudstadsbladetin John Henriksson kirjoitti 28. heinäkuuta uimarien juhlasta, jota muut lehdet eivät huomioineet. Henrikssonin mukaan suomalaisten isännille tuoma puna–keltainen leijonalippu sijoitettiin juhlassa näkyvästi suomalaisten pöytään. Kirjoituksessa todetaan, että se oli ainoa kerta olympialaisten aikana, jolloin Suomen väreille osoitettiin kunniaa. Suomen edustaja KOK:ssa, paroni von Willebrand piti puheen, joka sai voimakkaat suosiosoitukset.

Lehtien Lontoo-kirjoittelusta voi päätellä, että olympiajoukkue kärsi sisäisistä erimielisyyksistä, johon vaikuttivat kehnot ennakkovalmistelut ja huono menestys. Taustalla olivat kotimaan puolueriidat. Lippuongelmia oli helpompi harmitella julkisesti. Tosin lehdet eivät Helsingin Sanomia lukuunottamatta korostaneet Venäjän osuutta asiaan. Työmies kiinnitti ainoana huomion oleelliseen kysymykseen, mikä onkaan Suomen lippu?

“Suomalaiset ovat jakautuneet kahteen ryhmään, joista toinen pitää sinivalkoista, toinen punakeltaista Suomen lippuna. Eikö tämä ole kamalaa? Siksi on meidän ensiksi itse, kaikkien kansalaisten omistettava yksi lippu. Mikä on tuo lippu? Ei mikään muu, kuin lippu sinivalkoinen. Entä jos venäläiset eivät anna? Me kiinnitämme Suomen lipun yläreunaan pienen venäläisen lipun, joka siis täydellisesti kuvaa, että olemme Venäjän alamaisia. Jollemme näin tee, niin lippukysymyksemme herättää aina selkkauksia.” (Työmies 4.8. 1908)

Kirjoittaja osui naulan kantaan; on vaikea esiintyä yhteisen tunnuksen alla, jos sitä ei ole. Työmiehen kirjoituksen ehdotus on kiinnostava, vaikka sitä tuskin koskaan vakavasti

pohdittiin. Se osoittaa myös sen, että työväenliike oli vielä sovinnollisessa yhteistyövaiheessa – neljä vuotta myöhemmin kansallishenkinen ajattelu oli jäänyt jo luokkataisteluaatteen varjoon. Urheilun politisoituminen oli vasta alkamassa.

6.2. Routakausi alkaa uudelleen

Venäjän ote Suomesta kiristyi ja vuonna 1910 esivallan ote oli jo ankara. Tässä kappaleessa selvennän muutamin esimerkein Venäjän puuttumista urheiluelämään ja tämän nostattamaa vastarintaa urheilukirjoittelussa.

Liputuskäytäntö urheilutapahtumissa nousi 1910-luvulla viranomaisten silmätikuksi. Valtakunnan lipun tuli olla hallitsevassa asemassa, ja poikkeamiin puuttui poliisi. Helsingin Sanomat kirjoitti 5.7. 1910 Suomen yleisurheilumestaruuskilpailuista, jotka järjestettiin Viipurissa.

“Valtakunnan edut kuuluvat myös olleen esillä. Urheilukenttää ei kuuleman mukaan saanut koristaa noilla tavallisilla sinivalkoisilla, punakeltaisilla jne. lipuilla. Ne riippuivat tällä kertaa ryppyisinä ja surullisina pitkin lyseon käytäviä.”

Viipurin poliisimestari Petonen oli tehokas valtakunnan etujen valvoja. Helsingin Sanomat kertoi 1.8. 1911, että Reippaan kansainvälisissä kisoissa liehuneet sinivalkoiset liput oli poliisin käskystä pitänyt poistaa. Viljami Kolehmaisena ja ruotsalaisen Olle Ljungströmin juoksukilpa pari viikkoa myöhemmin oli myös joutunut virkavallan kohteeksi.

“Järjestäjät eivät aikoneet liputtaa lainkaan, mutta poliisi vaati keisarikunnan liput nostettaviksi tai kilpailua ei sallita.” (Hbl 17.8. 1911)

Viipurin Reippaan kansainväliset kilpailut heinäkuussa 1913 keräsivät huomattavan osanoton muun muassa Ruotsista, Englannista ja Ranskasta. Helsingin Sanomat ihmetteli 8. heinäkuuta, miksi kenttä oli koristettu vain valtakunnan lipuilla. Reippaan puheenjohtaja selitti syyn 11. heinäkuuta.

“Viipuri on linnoituskaupunki, jonka komentaja päättää lippuasioista. Joko hoidimme asian näin, tai kisat olisi peruttu.” (HS 11.7.1913)

Liputus oli siis arka aihe. Virkavallan vastustaminen oli puolueille kunnia-asia, joten lehdet räksyttivät muiden puolueiden myöntöväisyydestä. Mikään puolue tuskin oli täydellinen. Uusi Suometar kirjoitti aiheesta otsikolla Jaa!–Ei! 14.7. 1911, kun ruotsalaisleirin Nyländska

Jaktklubben vietti 50-vuotisjuhlaregattaansa.

“Hämeenlinnan laulujuhilla (vanhasuomalaisten tapahtuma) oli valtakunnan lippu liehumassa samalla kuin joukko sinivalkoisia lippuja. Vielä kuuluu kaiku siitä metakasta, jonka ruotsalaiset ja nuorsuomalaiset lehdet päästivät: Ei! Vilkaiskaapa nyt Uudenmaan porsiklubin liputtamiseen. Valtakunnan lippu mahtavana. Pieniä muut rinnalla. Se on kaikkien mielestä kuten pitääkin, mutta miksi Hämeenlinnassa ei, täällä: Jaa!”

Työväenliikekään ei ollut millään muotoa virkavallan ystävä. Pikemminkin puolue kytki herravihan ja venäläisvihan yhteen. Siinä yhteydessä saivat kyytiä niin porvarit, poliisit kuin venäläisupseeritkin. Sapelivallan alle sopi yhdistää kaikki taantumus, jota kunnan työmiehen tuli vastustaa. Herkullinen esimerkki on Työmiehen juttu poliisien uimanäytöksestä, jossa luetellaan virkavallan pääasialliset toimet. (Tm 22.8. 1910)

- 1) raastaa säilöön varsinkin ne huonompipukuiset yksilöt, jotka kapitalististen myrkkylähteitten hulluunnuttamina esiintyvät poliisin hyväjärjestys-käsitteen vastaisesti,
- 2) suojella maalarien ja muiden työnantajaporhojen ryssäläisiä lakonrikkureita,
- 3) viedä juopuneen ryssäläisupseerin komennuksesta ihmisiä kasarmiin rääkättäväksi ja
- 4) silloin tällöin ampua ja sapeloida joko kuolleiksi tai puolikuolleiksi sen virkatoimia häiritseviä ihmisiä.

Uintisuoritusten kuvaus jäi vähiin, kun kirjoittaja arvioi poliisikoiratkin isäntiään ansioituneemmiksi otuksiksi. Ihmekö tuo, että ruumiinharjoituksiin jää poliiseilla aikaa, kun ei isoja miehiä työ rasita. Kirjoittaja päätti loanheittonsa lauseeseen: “Lopuksi hurrasi sapelivalta mestarin viittauksesta toisilleen ynnä joillekin muille.” (Työmies 22.8.1910)

Edellisen kaltaiset purkaukset olivat hyvin harvinaisia, mutta osoittavat sitä sapekkua, joka näkyi aika ajoin myös luokkakaksymystä korostaneissa urheilujutuissa. Porvarilehdissä ei tällaista kielenkäyttöä suvaittu.

Toinen sortokausi kiihdytti myös venäläisen panslavistisen lehdistön hyökkäyksiä Suomea vastaan. Syytökset liittyivät urheiluunkin; olihan se nostanut suomalaisten kansallista itsetuntoa ja kaiken lisäksi suomalaiset olivat urheilukansana venäläisiä edellä. Kärkevimpiä olivat Novoje Vremjan ja Rossijan väitteet. Venäläislehtien lausuntoja kommentoitiin suomalaislehdissä yleisesti. Heinäkuussa 1910 Rossija kirjoitti paheksuvasti Suomen urheiluliikkeestä, johon lehti yhdisti ampumaharrastuksen. Hufvudstadsbladetissa 16. heinäkuuta nimimerkki Boulot piti kirjoitusta naurettavana.

“Kirjoittaja pitää urheiluliikettä vaarana keisarikunnalle. Hänen mielestään ampumaharrastus on kapinan valmistelua. Tottakai. Onhan selvää, että Suomi voi vallata suuren ja hyvin varustautuneen Venäjän 500 kiväärimiehellä.”

Heinäkuussa 1911 Suomen urheilupiirit haaveilivat veljesottelusta Unkarin kanssa. Unkari oli kutsunut suomalaiset vierailulle syyskuun alussa. Tahko pelkäsi, että aie koetetaan estää “ylemmän tahon” toimesta.

“Onhan tunnettua, millä silmällä esim. ystävämme Novoje Vremja katselee meidän valmistautumistamme olympialaisiin. Kun Venäjä, surullista kyllä, ei itse pysty urheilun alalla muiden rinnalla edustautumaan, ei se antaisi rakkaan holhottinsakaan sitä tehdä muuten kuin holhoojan nimissä...” (HS 9.7.1911)

Samassa kuussa Pietarissa järjestettiin yleisvenäläiset urheilukilpailut. Suomalaisia ei ollut mukana. Rossijan mukaan suomalaiset sekoittavat politiikkaa urheiluunkin ja pitäen Suomea “valtakuntana” saapuvat Pietariin ainoastaan kansainvälisiin kilpailuihin. (US 26.7.1911) Uusi Suometar vastasi seuraavan päivän lehdessä, että “tosivenäläisten” sanomalehtimiesten mielipiteet kannattaa jättää omaan arvoonsa. Suomalaisia ei oltu edes kutsuttu kilpailuihin. Kaksi vuotta myöhemmin Venäjä piti omat olympialaisensa Kiovassa. Helsingin Sanomat kertoi, että suomalaisilta oli osanotto kielletty.

“Olisimmehan pysyneet tietysti kiltisti kotosalla ilman moista päätöstäkin!” (HS 6.8.1913)

6.3. Tukholman protestiaallot

Kuten edellisissä luvuissa esitin, niin Työmiehellä oli Tukholmassa oma poliittinen missionsa ja Uusi Suometar löysi ruotsalaisvastaisuudesta omansa. Venäjä-suhteen käsittelyssä löytyy myös selvä ykkönen, Helsingin Sanomat. Lehdelle kisat olivat suomalaisuuden rummutustilaisuus. Se oli sisäpoliittisissa kiistoissa maltillisin lehti, mutta Venäjän suuntaan rohkein. Hufvudstadsbladet ylsi sortovallan arvostelussaan hyvin lähelle Helsingin Sanomia, mutta kielikysymys heikensi sen arvovaltaa kansallisella tasolla.

Helsingin Sanomien kokonainen olympiaennakkosivu 16.6. 1912 haki innostuksensa antiikin aamunkoitosta. Kirjoittaja S-o selvitti, että urheilun erikoisaseman vuoksi jokainen sivistysmaa ansaitsee itsenäisen edustuksen, vaikkei maalla poliittista itsenäisyyttä olisikaan. Olympialaiset

merkitsivät pienille maille harvinaista tilaisuutta kilpailla mahtavien kanssa. Kirjoittaja korosti sitä hyötyä, joka olympialaisista on jo Suomelle ollut ja sitä kunniakasta velvoitetta, joka maamme edustajilla Tukholmassa on. Mutta, kuten Työmies ennusti neljä vuotta aiemmin, yhteinen tunnus oli yhä ongelma.

“Tuolla 200 henkilön korville nousevalla joukolla pitäisi ymmärtääksemme olla esim. jokunen ulkonainen merkki, josta sen erottaisi muista kansallisuuksista.”

Kaarlo Soinio kirjoitti vielä olympialaisten aattona Tukholmasta siitä, ettei yhteistä tunnusta vieläkään ollut. Yhdellä oli ylioppilaslakki, toisella olkihattu, kolmannella urheilulakki. Kepparin kirjoituksesta kuului jo epätoivo.

“Pidetään mahdotonta ääntä kansallisista kysymyksistä, mutta harvoin voidaan yksimielisinä toimia jonkun maalle epäämättömän kansallisen asian hyväksi.” (HS 29.6. 1912)

Uusi Suometar harmitteli samaa 3.7. 1912, mutta myönsi, että olisi vaikeaa keksiä kaikkia tyydyttäviä värejä. Epäilemättä tiukkojen neuvottelujen jälkeen asia kuitenkin ratkaistiin. Tunnukseksi tuli vaalea olkihattu, jossa oli punainen nauha, johon oli ommeltu kullavärinen leijona. (Hbl 6.7. 1912) Käyttivätkö sellaista kaikki, on epävarmaa, sillä Uusi Suometar kertoi asiasta sanamuodolla: “muutamat ovat jo käyttäneet” (US 6.7. 1912)

Suomen lipun käyttö oli kielletty ehtona Suomen itsenäiselle osanotolle. (ks. Paasivirta 1962, 31) Näin vielä vaikeampaa kysymystä siitä, mikä olisi ollut Suomen lippu, ei tarvinnut käsitellä. Kisojen jälkeen Helsingin Sanomien pakinoitsija Timo kysyi itseltään tuon kysymyksen, eikä miehen vastaus ollut lohdullinen.

“Minä kauhistun sitä kamppailua, joka kansan riitaisan olisi käytävä ennenkuin kansallismuseoon saataisiin kansallinen normaalilippu.” (HS 31.7.1912)

Kisojen avajaisten lippukiistasta on kirjoitettu niin paljon, että käsittelen sen tässä varsin lyhyesti. Laajemmin sitä selvittelevät muun muassa Paasivirta (1962, 32–35) ja Virtapohja (1998, 187–189)

Suomen joukkue marssi Venäjän jäljessä stadionille mukanaan Helsingin ruotsalaisen naisvoimistelijaseuran valkoinen lippu. Kesken avajaisten lippu poistettiin. Helsingin Sanomat uutisoi tapahtuman rohkeimmin ja langetti syyn venäläisille (HS 6.7. 1912). Hufvudstadsbladetin mukaan seuralipulle olisi ollut järjestäjien lupa. (Hbl 8.7. 1912). Kepparin kirje Helsingin Sanomissa 9. heinäkuuta antoi epäsuorasti julman tuomion venäläisille.

“Suosionosoitusten kuuluessa voimakkaimpina ja kaikkien kasvoilla välkkyessä ilon,

vilpittömyyden ja toveruuden hymyn, oli eräällä taholla mielessä vain koston, vainon halu ja kenenkään tietämättä pakottavat sen suunnan mahtavat vierellä seisovan maan, Suomen, viemään kesken kaiken juhlallisuuksien pois sen yksityisen seuralipun.”

Uusi Suometar mainitsi tapahtuman 9.7. ja kertoi sen aiheuttaneen sähkösanomia Pietariin. Työmies epäili lippujupakan johtuneen valtiollisista syistä, muttei käsitellyt asiaa tarkemmin, vaan paneutui haukkumaan avajaisten herraskaista loistoa. (Tm 8.7. 1912)

Hufvudstadsbladet lainasi Svenska Dagbladetilta 9. heinäkuuta lippujupakalle selityksen. Sen mukaan venäläinen ministeri olisi pahastunut seuralipusta niin, että uhkasi kesken avajaisten maansa joukkueen kotiinlähdöllä, ellei lippua heti poisteta. Helsingin Sanomissa julkaistiin 11. heinäkuuta lainaus venäläisestä Birsch. Vedomostista, joka tuki ruotsalaistulkintaa.

Olympiakisojen alkupuoliskolla järjestäjille tuli paljon muitakin sekaannuksia. Diplomaattisesti sovittua käytäntöä, jonka mukaan Suomen voitot huomioitiin Venäjän lipulla, jonka alla oli Suomen viiri, rikottiin niin amunnassa, jalkapallossa kuin yleisurheilussakin. Poikkeamat loppuivat vasta kun Ruotsin ulkoministeri antoi 8. heinäkuuta kisajärjestäjille käskyn pysyä ruodussa. (Paasivirta 1962, 36).

Kaikki neljä lehteä julkaisivat 29–30. elokuuta paroni von Willebrandin selvityksen Tukholman lippukiistoista. Willebrand huomautti ensiksi, että Suomen liputtomuudesta oli sovittu etukäteen. Hän kirjoitti olleensa itse se henkilö, joka antoi määräyksen naisvoimistelijoiden lipun poistamisesta. Willebrandin mukaan venäläiset tiesivät, ettei sekaannusten syy ollut suomalaisten vaan kisajärjestäjien. Paronin kirjoituksessa oli lause: “Olympialaisilla on poliittista merkitystä.” Willebrandin diplomaattista selvitystä ei kommentoitu lehdissä. Selvityksen tarkoituksena oli varmasti hillitä suomalaisten kansallista uhoa, jotta olympiaosanotto olisi tulevaisuudessakin mahdollista.

Kisatapahtumat olivat todella nostattaneet kansallistunnetta. Lehdet selostivat Tukholman suomalaisvoittoja innokkaasti ja harmittelivat, että voiton kunniaksi salkoon nousi Venäjän lippu. Työmies oli tässä kampanjassa vaisumpi kuin porvarilehdet. Helsingin Sanomat käsitteli olympialaisten antia pääkirjoituksessaan 18.7.1912.

“Niukkakin tunnustus omasta maineteosta tyydyttää ja rohkaisee enemmän kuin surkutteleva päänsilitys toisen puolelta kärsitystä vääryydestä... Ei saa enää surettaa se, että tekemme on merkitty meille vieraan lipun kirjoihin. Nykyään sanomalehdistö levittää oikean

tiedon ulkomaille.”

Näinhän todella kävi. Loppukesän ajan suomalaisissa lehdissä siteerattiin lukuisia saksalaisia, englantilaisia ja amerikkalaisia juttuja, joissa Suomea ylistettiin ja Venäjän pikkumaisuutta hämmästeltiin.

Ikäänkuin Tukholmassa ei olisi ollut aihetta tarpeeksi, heti kisojen jälkeen Helsingissä koettiin skandaalimainen lippuselkkaus. Virkavalta vaati, että Helsingfors Simsällskapin 25-vuotisjuhlanäytöksessä 20. heinäkuuta piti nostaa valtakunnan lippu, vaikka aikomus oli käyttää vain seuran lippua. Kun tähän ei suostuttu, poliisimestari Hjalmar Walmqvist kielsi näytöksen muilta kuin seuran jäseniltä. Sama poliisivalvonta jatkui myös sunnuntaina 21. heinäkuuta. Kaikki neljä pääkaupungin lehteä tuomitsivat toimenpiteet jyrkästi.

Hufvudstadsbladetin mukaan Walmqvist ei ollut ilmeisesti koskaan kasvanut aikuiseksi. Poliisin toiminnasta koitui eniten hallaa virkavallalle, kun taas uintiurheilun arvostus kasvoi. “Sietämätön ja laiton toimenpide”, kirjoitti lehti 22.7. Helsingin Sanomien (23.7.) mukaan kyseessä oli häpeällinen farssi. Työmies totesi 22. heinäkuuta, että tämä oli poliisivoimien kiitos ilmaisesta uimaopetuksesta, jota he olivat uimalaitoksella useita vuosia nauttineet. Uusi Suometar löysi poliisin toiminnasta huvittaviakin piirteitä, kun höyrylaivalla Viaporista saapunutta venäläistä upseeristoa ei päästetty näytökseen.

“Seura toivotti tervetulleeksi, jos vain ‘esivalta’ sallii, mutta niinkuin ainakin ulkomaalaisilta, kielsi poliisi näiltä maihinnousun passin puutteen tähden.” (US 23.7. 1912)

Uusi Suometar pohti samassa numerossa yleisemminkin kesän lippuongelmia. Lehden mukaan kaiken takana oli Venäjän harjoittama ‘lähentymispolitiikka’ – ennen sen aloittamista asiat olivat kunnossa.

Suomessa ilmestynyt venäläinen virallinen lehti Finljandskaja Gazeta osallistui keskusteluun jutullaan “Terve sielu terveessä ruumiissa”. Lehti iloitsi suomalaisten urheilumenestyksestä, mutta pahoitteli sen käyttöä separatismien asian hyväksi. Suomalaisten pitäisi muistaa olevansa Venäjän alamaisia, eikä lietsoa lehdissä suuruudenhulluutta ja poliittisia houereita. Helsingin Sanomat referoi jutun 26. heinäkuuta ja vastasi seuraavana päivänä. Lehden mielestä lippukiistojen syy oli siinä, että valtakunnan lippu ei sovi kansakuntien urheilukilpailuihin. Poliittisesti suomalaiset olivat osa Venäjää, mutta suomalaiset ja venäläiset olivat eri kansoja. (HS 27.7.1912)

Hufvudstadsbladet oli suorasukaisempi vastatessaan Gazetalle 26. heinäkuuta. Se ei

uskonut venäläisten iloitsevan suomalaismenestyksestä ja käytti alamaisuuskysymyksessä sanamuotoa “finska undersåtar” eli suomalaiset alamaiset. Lehden mielestä separatismipuheet olivat naurettavia; piti hän suomalaiset ja venäläiset urheilijat edes pienellä viirillä erottaa toisistaan olympiakisoissa. Loppukaneetti on katkera:

“Venäjän lippu sai kunnian osoittaa maailman urheilukansakunnille Suomen menestykset.” (Hbl 26.7. 1912)

6.4. Katkera KOK:n häpeäpäätös

Euroopan poliittinen tilanne kiristyi asteittain Tukholman kisojen jälkeen. Suurvaltojen sapelinkalistelu vaikutti myös kansainväliseen urheiluliikkeeseen, joten KOK:ssakin hienot puheet urheilukansakunnista alkoivat vaimentua. Kuten Paasivirta (1962, 42–43) toteaa, Suomen suuret voitot saattoivat olla jopa rasite maan asemalle olympialiikkeessä. Olihan se nöyryyttänyt suurta Venäjää Tukholmassa. Venäjän yhdenmukaistamispolitiikan tavoitteena oli sen jälkeen estää Suomen itsenäinen olympiaosanotto Berliinissä 1916.

Kansainvälisen olympiakomitean kongressi pidettiin juhannuksen alla 1914 Pariisissa. Suomessa oltiin hyvin tietoisia siitä, että kysymys maan olympiaosanotto-oikeudesta nousisi kongressissa esille. Työmies kirjoitti 3.6. 1914 Suomen olympiakomitean kokouksesta, jossa uhkasta oli keskusteltu.

“Urheilun johtopiireissä on vallalla itsenäinen henki: Venäjän vaatimuksiin ei suostuta, ennemmin jäädään pois Berliinistä.”

Hufvudstadsbladet ja Uusi Suometar lainasivat 4. kesäkuuta englantilaisen urheilulehden Sporting Lifen arvuutteluja Suomen kohtalosta. Urheilulehti arvioi synkästi, että ei ole Venäjän kansalliskiihkolla eikä ilkeydellä rajaa, kun se estää pienen edistyksellisen kansakunnan olympiaosanoton.

Uuden Suomettaren kirjeenvaihtaja kertoi terveisiä Saksasta 9. kesäkuuta. Merkittävien saksalaisten urheilujohtajien mielestä Suomen piti osallistua vuoden 1916 kisoihin, vaikka sitten osana Venäjän joukkuetta. Lehdistö kertoisi voittajien oikeat kansallisuudet. Jutun lopusta kävi ilmi, miten huonot suurvaltasuhteet jo olivat.

“Vuoteen 1916 on vielä pitkä aika. Venäjän ja Saksan välit voivat kiristyä niin, että Venäjällä ei jää aikaa urheiluasiain ajattelemiselle, vaan suomalaiset voivat ne toivonsa mukaan järjestää. Odottakaamme sitä.” (US 9.6. 1914)

Katkeran uutisen Suomen itsenäisen olympiaosanotto-oikeuden epäamisestä kertoi ensimmäisenä Hufvudstadsbladetin sähkö 17.6. 1914. Seuraavan päivän numerossaan lehti tarkensi tietojaan: suomalaisten osanotto-oikeus on alistettu Venäjän ja Suomen keskinäiseksi asiaksi. Tosiasiassa tämä merkitsi sitä, että Venäjä päättäisi Suomen olympiajoukkueesta. (Hbl 18.6.1914) Muut lehdet seurasivat Hufvudstadsbladetia. Venäläisdiplomatian voitto ja virkaryssien voitonriemu todettiin uutisissa. Hufvudstadsbladetin etulyöntiasema selittyi sillä, että lehdellä oli Pariisissa oma kirjeenvaihtaja V.B. eli Viktor Björk tai Björkqvist.

Vaikka yllätyksestä tuskin voi puhua, olivat lehdistön reaktiot jyrkät. Helsingin Sanomissa nimimerkki Urheilija kirjoitti 20.6. 1914 lähes puolen sivun pohdinnan otsikolla "Kaikkiko kadotettu?".

"Nyt näyttää ensi kerran kansainvälinen kulttuurijärjestö antavan siunauksensa sille kansalliselle hävitystyölle, jota itäiset suojelijamme kuumeisella kiihkolla harjoittavat meidän suomalaisten omassa maassamme."

Kirjoittajan mukaan KOK:n päätös oli muodollisesti heikko ja osoitus tekijöidensä pintapuolisesta urheilukäsityksistä. Urheilija suomi ankarasti kansallisen amatööriurheilun sekoittamista valtioelämän sille vieraisiin koukeroihin. Jutun finaalissa sanottiin selkeä ei olympiaosanotolle keisarikunnan edustajina. Sen sijaan kirjoittaja kehotti suomalaisia tiivistämään urheiluyhteyksiä Amerikan suuntaan. (HS 20.6.1914)

Uusi Suometar yhtyi seuraavana päivänä Helsingin Sanomien näkemyksiin. Lehden mukaan olympialaiset eivät ole kuin pieni osa kansainvälistä urheiluelämää. KOK oli muuttunut poliittiseksi organisaatioksi. Suomalaisille löytyi paljon muita kilpailuja, joissa osoittaa etevämmyytensä ja sisunsa. (US 21.6.1914)

Hufvudstadsbladetin kotitoimitus aloitti samassa sävellajissa. Jutun lopulla kirjeenvaihtajalta oli kuitenkin tihkunut mieluisampia tietoja kongressista. Jos kyse olikin vain Venäjän lipun alla kilpailemisesta, niin sitähan oli tehty ennenkin. Pääasia oli oma joukkue, jonka hyväksi voitot ja pisteet laskettaisiin. (Hbl 21.6. 1914)

Kongressin kulku oli äärimmäisen sekava, vaihtelevine ehdotuksineen ja äänestyspäätöksineen. Ei ihme, että lehdistö oli välillä toiveikas, välillä kuin maansa myynyt. Hufvudstadsbladet vahvisti 22. kesäkuuta tiedon Venäjän päätösvallasta Suomen suhteen ja siten kaiken toivon menneen.

"Mitä olympiakisoihin tulee, ovat ne Suomen ja Böömin poissulkemisen jälkeen

alkaneet kallistua kohti tuhoaan. Ne eivät ole enää hienot maailmankilpailut vaan poliittista teatteria.”

V.B:n seuraavana päivänä julkaistu kirje Pariisista kertoi, että itse olympialiikkeen perustaja, paroni de Coubertin oli voimaton. Imperialistinen henki oli paronin mukaan voittanut kongressissa. V.B. tuumikin, että Suomi voi urheilukansana mainiosti vetäytyä moisesta touhusta. (Hbl 23.6. 1914)

Helsingin Sanomat otti vuorostaan maltillisemman kannan 23. kesäkuuta. Lehden mukaan venäläisten kanssa saattoi olla mahdollista päästä tyydyttävään kompromissiin, vaikka tilannetta pidettiin hyvin vaikeana. Kirjoituksen syyttävä sormi kohdistui tunnettujen urheilumaiden kongressiedustajiin, jotka sallivat poliitikkojen tuhota olympia-aatetta.

Tiedot sekavasta kongressista kertoivat aluksi, että Ruotsikin olisi äänestänyt Suomea vastaan. Tämä johti parin päivän polemiikkiin siitä, tulisiko Suomen boikotoida Balttilaisia kisoja, jotka oli määrä pitää Malmössä heinäkuussa. Uusi Suometar oli (21.6.) vahvasti poisjäännin kannalla. Myöhemmät tiedot oikaisivat asian ja poistivat ongelman.

Suomen KOK-edustaja paroni von Willebrand selvitti oman kantansa lehdissä 26. kesäkuuta. Yksityiskohtaisessa selonteossa hän ensin kävi läpi kongressin tapahtumat. De Coubertinin mielestä kongressin ei sopinut puuttua valtio-oikeudellisiin asioihin; erimielisyydet valtion ja alusmaan välillä oli niiden selvitettävä keskenään. Willebrandin mukaan tämä kannanotto varmisti sen, että Venäjä sai Ranskan tukemana riistetyksi Suomelta olympiakansakunnan statuksen. Willebrand totesi, että Venäjän kongressiedustajat olivat kuitenkin suhtautuneet myötämielisesti Suomen olympiaosanottoon omana joukkueenaan. Paroni halusi jälleen hillitä suomalaisten protestointia.

“Koko tämä asia on nyt sillä asteella, että meille on sitä parempi kuta vähemmän siitä puhumme. Urheiluharrastuksiamme on pidettävä vireillä ja edistettävä, ottamatta huomioon miten meille käy Berliinissä.” (HS 26.6.1914)

Porvarilehdistä poiketen Työmies ei juuri kommentoinut uutisia. Työväenliikkeen luokkataistelulinja oli korostanut työväenurheilun merkitystä, joten olympialiikkeen herrojen kiistelyä ei pidetty kovin tärkeänä.

Suomalaiset oli lyöty diplomatian kentällä, mutta urheilun areenalla he näyttivät osaamisensa. Heinäkuun alun Balttilaiset kisat olivat suomalaisten näytöstä. Noin 20 urheilijan voimin joukkue keräsi lähes yhtä suuren pistesaaliin kuin huomattavasti isompi isäntäjoukkue Ruotsi.

Kestävyyssjuoksujen ja heittojen lisäksi suomalaiset loistivat hypyissä, joita oli pidetty meikäläisten heikkona kohtana. Voittojen makeutta lisäsi tietenkin se, että emämaa Venäjä ei voittanut ainuttakaan palkintoa. Kisoja seurattiin lehdissä vaihtelevasti. Helsingin Sanomat oli lähettänyt Keppari Soinion paikalle ja julkaisi kisa-aineistoa vajaat puoli sivua per päivä. Vertailun vuoksi Työmies tyytyi tulospainotteiseen, noin puolen palstan päivittäisseurantaan ja teki yhteenvedon yhdellä isolla jutulla.

Suomalaisten esityksiä ylistettiin, ja sivulausessa virnultiin Venäjälle. Uusi Suometar kirjoitti urheilijoidemme menestyksestä Malmössa ja muualla Skandinaviassa 17.7. 1914.

“Se on ollut maallemme mitä kunniakkain, mitä puhuin vastaus siihen Pariisin kongressin päätökseen, jonka kautta Suomi tahdotaan sulkea pois olympian joukosta... Mukana oli myös sen maan edustajia, jonka hyväksi suomalaisten voitot ensi olympialaisissa tahdottaisiin lukea; he eivät näissä mitteloissa saaneet ainuttakaan palkintoa.”

Ruotsalaisetkin panivat merkille sisuuntuneiden suomalaisten voitontahdon. Uusi Suometar lainasi 12. heinäkuuta Stockholms-Tidningeniä, jonka mukaan suomalainen unohtaa kaiken muun paitsi kilpailun ja katsoo vastustajiaan täysin vihamielisin tuntein. Hänen tunnuslauseensa on “Voittaa tahi kuolla”. Venäläiset urheilupiirit paheksuivat omassa Herkules-lehdessään suomalaisten kohtaloa Pariisin kongressissa. Juttua lainattiin lehdissä 21.7.1914. Helsingin Sanomat siteerasi 25. heinäkuuta Novoje Vremjaa, joka haukkui venäläisurheilijoiden esitykset Balttilaisissa kisoissa Berliiniä silmälläpitäen.

“Olympiakisat eivät nykyään ole enää vain urheilujuhlia. Niillä on myös poliittinen merkityksensä ja olla viimeinen niissä on enemmän kuin häpeällistä.” (HS 25.7.1914)

Emämaan mahtia päästiin pilkkaamaan, koska se oli urheilun kehitysmaa. Hauskanpito loppui hyvin pian, kun Euroopassa syttyi sota. Valtakunta julistettiin sotatilaan ja Suomessakin lehtien sensuuri kiristyi. Venäjän suuntaan irvaileva urheilukirjoittelu hiljeni, eikä myöhempien sotakesien aineistostakaan löytynyt uusia kiistakapuloita.

7. Suurta urheilukansaa jaetaan kolmeen osaan

Urheilujournalismi sai lisää tilaa sanomalehtien palstoilta nopeasti suurlakon jälkeisinä vuosina. Elokuussa 1906 neljä tutkimaani sanomalehteä julkaisi yhteensä 85 urheiluaiheista juttua. Kolme vuotta myöhemmin vastaava luku oli jo 413. Urheilun kiinnostavuus kasvoi ripeästi,

mistä suurimmat kiitokset kuuluvat aktiiviselle seuratyölle, urheiluliikkeen järjestäytymiselle ja itsenäiselle olympiaosanotolle. Laajeneva harrastajamäärä vakuutti myös päätoimittajat urheiluseurannan kannattavuudesta. Raadollisempi syy on se, että viikonloppuihin keskittynyt urheilu tarjosi materiaalia alkuviikon ohuisiin lehtiin.

Osaltaan juttumäärän kasvua selittää vakituisten urheilukirjoittajien aloittaminen Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomettaressa. Hufvudstadsbladetin ja Työmiehen kehitys oli kuitenkin aivan yhtä huimaa ilman kirjoittajatilanteen muutoksia. 1910-luvulla urheilujutut vakiinnuttivat paikkansa porvarilehtien sivuilla – Työmiehen kirjoittelu oli poukkoilevampaa.

Urheilujutut olivat valtaosaltaan lyhyehköjä, tapahtumaan liittyviä selostuksia tai tulosmainintoja. Viisi kuudesta urheilujutusta paneutui menneisiin tai tuleviin kilpailuihin, eikä kilpailun ulkopuolista maailmanmenoa pohdittu. Kirjoittajan omaa otetta – kommenttia tai kannanottoa – sisälsi noin 6 prosenttia jutuista. Näistäkin suurin osa keskittyi urheilu- tai valistushenkiseen pohdintaan vailla poliittisia tarkoituksia. Poliittisuus urheilukirjoittelussa oli siis enemmän poikkeus kuin sääntö. Aineistoni on kuitenkin riittävän laaja, jotta voin tyydyttävästi vastata tutkimukseni pääkysymyksiin.

Urheilujournalismi kansainvälistyi huomattavasti vuosina 1909–1913. Maailmansodan syttyminen leikkasi ulkomaista urheiluaineistoa, mutta sota-aikana urheilu ei menettänyt kiinnostavuuttaan.

Kansainvälistymiskehityksen eturintamassa olivat Helsingin Sanomat ja Uusi Suometar. Porvarilliset, suomenkieliset lehdet pyrkivät nostattamaan kansallishenkeä urheilun avulla ja hakivat vastustajat ulkomailta. Hufvudstadsbladet ja Työmies olivat Suomi-keskeisempiä. Tärkein syy tähän eroon on jälkimmäisten lehtien lukijakunnan tietty altavastajan asema suomalaisessa urheiluelämässä. Ruotsalaiset ja työväestö perustivat omia urheiluseurojaan, ja loivat tavallaan kansallisen tason alapuolelle oman kilpailutasonsa. Urheilun kansainvälistymiskehitys toimi maailmansotaan asti suomalaista urheiluelämää yhdistävänä tekijänä, kiitos SVUL:n monopolin ulkomaansuhteissa ja suomalaisten menestyksen ulkomailta. Kun sota syttyi, suhteet katkesivat ja kansalliset ristiriidat alkoivat yhä enemmän hajottaa urheiluliikettämme.

Suomalaisen urheiluelämän nopeaa nousua voi myös tarkastella vaikeita poliittisia oloja vasten. Suurlakon jälkeen, muutaman vuoden suoja-aikana, Suomeen kutsuttiin paljon ulkomaalaisia, opettajiksi urheilun jalossa kisassa. Viimeistään Tukholman kisojen jälkeen suomalaiset olivat parempia kuin useimmat opettajansa, joten urheilijoiden virta kääntyi ulkomaille. Lisäksi sortokausi vaikeutti kansainvälisten kilpailujen järjestämistä Suomessa.

Urheilujournalismi kasvoi ja kehittyi vuosina 1906–1917 kuten emonsa urheiluliikekin. Yhteiskunnan poliittiset kiistakysymykset vaikuttivat urheilukirjoitteluun, sillä puoluelehdistön aikana epäpoliittisia elämänoja ei ollut.

Sosialidemokraattien esillenostama luokkakysymys oli yhteiskunnallisesti suuri ongelma. Porvaristo ei hyväksynyt sosialistista ajattelumallia, joten erimielisyyksissä päästiin harvoin hedelmällisen vuoropuhelun asteelle. Urheilujournalismissa kuilu oli kuitenkin muuta lehtikirjoittelua kapeampi. Porvarilehdet eivät hyökänneet urheilujutuissaan lainkaan sosialismia vastaan, vaan pyrkivät ajamaan kansallista yhtenäisyyttä ja urheilun etua. Keskeiseksi urheiluideologiksi nousevan Lauri Pihkalan ja monien muiden inho laiskottelevaa herraselämää vastaan oli varmasti osasyynä kirjoittelun maltillisuuteen. Urheiluväki nähtiin yhtenä, arvokasta työtä tekevänä joukkona, johon luokkavastakohtaisuuksia ei haluttu sotkea. Monet olympiasankarimme nousivat työväestöstä, mikä keräsi porvarienkin sympatiat.

Työmiehen kirjoittelulla ei ollut johdonmukaista linjaa. Tulikivenkatkuisten herravihanpurkausten ohella lehti julkaisi maltillisempia urheilukannanottoja. Päätoimittaja Edvard Valppaan urheiluhenkisyys näkyy varmasti siinä, että pääosa juttutarjonnasta olisi voitu julkaista porvarilehdissäkin. 1910-luvun alkuvuosien radikalisoituminen työväenliikkeessä toi lisää politiikkaa urheiluun, mikä heijastui parhaiten Tukholman olympiakisojen kirjoituksissa. Nimimerkki Filippus selosti tapahtumia luokkasilmälasiensa läpi, eikä porvarisherroja säästetty pilkkakirveiltä. Omissa käsissä oleva urheilutoiminta alettiin nähdä luokkatietoisuutta kasvattavana tekijänä. Urheilusta tuli menestystarina myös Suomen työväenliikkeessä, vaikka urheilun luokkaluonnetta problematisoitiinkin vielä 1909. Eriytymiskehitystä lietsottiin Työmiehen sivuilla, mutta porvarilehdet eivät sitä maininneetkaan.

Tiukka jako amatöörien ja ammattilaisten välille leimasi autonomian loppuajan urheiluelämää. Kilpaurheilu amatöörinä vei enemmän rahaa kuin toi, joten vähävaraisilla huipuilla oli kova kiusaus siirtyä ammattilaiskentille. Porvarilehdistö tuomitsi ammattilaisurheilun yksiselitteisesti, mutta Työmies ymmärsi köyhien ongelmia. Työläisurheilijat, kuten Hannes Kolehmainen ja Alex Järvinen saivat lehdeltä täyden tuen “porvariston ilkeitä hyökkäyksiä” vastaan.

Työmies sai urheilukirjoittelussaan huutaa luokkasanomaa yksin, eikä sille vastattu usein. Kielikysymyksen erottamat leirit kävivät sitävastoin ankaria sanasotia. Tarkastelujaksoni alkupuolella kielikysymykseen sekoittui Venäjän-politiikka, kun ruotsalaisten ja vanhasuomalaisten suhteita hiersi vielä ensimmäisen sortokauden skisma.

Vastapuolen kieltä ei kummankaan ryhmän lehdissä pidetty ongelmana, vaan sitä, miten vastapuoli suhtautui toiseen kieleen.

Etenkin uintiurheilussa vuodet 1906–1907 olivat kireitä; Uusi Suometar haukkui ruotsalaisia Helsingfors Simsällskapin ilmoitusboikotin takia ja yritti liehitellä sosialisteja pois perustuslaillisesta rintamasta. Hufvudstadsbladet ja Helsingin Sanomat vähätelivät kielen merkitystä uintikiistassa. Kärhämä laantui 1910-luvulle tultaessa, mutta kielikysymys ei poistunut asialistalta. Tästä osoituksena oli uusi välirikko vanhasuomalaisten ja ruotsalaisten välillä 1916–1917. Vahvistuneet suomenmieliset väänsivät ruotsalaiset pois Uimaliiton johdosta.

On merkillepantavaa, että ruotsalaiset vähätelivät kielikysymystä ollessaan johtoasemassa (Simsällskap), mutta korostivat ongelmaa ollessaan alakynnessä (SVUL). Sama johdonmukainen linja ohjasi Uuden Suomettarenkin kirjoittelua; yleisurheilussa kieliongelmaa ei ollut, mutta uinnissa oli. Helsingin Sanomat ja Työmies sympatiseerasivat suomen kieltä, mutta varsinaisiin kieliriitoihin lehdet eivät osallistuneet urheilunkaan alalla.

Kieliriidat lehdistössä keskittyivät leimallisesti pääkaupungin kuvioihin. Kyse oli ennen kaikkea Hufvudstadsbladetin Uno Westerholmin ja vanhasuomalaisen urheilijatroikan (Arvo Vartia, Toivo Aro ja Juho Halme) henkilökohtaisista ristiriidoista. Urheiluliikkeen mahtimiehien toraisa asenne levisi lehtien palstoilta laajemmallekin.

Tukholman kisojen yhteydessä vanhasuomalaiset saivat oivan lyömäaseen ruotsinmaalaisten kisaisäntien puolueellisesta toiminnasta. Ruotsalaisuudesta tuli yleinen haukun aihe, mikä oli hyvää propagandaa suomalaisuusaatteelle. Kieliriitaa käytettiin poliittisten pisteiden keräämiseksi, vaikka sen yhteiskunnallinen merkitys ei ollut enää ensiarvoinen. Suomenkieliset etenivät autonomian loppuvuosina hallitsevaan asemaan niin urheilussa kuin monella muullakin alalla.

Hufvudstadsbladet tuki oman joukkonsa urheiluponnisteluja ja päätyi 1910-luvulla eriytymisen kannattajaksi. Kuten työväestö, ruotsalaisetkin urheilivat yhä enemmän omissa seuroissaan, eikä sitä pidetty pahana. Hufvudstadsbladetin mukaan yksikieliset seurat olivat toimivampia kuin näennäisesti kaksikieliset.

Urheilujournalismin Venäjä-suhdetta on käsitelty paljon enemmän kuin sen suhdetta kansalliseen kiistelyyn. Se on ymmärrettävää, koska urheilun myöhempi historiankirjoitus korostaa juuri sinivalkoista yhteisrintamaa ja juoksuja maailmankartalle.

Venäläiset saivatkin kuulla kunniansa olympialaisten ja vuoden 1914 KOK:n kongressin yhteydessä. Näitä kansallishengen purkauksia lukuunottamatta emämaata kritisoivaa aineistoa

ei ole kovin paljon. Lehtien sensuuri oli tiukinta sota-aikana, mutta toisen sortokauden aikainakin kirjoittajat joutuivat turvautumaan kiertoilmauksiin.

Kansallisesta yhteisrintamasta on ongelmallista puhua, koska sitä ei varsinaisesti ollut. Tukholman olympiavoittojen huuma peitti alleen sen tosiasian, että riitaisalla kansalla ei ollut edes omaa kansallista symbolia, lippua. Venäjä olisi tosin kieltänyt sellaisen käytön, mitä Helsingin Sanomien pakinoitsija Timo piti onnekaana asiana päätöksenteon hankaluuden vuoksi. Urheiluaatteen miehet, kuten Tahko Pihkala, tuskastuivat usein kuppikuntien riiteltyyn.

Olympialaisten ohella sortokauden ilmiöt, kuten valtakunnan lipun käyttö urheilutilaisuuksissa ja venäläisen panslavistisen lehdistön hyökkäykset Suomen urheilua vastaan, herättivät keskustelua lehdissä. Puolustautuminen oli kärkeästä, mutta varsinaisesta separatismista ei ollut kysymys. Suomalaiset urheilupiirit hyväksyivät Venäjän valtakuntaan kuulumisen, mutta halusivat edustaa Suomen kansakuntaa. On huomattava, että urheilullista yhteistyötä Pietarin suuntaan oli jatkuvasti, eikä venäläinen urheilija ollut suomalaisille mikään mörkö.

Suomalaisten kansalliselle itsetunnolle urheilulla ja urheilukirjoittelulla oli suuri merkitys. Siksi KOK:n päätös viedä Suomelta itsenäisen olympiakansakunnan asema oli kova isku. Se sai etenkin porvarilehdiltä ankaraa arvostelua osakseen. Työmiestä olympiakomitean herrojen päätökset koskettivat vähemmän, sillä kisat olivat muutenkin kapitalismin epämiellyttävä ilmentymä.

Helsingin Sanomat oli neutraali kotimaan asioissa ja pyrki sovittelemaan, mutta Venäjä-suhteessa se veti tiukkaa vastarintalinjaa. Hufvudstadsbladet ampui emämaan suuntaan samaa kalibeeria, mutta Uusi Suometar oli kannanotoissaan hieman varovaisempi.

Urheiluliike ei 1900-luvun alussakaan ollut yhteiskunnasta erillään, joten ajanjakson poliittisuus kosketti myös "epäpoliittista" urheiluaatetta. 1910-luvulla suomalainen porvaristo, ruotsalainen väestönosa ja sosialidemokraatit eriytyivät tahollaan yhä tiukemmin, eikä urheilu ollut poikkeus. Kieliriidan yhteiskunnallinen merkitys oli vaarattomampi, joten siitä kinasteltiin lehtien palstoilla jatkuvasti. Luokkavastakohtaisuutta yritettiin rauhoitella, joten urheilussa porvarilehdet eivät heiluttaneet sanansäilää työväenurheilijoita vastaan. Yhteisten kansallisuustunnuksien puute oli ongelma. Suomen urheiluleirien keskinäinen kilpailu ja epäluulot lisääntyivät, kun kansainvälinen kilpailukosketus väheni maailmansodan takia.

Autonomian loppuajan poliittiset ongelmat heijastuivat urheilukirjoittelussa täysin tunnistettavina, joskin urheilun aatteellisuus suodatti kirjoituksista pois jyrkimpiä vastakohtaisuuksia ja korosti kansallista puolustustaistelua.

LÄHTEET:

1. Sanomalehdet ajalta 1.6.–31.8. 1906–1917

Helsingin Sanomat

Hufvudstadsbladet

Työmies

Uusi Suometar

2. Lähdekirjallisuus

ARPONEN, Antti O. 1991. Amatööreistä ammattilaisiksi. Urheilutoimittajain liitto 1931–1991. Lappeenranta.

GINSTRÖM, Egidius 1964. Hufvudstadsbladet under 50 år 1864-1914. Tilgmans tryckeri. Helsingfors.

HALILA, Aimo 1960. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto, I osa 1900-1917. Teoksessa Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto 1900-1960 (toim. Kallio Kotkas). SVUL. Helsinki.

HALMESVIRTA, Anssi, OJALA, Jari, ROIKO-JOKELA, Heikki & VILKUNA, Kustaa H.J. 1997. Historian sanakirja. Jyväskylä.

HEIKKILÄ, Jouko 1993. Kansallista luokkapoliittikkaa. Sosialidemokraatit ja Suomen autonomian puolustus 1905-1917. Suomen historiallisen seuran tutkimuksia 168. Tampere.

HEMÁNUS, Pertti 1981. Urheilujournalismi ja huippu-urheilu. Heijastussuhde vai symbioosi? Liikunta ja tiede 5/81 s.180–183.

HENTILÄ, Seppo 1982. Suomen työläisurheilun historia I. TUL 1919–1944. Arvi A. Karisto. Hämeenlinna.

HENTILÄ, Seppo 1992. Urheilu järjestäytyy ja politisoituu. Teoksessa Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. VAPK-kustannus. Helsinki.

HENTILÄ, Seppo 1993. Urheilu kansanliikkeenä. Teoksessa Urheiluseura. Juuret mullassa - tukka tuulessa (toim. Hannu Itkonen & Arto Nevala). Jyväskylän yliopiston liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia 58.

HÄYRINEN, Reijo 1987. Suomen yleisurheilun historia. Suomen urheiluliitto. Helsinki.

HÄYRINEN, Reijo & LAINE, Leena 1989. Suomi urheilun suurvaltana (toim. Erkki Vasara). Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja 115. Helsinki.

- KERÄNEN, Esko 1984. Muuttuva työnkuva. Toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdistössä. SSLH julkaisuja nro 24. Helsinki.
- KIVIAHO, Pekka 1968. Urheilupolitiikkaa vai poliittista urheilua. Teoksessa Terve urheilun maa (toim. Esko Pirinen). Tammi. Helsinki.
- LAINEN, Leena 1992. Urheilu valtaa mielet. Teoksessa Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. VAPK-kustannus. Helsinki.
- NATRI, Kaisa 1988. Urheilukirjoitukset suomalaisissa sanomalehdissä vuosisadan alussa. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston historian laitos.
- NYGÅRD, Toivo 1987. Poliittisten vastakohtaisuuksien jyrkentyminen sanomalehdistössä. Teoksessa Suomen lehdistön historia 2. Sanomalehdistö suurlakosta talvisotaan. (päätoim. Päiviö Tommila) Kustannuskiila. Kuopio.
- NYGÅRD, Toivo & KALLIO, Veikko 1987. Rajamaa. Teoksessa Suomen historian pikkujättiläinen (toim. Seppo Zetterberg). WSOY. Porvoo.
- PAASIVIRTA, Juhani 1962. Suomen osallistuminen Tukholman olympialaisiin vuonna 1912. Diplomaattisia selvittelyjä. Suomen olympiakomitean julkaisuja. Helsinki.
- PIHKALA, Lauri 1962. Tahkon latu. Lauri Pihkala eilen ja tänään. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja (toim. Heikki Klemola). Otava. Helsinki.
- PIRTTIJÄRVI, Jouni 1997. Suomi kilpaurheilun olympialaisiin. Suomenkieliset lehdet ja kilpaurheilun alkutaival olympiakisoissa vuosina 1906-1912. Pro gradu -työ. Turun yliopiston historian laitos/kulttuurihistoria.
- POHJANMAA, Atte 1948. Sanan säilä taistelun tiellä. Puolen vuosisadan (1895–1945) taival Työmiehen ja Suomen Sosialidemokraatin palstoilta nähtynä. Kansanvalta. Helsinki.
- PÄNKÄLÄINEN, Seppo 1991. Urheilujournalismin synty ja kehitys suomalaisessa päivä-lehdistössä ennen vuotta 1945. Lisensiaatintyö. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- PÄÄKKÖNEN-LAINEN, Leena 1978. Helsingin Jyry 75 vuotta työläisurheilua. Helsinki.
- SLH 1988. Suomen lehdistön historia 7. Hakuteos Savonlinna–Övermarks tidning. Sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985. Ekman-Salokangas, Ulla & Aalto, Eeva-Liisa & Salokangas, Raimo (toim.) Kustannuskiila. Kuopio.
- VESIKANSA, Jyrki 1997. Sinivalkoiseen Suomeen. Uuden Suomen ja sen edeltäjien historia 1. 1847-1939. Otava. Helsinki.
- VIRTAPOHJA, Kalle 1998. Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilsankaria synnyttämässä. Atena. Jyväskylä.
- WUOLIO, Eija-Leena 1982. Suomen liikuntahistoria. Liikuntatieteellinen seura. Helsinki.

LIITEOSA:

Urheilujuttujen lukumäärät elokuun lehdissä vuosina 1906–1917. Kustakin lehdestä on esitetty luokittelu juttupituuden, lajityypin, tapahtumapaikan ja toimijoiden tilan mukaan.

Juttupituuden mukaisessa luokittelussa jutut on jaettu kolmeen ryhmään. Yli 1 palstan pituiset jutut, alle 10 rivin pituiset jutut ja näiden rajapyykkien väliset eli “normaalimittaiset” jutut.

Lajityypin mukaan jutut on jaettu neljään ryhmään. Ryhmä 1 sisältää tapahtumakeskeiset, selostavat jutut ja tulostilat. Ryhmään 2 kuuluvat tapahtumakeskeiset, ennakoivat jutut. Ryhmä 3 kokoaa kommentoivat ja kantaa-ottavat kirjoitukset. Ryhmässä 4 ovat muut pikku-uutiset ja puffit.

Tapahtumapaikan mukaan jutut on jaettu kuuteen ryhmään. Suomessa on eritelty pääkaupunkiseutu ja muu Suomi. Emämaa Venäjä ja Pohjoismaat edustavat lähialueita. Viides ryhmä on muu Eurooppa ja kuudes Euroopan ulkopuolinen maailma.

Toimijoiden tilan mukaan jutut on jaettu neljään ryhmään. Ääripäät ovat kansallinen eli suomalaiset kilpailevat Suomessa ja tilanne, jossa ulkomaalaiset huhkivat ulkomailla. Lisäksi on eritelty suomalaisten urheilupuuhat ulkomailla ja ulkomaalaisten värittämät ottelut Suomessa (kansainväliset kisat).

SISÄLLYS	sivut
LIITE 1. Helsingin Sanomat	ii-iii
LIITE 2. Hufvudstadsbladet	iv-v
LIITE 3. Työmies	vi-vii
LIITE 4. Uusi Suometar	viii-ix

LIITE 1. Helsingin Sanomat. Juttuja 1193

1.1. Juttupituus

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
yli 1p	1	4	1	13	11	7	
väliltä	22	29	23	70	66	81	
alle 10 r	8	14	19	28	16	23	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
yli 1p	3	2	2	6	4	1	55
väliltä	86	94	39	97	83	42	732
alle 10 r	41	71	38	48	77	23	406

1.2. Lajityyppi

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
ryhmä 1	19	24	23	68	51	70	
ryhmä 2	9	16	15	28	33	25	
ryhmä 3	1	1	1	8	8	11	
ryhmä 4	2	6	4	7	1	5	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
ryhmä 1	63	87	34	91	81	32	643
ryhmä 2	34	47	27	40	57	22	353
ryhmä 3	10	14	6	9	3	2	74
ryhmä 4	23	19	12	11	23	10	123

1.3. Tapahtumapaikka

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
pääkaup.	19	26	21	43	40	41	
muu maa	10	14	19	25	23	29	
Venäjä	1	6	1	5	3	5	
Pohjoismaat	1	0	1	12	12	22	
muu Eur.	0	1	1	21	9	11	
maailma	0	0	0	5	6	3	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
pääkaup.	43	58	36	79	93	46	545
muu maa	34	33	23	49	52	15	326
Venäjä	8	11	0	6	3	0	49
Pohjoismaat	16	39	7	14	14	3	141
muu Eur.	21	17	10	0	2	0	93
maailma	8	9	3	3	0	2	39

1.4. Toimijoiden tila

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
kansall.	26	26	34	39	43	58	
kv. suom.	2	14	6	28	20	12	
suom.ulk.	3	7	3	15	13	17	
ulk.ulk.	0	0	0	29	17	24	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
kansall.	73	82	54	118	135	55	743
kv. suom.	4	9	5	10	10	6	126
suom.ulk.	22	35	6	12	2	2	137
ulk.ulk.	31	41	14	11	17	3	187

LIITE 2. Hufvudstadsbladet. Juttuja 1280

2.1. Juttupituus

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
yli 1p	1	5	3	6	15	3
väliltä	27	48	57	78	99	95
alle 10 r	6	22	26	18	28	33

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
yli 1p	11	4	0	13	6	2	69
väliltä	96	92	31	81	65	59	838
alle 10 r	48	67	23	48	40	14	373

2.2. Lajityyppi

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
ryhmä 1	23	35	44	54	79	80
ryhmä 2	8	26	32	35	43	39
ryhmä 3	1	4	4	7	7	9
ryhmä 4	2	10	6	6	13	13

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
ryhmä 1	60	89	25	69	61	33	652
ryhmä 2	54	33	17	50	35	31	403
ryhmä 3	18	14	3	10	4	4	85
ryhmä 4	23	27	9	13	11	7	140

2.3. Tapahtumapaikka

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
pääkaup.	22	45	47	54	58	51
muu maa	6	20	32	27	39	37
Venäjä	4	5	5	4	8	12
Pohjoismaat	1	2	0	16	34	37
muu Eur.	1	3	1	1	3	3
maailma	0	0	1	0	0	1

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
pääkaup.	74	52	28	85	62	56	634
muu maa	32	44	18	33	35	18	341
Venäjä	10	7	1	5	1	0	62
Pohjoismaat	21	36	6	16	12	1	182
muu Eur.	14	18	1	0	0	0	45
maailma	4	6	0	3	1	0	16

2.4. Toimijoiden tila

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
kansall.	28	44	66	43	73	71
kv. suom.	0	21	13	38	24	17
suom.ulk.	5	9	5	16	21	41
ulk.ulk.	1	1	2	5	24	12

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
kansall.	95	83	43	108	88	67	809
kv. suom.	11	13	3	10	9	7	166
suom.ulk.	16	33	4	10	1	0	161
ulk.ulk.	33	34	4	14	13	1	144

LIITE 3. Työmies. Juttuja 649

3.1. Juttupituus

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
yli 1p	0	1	4	8	9	3	
väliltä	2	12	30	48	47	50	
alle 10 r	0	4	3	13	20	12	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
yli 1p	3	1	0	4	3	1	37
väliltä	74	33	13	60	57	30	456
alle 10 r	35	12	5	18	28	6	156

3.2. Lajityyppi

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
ryhmä 1	1	12	23	43	51	37	
ryhmä 2	0	5	9	20	20	15	
ryhmä 3	1	0	5	5	3	6	
ryhmä 4	0	0	0	1	2	7	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
ryhmä 1	55	30	12	48	52	23	387
ryhmä 2	32	9	4	24	28	12	178
ryhmä 3	8	1	1	7	3	2	42
ryhmä 4	17	6	1	3	5	0	42

3.3. Tapahtumapaikka

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
pääkaup.	1	8	16	37	30	36
muu maa	1	8	15	16	18	24
Venäjä	0	1	1	0	2	1
Pohjoismaat	0	0	0	6	14	1
muu Eur.	0	0	5	4	11	1
maailma	0	0	0	6	1	2

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
pääkaup.	36	21	9	45	53	25	317
muu maa	28	15	6	30	27	11	199
Venäjä	3	1	0	1	0	0	10
Pohjoismaat	15	7	0	5	7	1	56
muu Eur.	24	1	2	0	0	0	48
maailma	6	1	1	1	1	0	19

3.4. Toimijoiden tila

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
kansall.	2	14	25	40	34	49
kv. suom.	0	2	5	13	14	11
suom.ulk.	0	1	6	6	5	5
ulk.ulk.	0	0	1	10	23	0

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
kansall.	59	33	14	70	76	30	446
kv. suom.	5	3	1	5	4	6	69
suom.ulk.	14	9	0	3	0	0	49
ulk.ulk.	34	1	3	4	8	1	85

LIITE 4. Uusi Suometar. Juttuja 1266

4.1. Juttupituus

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
yli 1p	1	8	1	8	2	4	
väliltä	16	32	43	83	74	74	
alle 10 r	1	3	8	40	24	35	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
yli 1p	4	2	2	5	10	2	49
väliltä	83	134	53	133	60	43	828
alle 10 r	42	59	48	68	51	10	389

4.2. Lajityyppi

	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
ryhmä 1	11	24	28	83	74	74	
ryhmä 2	1	13	21	32	20	26	
ryhmä 3	3	5	0	7	1	7	
ryhmä 4	3	1	3	9	5	6	
	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
ryhmä 1	66	113	56	127	48	25	729
ryhmä 2	29	44	30	44	46	19	325
ryhmä 3	14	10	4	11	6	6	74
ryhmä 4	20	28	13	24	21	5	138

4.3. Tapahtumapaikka

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
pääkaup.	11	20	37	50	38	39
muu maa	4	18	11	32	27	31
Venäjä	2	3	2	4	3	4
Pohjoismaat	1	2	1	21	20	19
muu Eur.	0	0	1	17	12	15
maailma	0	0	0	7	0	5

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
pääkaup.	39	42	42	82	77	40	517
muu maa	31	69	38	91	30	12	394
Venäjä	2	9	2	7	2	1	41
Pohjoismaat	22	41	5	18	10	2	162
muu Eur.	31	26	11	1	0	0	114
maailma	4	8	5	7	2	0	38

4.4. Toimijoiden tila

	1906	1907	1908	1909	1910	1911
kansall.	14	31	44	60	49	57
kv. suom.	1	7	4	22	16	13
suom.ulk.	3	5	4	16	8	11
ulk.ulk.	0	0	0	33	27	32

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	yht
kansall.	63	98	75	163	98	40	792
kv. suom.	7	13	5	10	9	12	119
suom.ulk.	15	34	6	13	2	0	117
ulk.ulk.	44	50	17	20	12	3	238